

Kl. 09.00–14.48

16.00–16.38

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 22 maj justerades.

§ 2 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Förste vice talmannen meddelade att *Amalia Rud Stenlöf* (S) skulle återta sin plats i riksdagen från och med den 13 juni, varigenom uppdraget som ersättare skulle upphöra för *Mariya Voyvodova* (S).

§ 3 Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade att *David Lång* (SD) av sagt sig uppdraget som ledamot av riksdagen från och med den 20 juni.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 4 Anmälan om granskningsrapport

Förste vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till justitieutskottet:
RiR 2024:13 Verktyg för förändring – Kriminalvårdens behandlingsverksamhet

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition

2023/24:158 till socialutskottet

Skrivelse

2023/24:157 till justitieutskottet

§ 6 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Skatteutskottets betänkande
2023/24:SkU28 Riksrevisionens rapport Svart på vitt – rotavdragets kostnader och effekter

Utrikesutskottets betänkande
2023/24:UU7 Internationella relationer m.m.

Utbildningsutskottets betänkanden
2023/24:UbU17 Riksrevisionens rapport om informationssäkerhet vid universitet och högskolor
2023/24:UbU18 Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och årsredovisning 2023

Arbetsmarknadsutskottets betänkande
2023/24:AU10 Riksrevisionens rapport om kontrollen av subventionerade anställningar

§ 7 Vårändringsbudget för 2024

Finansutskottets betänkande 2023/24:FiU21
Vårändringsbudget för 2024 (prop. 2023/24:99)
föredrogs.

Anf. 1 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 2 JANINE ALM ERICSON (MP):

Herr talman! Egentligen finns det en hel del mer att säga om regeringens vårändringsbudget. Men eftersom vi har en budgetdebatt i nästa vecka kommer vi då att framföra fler synpunkter på det ekonomiska förslaget ännu.

Däremot har vi synpunkter på och en reservation om regeringens integrationspolitiska mål och den förändring som har gjorts. Vi tycker inte att det är en bra förändring. Vi anser att integration måste ske med tillit och samförstånd. Därför avvisar vi det målet. Jag yrkar bifall till vår reservation.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 8 Riksrevisionens rapport om styrningen av Business Sweden

Näringsutskottets betänkande 2023/24:NU18
Riksrevisionens rapport om styrningen av Business Sweden (skr.
2023/24:111)

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 9 Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher

Näringsutskottets betänkande 2023/24:NU19
Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher (skr. 2023/24:111)
föredrogs.

Anf. 3 JOHNNY SVEDIN (SD):

Herr talman! Vi sverigedemokrater anser att regeringens förslag *Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher* ligger i linje med vad vi själva anser vara viktigt.

Vi vet att kreativitet och innovation är avgörande för Sveriges framtid. Vi är därför nöjda med att regeringen har tagit fram en strategi som adresserar många av de behov och utmaningar som dessa företag står inför. Därför börjar jag med att yrka bifall till regeringens förslag i dess helhet.

Regeringens förslag syftar till att stärka Sveriges position som ett ledande land inom de kulturella och kreativa branscherna. Vi är övertygade om att det är rätt väg att gå för att främja tillväxt, innovation och rikt kulturliv i vårt land.

Strategin inkluderar viktiga åtgärder som träffande rådgivning, förbättrad finansiering, minskade regelkostnader och ett starkt fokus på kompetensutveckling och livslångt lärande. Vi ser detta som en god grund för att utveckla ett aktivt näringsliv inom området.

Vi sverigedemokrater har lyft fram behovet av att modernisera upphovsrätten för att anpassa den till det digitala samhället. Vi ser positivt på att regeringen delar vår syn på vikten av att skapa en balanserad upphovsrätt som både skyddar skaparnas rättigheter och möjliggör en fri och öppen informationsdelning.

Vi vill särskilt betona vårt stöd för att se över skyddstider och möjliggöra fri spridning av offentlig konst, något som är av stor betydelse för att tillgängliggöra kultur för alla.

Det är också uppskattat att regeringen betonar behovet av att stärka skyddet för immateriella rättigheter och att skapa bättre förutsättningar för företag att hantera dessa tillgångar. Det är i linje med vår ståndpunkt om att immateriella rättigheter är en nyckel till innovation och ekonomisk tillväxt.

Vi ser också positivt på åtgärderna för att främja innovation inom kulturella och kreativa branscher, där regeringen har visat en förståelse för de unika utmaningar som dessa företag möter.

Strategin inkluderar åtgärder för att främja företagande i hela landet, inklusive landsbygden. Detta är något vi sverigedemokrater betonar i vår politik, då vi ser att regionala företag har stor potential att bidra till ekonomisk tillväxt och skapandet av attraktiva livsmiljöer.

Vi vill också att stödet till dessa företag anpassas efter deras specifika behov, vilket regeringen nu verkar vara på väg att göra.

Herr talman! En annan viktig del av strategin är att öka exporten och stärka Sveriges internationella konkurrenskraft.

Det är positivt att regeringen vill främja kulturella och kreativa branscher som en ny basnäring, och att det finns ett fokus på att öka kunskapen om hur man gör affärer internationellt.

Detta är helt i linje med vår ståndpunkt om att kulturella och kreativa branscher har potential att stärka Sveriges varumärke globalt och bidra till en positiv Sverigebild.

Vi sverigedemokrater har länge arbetat för att bekämpa piratkopiering och illegal streaming, som utgör ett hot mot skaparnas intäkter och rättigheter.

Därför välkomnar vi regeringens arbete med att förstärka rättighetsinnehavarnas skydd och att utveckla affärsmodeller som erbjuder lagliga och attraktiva alternativ för konsumenterna.

Genom att skapa en rättvis marknad för upphovsrättsligt skyddat material stärker vi också respekten för immaterialrättigheterna i samhället.

Sammanfattningsvis vill jag framhålla att Sverigedemokraterna ser positivt på regeringens strategi för företag inom kulturella och kreativa branscher.

Flera av de förslag som presenteras i strategin är i linje med våra egna motioner, och vi tror att de kommer att bidra till att stärka kulturella och kreativa branscher i Sverige.

Anf. 4 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):

Herr talman! De kulturella och kreativa näringarna utgör en viktig och unik del av det svenska näringslivet. Det är via de företagen som den svenska identiteten utvecklas när de kulturella näringarna tillåts utveckla vad som är varje generations kulturella identitet.

Vi hörde kulturministern prata om dessa näringar som en av Sveriges basnäringar och basindustrier och att vi behöver värna om dem och satsa för att inte halka efter. Jag håller med om det.

Det är inte enbart viktigt för att sprida svensk musik, film, design och annat till omvärlden utan även för att stärka vår konkurrenskraft och se till att även de kreativa och kulturella näringarna bidrar till ökad tillväxt och fler jobb.

I dag ser vi att det finns många utmaningar för de kreativa och kulturella näringarna, vilket kräver att vi tar ett helhetsgrepp om situationen. För det är trots allt så att de kulturella och kreativa näringarna omsätter omkring 400 miljarder kronor och sysselsätter 190 000 personer. De företagen har stor potential att växa om de får rätt förutsättningar att göra det.

Många av de företagen är med och bidrar till en stärkt Sverigebild, något som är viktigt för att attrahera människor till vårt vackra land men även för att svenska varor och tjänster ska stå sig starka på konkurrensutsatta marknader världen över. Vi vet att många av dessa bolag har problem med att exportera sina varor och tjänster, och därför anser vi socialdemokrater att det är viktigt att de får rätt stöd i sitt arbete.

Herr talman! Vi har tidigare anfört vikten av regionala exportkontor som en del i utrikeshandelsstrategin, och vi beklagar att regeringen inte har hörsammat detta. För de kreativa och kulturella näringarna i mindre län kan dessa exportcenter vara avgörande för att de ska få rätt rådgivning och stöd för att senare kunna exportera sina varor eller tjänster. Vi

socialdemokrater har högre ambitioner för Sveriges export än vad regeringen har och har därför satsat på de exportfrämjande insatserna, som också skulle vara till gagn för de kulturella och kreativa näringarna.

Herr talman! Regeringen lägger inte heller tillräckligt med resurser för att marknadsföra Sverige i utlandet. Det har visat sig att Sverige satsar minst pengar i Norden på att attrahera turister. Regeringen har dessutom slopat det turistfrämjande målet.

Socialdemokraterna anser att besöksnäringen såväl som de kulturella och kreativa näringarna behöver få särskilt fokus i regeringens arbete för att främja turism och se till att fler arbetstillfällen i de kreativa och kulturella näringarna skapas. Vi behöver en samlad bild av besöksnäringens villkor för att kunna satsa på de delar som skulle stärka Sverigebilden och Sverige som turistdestination. Besöksnäringen och de kulturella och kreativa näringarna är avgörande för att göra just detta.

Vi tycker att Visit Sweden behöver prioriteras i de turismfrämjande insatser som krävs för att locka besökare till Sverige men även för att främja den inhemska turismen.

En reform som möjliggjorde att fler fick ta del av vårt gemensamma kulturarv och som attraherade människor till vårt land och Stockholm var den fria entrén till våra statliga museer. Så kunde vi visa upp svensk konst och berätta historien om Sverige.

De kulturella och kreativa näringarna ska kunna stå sig starka, men då behöver regeringen satsa på besöksnäringen. Man behöver satsa på Sverigebilden och se till att tillsammans med näringslivet stärka den, och det är beklagligt att regeringen inte gör tillräckligt på den fronten.

Herr talman! De kreativa och kulturella näringarna är innovationsdrivna näringar. Vi ser hur det i land efter land investeras stora summor pengar för att stärka det egna landets innovationskraft. Men i det läget väljer den här regeringen att göra precis tvärtom. Man sänker anslagen till innovation, och nu ser vi hur bolag efter bolag går omkull för att regeringen inte gör tillräckligt. Det är uppenbart att stat och näringsliv behöver göra gemensamma investeringar i Sveriges innovationskraft. Därför har vi socialdemokrater föreslagit ökade anslag till Vinnova och våra innovationssystem.

Med det sagt, herr talman, finns det utmaningar när det gäller att fler kreativa och kulturella näringar ska söka och få medel till sina innovationer på samma sätt som andra näringsidkare. Därför behöver Vinnova arbeta bredare och se över sin tillämpning av EU:s statsstödsregler för att se till att även de innovationer som sker i de kulturella och kreativa näringarna ska få rätt stöd och förutsättningar att utvecklas så att näringarna senare ska kunna få se sina varor och tjänster kommersialiseras.

Herr talman! Att öka kunskapen om upphovsrätten är ett av de sex prioriterade områdena i strategin. Det är bra. Men i själva verket skär regeringen ned i stödet till små och medelstora företag när det kommer till hanteringen av immateriella tillgångar. Vi socialdemokrater har vid flera tillfällen föreslagit en innovationsstrategi som tar fasta på vad Sverige är bra på, inte minst hanteringen av våra immateriella tillgångar.

Det behövs krafttag mot intrång i upphovsrätten, men i regeringens strategi framgår inte vilka åtgärder som behöver vidtas för att få bukt med problemet. Många näringsidkare och kulturskapare har begränsade kunskaper om immaterialrättsliga frågor trots att de är beroende av dessa lagar

och regler i sina verksamheter. Vi vill därför se kunskapshöjande insatser genom att inkludera immaterialrätt i fler utbildningar inom den högre utbildningen.

Herr talman! Det är ledsamt att se regeringens nedskärningar och uteblivna stöd till de kommunala kulturskolorna. Jag kan stå här och predika om kulturskolan som en vital institution som har producerat flera giganter som en gång i tiden gjorde svensk popmusik till den tredje mest exporterade i världen, men kulturskolan betyder så mycket mer än så.

Det är i kulturskolan barn får ett intresse för musik, teater, konst och annat. Det är där nya generationer får kliva in i kulturens metafysiska värld och vara med i skapandet av framtidens kulturarv. Det är där man lär sig att samarbeta inför en pjäs eller spelning, och det är där praktisk demokrati sker. Givetvis sker även detta i våra studieförbund, herr talman, som även de får ett stålbad av regeringen med massiva nedskärningar.

När viktiga kulturella samhällsinstitutioner som kulturskolan och studieförbunden drabbas av nedskärningar kommer det i längden att hämma Sveriges förmåga att konkurrera med sina kulturella och kreativa näringar. Det kommer att få långtgående konsekvenser för såväl konkurrenskraften som vår demokrati.

Avslutningsvis: Jag tycker att regeringens strategi är välvillig men otillräcklig. Ska de kreativa och kulturella näringarna utgöra den basindustri som regeringen talar om behöver man satsa på denna industri. I stället ser vi nedskärningar på område efter område, och det kommer att leda till sämre förutsättningar för dessa näringar att växa. I längden hotar det svensk konkurrenskraft och de svenska jobben.

Jag står givetvis bakom alla Socialdemokraternas reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation 4.

Anf. 5 MATS GREEN (M):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

Inom den kulturella och kreativa näringen skapas verk som avspeglar vårt förflutna, formar vår nutid och föreställer oss framtiden. Den kultur som här skapas för människor samman, brygger över mellan generationer och bidrar med både sinnesro och upplevelser.

Herr talman! Sverige är en kulturell smältdegel där tradition och innovation möts, och detta viktiga utbyte är avgörande för ett framtidssäkert och tryggt samhälle som håller ihop. Därför är det nödvändigt att vår kulturpolitik främjar en miljö där kultur kan frodas naturligt, understödd av kreativ frihet snarare än statlig intervention och en fördelning av statliga pengar. Jag konstaterar också att de som vill fördela dessa pengar inte har dem.

Vår kulturektor är inte enbart en källa till kreativitet; den är också ett ekonomiskt kraftverk. Med 190 000 aktiva inom sektorn bidrar den väsentligt till Sveriges ekonomi. Men dess kanske största värde ligger i hur den för samman människor, skapar gemensamma berättelser och förstärker vårt samhällsbygge. Genom att främja en självbärande kulturektor där marknadskrafterna får större spelrum kan vi säkerställa att kulturen är både ekonomiskt hållbar, framtidssäkrad och, framför allt, kulturellt vital.

Jag vill passa på att rikta uppmärksamheten mot ett kulturellt uttryck som är gravt undervärderat i samhällsdebatten, det vill säga den svenska dataspelsbranschen. Det är en bransch som blomstrar, inte bara här hemma

utan även på den globala marknaden. Den svenska dataspelsbranschen inklusive alla dotterbolag som skapats omsätter hela 86 ½ miljarder kronor, och detta är alltså en bransch som har växt fram helt utan direkta statliga bidrag. Det är ett levande bevis på att kultur och innovation kan trivas och utvecklas under fria, marknadsmässiga förutsättningar.

Herr talman! Sverige har sedan 2000-talets början skapat sig en lång meritlista med lyckade spel och företag, exempelvis Minecraft från Mojang, Battlefield från DICE och mängder med spel från Paradox, och det fantastiska är att branschen fortsätter att ge. Tidigare i år släppte spelstudion Arrowhead spelet Helldivers 2, vilket redan har sålts i över 12 miljoner exemplar och hyllats runt om i världen.

Spelet utvecklades av ett företag som grundades av ett gäng studenter på Luleå tekniska universitet och som nu har vuxit till över 100 anställda. Framgångarna har kommit ur hårt arbete, innovation, risktagande och fri kreativitet – inte ur statliga bidrag. Vi bör inspireras av dataspelsindustrin och tillämpa dess lärdomar på andra kulturella fält.

Ett försök har gjorts med en strategi för de kulturella näringarna. Den gällde dock bara i bara två år, mellan 2010 och 2012. Efter det har inte mycket skett. Nu tar vi tag i det här på riktigt och lägger fram en strategi som ska sträcka sig tio år framåt. Visionen till 2033 är att Sverige ska ha stärkt sin position inom de kulturella och kreativa branscherna. Exporten från branschen ska ha ökat, och det ska finnas en mångfald av kulturupplevelser i hela landet. Jag vill lyfta några saker som vi ska fokusera på för att uppfylla denna vision.

För att ta oss dit behöver vi börja med att få koll på läget. Statistiken över sektorn är dålig, och därför inför vi ett strategiskt mål om tillförlitlig statistik på nationell nivå så att man vet vad man diskuterar och förhåller sig till.

Sedan ska vi fokusera på en av de allra viktigaste frågorna för denna sektor, det vill säga intellektuella rättigheter. Inom de kulturella näringarna finns naturligtvis en stor del av värdet i just idéerna, och vi behöver därför arbeta med att hjälpa företag och entreprenörer att förstå betydelsen av upphovsrätt men också stärka de offentliga aktörernas arbete med den samma.

Herr talman! Vi moderater pratar ständigt om regelförenklingar, och det är lika viktigt inom denna sektor som alla andra. Det finns omkring 130 000 företag inom sektorn, och det måste vara enkelt för dem att göra rätt, oavsett om man arbetar med dataspel, arkitektur eller mode. Precis som i alla andra sektorer måste ambitionen här vara lägre skatter och mindre krångel, herr talman.

Det svenska musikundret, som nämndes tidigare, var tidigt ute och satte Sverige på den kulturella kartan. Vi kan nu även lägga till det svenska världsledande dataspelsundret. Jag hoppas att vi inte ska sluta där. Jag är övertygad om att kapaciteten som uppvisats inom dessa områden kan spridas till andra delar av de kulturella näringarna. Genom en sammanhängande strategi där vi främjar denna breda bransch kan vi få se nya svenska kreationer på världsmarknaden som stärker Sverige som varumärke.

Kulturen är fantastisk, herr talman. Den skapar gemenskap mellan människor, den ger mening till vardagen och den stärker också vår ekonomi. Moderaterna leder nu förändringen för en rikare, mer diversifierad och självständig kultursektor.

Anf. 6 LORENA DELGADO VARAS (V):

Herr talman! Utan kultur, vad vore livet då? Kulturen är det som enar samhällsnätet. Genom kulturen kan vi förstå omvärlden. Kulturen ger oss respit från densamma och kan formulera verkligheten såväl som drömmar.

Oavsett vad din tolkning av kultur är så är den oerhört viktig för oss alla.

Det har dock aldrig varit lätt att agera och verka inom de olika kultur-områdena. Arbetare och företagare inom de olika områdena har alltid haft svårt att få ihop det ekonomiskt om vi tittar på det stora hela. Oftast är det större eller transnationella företag som gör vinsterna på populära arbeten.

Detta är inget nytt problem, men det har accelererat i och med den ökade digitaliseringen som gör det väldigt enkelt att sprida till exempel musik, film och bilder. Det är heller inget nytt att stora företag blir rika på enskilda upphovspersoners verk. Därför är det viktigt att politiken är inne och definierar ramarna för att på så sätt skydda de mindre aktörerna men också för att vi ska få den mångfald som är så viktig för att utveckla kulturen och den kreativa sektorn.

Så sent som i går lyssnade jag till en presentation från AI Sweden, där de berättade om AI:s breda utvecklingsområden, hur snabbt det går och hur det möjliggör helt nya förutsättningar. AI kan vara ett otroligt redskap. Den kan systematisera ett arbete som skulle ta år att göra, och den kan identifiera mönster som inte alltid är så självklara.

Det här är ganska fascinerande men väcker också mycket oro. Generativ artificiell intelligens har förmågan att via insamlade data skapa skriven text, ljud, bilder eller videor. Den kan till exempel skriva en debattartikel med en viss journalists stil. Den kan skapa bilder, skriva böcker, skapa musik och så vidare. Allt det här går inte heller att särskilja från mänskligt skapade verk eller arbeten.

Detta ger förutsättningar till vissa nya marknader, till exempel AI-musik och AI-artister, men det kan också vara förödande för de kulturskapare vars verk utgör grunden till det som AI genererar.

Som land har vi tyvärr varit ganska sena att ta till oss AI på alla nivåer. Vi har en kunskapsinhämtning att göra, och vi behöver ge AI ramar som gör att vi även i fortsättningen kan ha en levande kreativ och kulturell näring. Vi måste säkerhetsställa att upphovsrättspersoner får skälig ersättning för sina verk, och företagen måste kompensera den upphovsrätt som verken baseras på.

En aktualiserad och välgrundad upphovsrätt är basen för våra kulturella näringar. Dessa näringar är inte bara viktiga för företagarna som står bakom dem, utan det är en otroligt viktig bransch för vårt land. Och även om AI kan öppna nya marknader och bidra till förbättringar kan AI också osynliggöra och nedvärdera de kulturella näringarnas bidrag.

I det hav som genereras blir det svårt, för att inte säga omöjligt, för upphovsrättsinnehavare att identifiera och kräva sin rätt. Det är bra att kulturdepartementet nu har en AI-enhet, men det vore bra att komplettera med att faktiskt utreda de upphovsrättsliga rättigheterna, annars riskerar vi att förlora delar av den kreativa och kulturella näringen.

Förutom detta noterar vi från Vänsterpartiet att strategin saknar finansiering. Det är olyckligt, i synnerhet eftersom regeringen tidigare har dragit

ned kulturens finansiering på olika nivåer och inte stöttat näringslivet ordentligt. Det skapar inte utrymme för att kunna befästa och utveckla strategin.

Jag yrkar bifall till reservation 5.
(Applåder)

Anf. 7 LILI ANDRÉ (KD):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Sverige är ett kunskapsintensivt land och har ett gott utgångsläge, inte minst inom de kulturella och kreativa branscherna. De består av såväl enskilda som företag och institutioner och ideella verksamheter, vilka många gånger kan vara affärsdrivande. Affärsidén eller råvaran är kulturskapande eller har andra kreativa processer där man använder kreativ yrkeskunskap och kulturell kompetens för att arbeta med originalidéer, innehåll, varor eller tjänster i analoga eller digitala format inom en eller flera kulturella och kreativa branscher.

Under flera år har vi i Sverige varit framgångsrika inom nämnda branscher med internationella succéer och starka varumärken inom exempelvis musik, berättande, design och mode. Svenska företag har dessutom stått bakom banbrytande utveckling inom film och dataspel.

Trots att Sverige är ett litet land kan vi med stolthet lyfta fram vår kapacitet inom de kulturella och kreativa näringarna, där branschernas främsta resurs är individer med kreativ yrkeskunskap och kulturell kompetens.

I dag ska vi fatta beslut om en samlad nationell strategi med syfte att under den kommande tioårsperioden främja långsiktig och hållbar utveckling av de kulturella och kreativa näringarna i hela landet. Det är en efterlängtd strategi, herr talman, då det senaste samlade initiativet på nationell nivå var en handlingsplan som gällde för perioden 2010–2012.

Detta är en efterlängtd strategi även från regional och kommunal nivå. Kommuner och regioner gör betydande insatser. De är därmed viktiga aktörer i strategin, då de har de goda kunskaper om de lokala förutsättningarna och de lokala företagen och civilsamhället. I strategin lyfter vi fram även Sametinget, som är bärare av en historisk näring. Alla dessa lokala och regionala aktörer verkar nära branscherna och har värdefull kunskap om förutsättningarna för de kulturella och kreativa näringarna.

Med denna strategi tar regeringen ett större grepp om dessa viktiga branscher, som är en basnäring och en viktig del i växande städer. För platsens utveckling är det lokala och det statliga engagemanget betydande, herr talman.

Viktigt i planeringen för att just dessa verksamheter ska finnas kvar på platsen är att skapa möjligheter, till exempel genom att det finns tillgång till lokaler. Regeringen har därför redan nu kartlagt tillgången till musikscener i hela landet. Kulturmiljöer behöver göras tillgängliga för boende, företag och besökare.

Herr talman! De kulturella och kreativa branscherna är en växande del av ekonomin. Därför ska vi vidta rätt åtgärder för att frigöra den potential som finns. Något som återkommande lyfts fram är den tidigare regeringens bristande statistik och frånvaro av gemensamma definitioner. Det gör att

det samlade värde som företagen och branscherna genererar inte synliggjorts och därmed inte heller värdesatts.

År 2017 omsatte de kulturella och kreativa branscherna 400 miljarder kronor och sysselsatte cirka 190 000 personer i landet. Företag inom dessa branscher exporterar dubbelt så mycket som genomsnittet av svenska företag gör.

Bilden av Sverige i utlandet är viktig. Och de kulturella och kreativa branscherna är med och bidrar till den. Branscherna har också en drivande roll i näringslivets digitala omställning och kännetecknas av en stor andel högutbildad arbetskraft. De attraherar även utländsk kompetens.

Herr talman! Jag vill därför lyfta fram värdet av Sveriges export inom kulturella och kreativa branscher. Den ökar och bidrar med över 20 miljarder till Sveriges beräknade varuexport och med över 3 procent till bnp. De svenska bolagen i dataspelsbranschen omsatte 32,5 miljarder kronor och 86,5 miljarder kronor när de utländska dotterbolagen räknas med. Det gör Sverige till ett av tre länder i världen med så stor omsättning i branschen.

Generellt finns det ett kunskapsglapp i fråga om företagens behov och potential. Nu ska exportfrämjandet tillgodose utvecklingsbehoven hos denna näring. Riktlinjerna finns nu för Sveriges export- och investeringsråd, Business Sweden. Det är bra.

Vad mer kan vi göra från politikens horisont? Det är en angelägen uppgift för den offentliga sektorn att löpande följa utvecklingen för att kontinuerligt skapa goda förutsättningar för marknadens aktörer. Offentliga aktörer behöver hålla sig ajour med hur ny teknik fungerar, vilka affärsmodeller den ger upphov till och vilka värden som skapas i företagen i dessa branscher. Genom digitalisering och AI förstärks också behovet av ökad kunskap och kunskapsspridning om upphovsrätt bland både det offentliga och berörda privata aktörer.

Herr talman! Sverige är ett kunskapsintensivt land och har ett gott utgångsläge för att bli än mer framgångsrikt inom dessa branscher. Med denna samlade strategi stärks förutsättningarna. Den är ett verktyg för att samla och förankra arbetet, och de offentliga verksamheterna bidrar till att stärka och komplettera varandras arbete utifrån behoven hos företag och aktörer i dessa branscher.

Till sist: Det står uttalat i strategin att det är av vikt att ha en löpande dialog med branscherna samt utvärdering. Då tappar vi inte fokus i strategin.

Herr talman! Med det vill jag återigen yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 8 ELISABETH THAND RINGQVIST (C):

Herr talman! År 2009 bokade Storsjöyran i Östersund en rätt okänd amerikansk artist till en av de mindre scenerna på festivalen. På den tiden var det grabbar med gitarr som drog den stora publiken. Men någon i Yran-gänget ville ändå ha ett alternativ, gärna en kvinna. De andades alltså djupt och betalade 700 000 för detta gig.

När Lady Gaga kom till Östersund hade man för länge sedan insett hur stor hon var, och hon fick flytta till den största scenen.

Det är svårt att riktigt förstå hur kommersiella och många ideella krafter samverkar för att få de kulturella och kreativa branscherna att fungera runt om i Sverige. Men de gör det, och de är omätbart viktiga.

Evenemang inom kultur och idrott bidrar gemensamt med en omsättning på över 53 miljarder kronor och sysselsätter fler än 100 000 människor. Förädlingsvärdet av detta och därmed bidraget till bnp uppgår till nästan 25 miljarder. Och det är bara en liten del av de kreativa och kulturella branscherna.

Kreativitet och kultur är grundbultar för vår demokrati, vårt välmående och vår ekonomiska tillväxt. Kulturella och kreativa branscher bidrar direkt till bnp genom produktion av varor och tjänster, sysselsättning och turism. Export av kreativa varor och tjänster, såsom spel, filmer och musik, ger betydande tillskott till ekonomin.

Indirekt främjar dessa branscher också innovation och teknikutveckling, vilket i sin tur ökar produktiviteten och den ekonomiska tillväxten.

Kulturella och kreativa branscher bidrar till utveckling av både städer och regioner. Det höjer fastighetsvärden och attraherar investeringar. Dessutom främjar de utbildning och kompetensutveckling. Allt detta stöder långsiktig ekonomisk tillväxt.

Det är bra att regeringen har tagit fram en strategi. Men det krävs mer. Flera har redan talat om exempelvis spel, som är en etablerad kultur i många människors medvetande. Spel borde vara en naturlig del av de kulturella och kreativa branscherna.

It Takes Two spelas av 16 miljoner människor. Egentligen är det dubbelt så många som spelar det, eftersom man måste vara två för att spela det. Över 32 miljoner människor spelar alltså ett spel om hur man ska göra när man ska skiljas. Det har skapats av den framgångsrika svenska regissören Josef Fares.

Men spel är inte bara underhållning och nöje. Precis som flera har varit inne på är det också en framgångsrik och stark näringsverksamhet som under 20–25 år har varit viktig för svensk export.

Herr talman! Centerpartiet driver en politik som främjar alla typer av företag, men vi tänker alltid på att underlätta för de allra minsta och att de ska kunna växa. Jag skulle vilja sammanfatta vår omfattande motion i sex konkreta förslag.

Först handlar det om bättre regler för upphovsrätt. Regelverk och lagstiftning måste anpassas för att möta både utmaningar och möjligheter med AI. Vi behöver tydliggöra regler för upphovsrätt för AI-genererade verk så att alla får rättvisa villkor.

Det andra är att vi måste genomföra att det blir lägre kostnader för att anställa och ge företag i dessa branscher bättre rådgivning. Det går att göra genom att sänka arbetsgivaravgifter på ett sätt som träffar de allra minsta företagen. Det är nämligen arbetsintensiva företag, och de rådgivande myndigheter som möter kulturella och kreativa branscher måste få ett tydligare uppdrag för att stödja den typen av företagare. När man träffar dem säger de återkommande att ingen riktigt förstår dem. På samma sätt som man förstår hur stålbranschen och andra väldigt tydliga, gamla branscher i Sverige fungerar måste man förstå hur olika typer av verksamheter inom dessa branscher kan få bättre rådgivning.

Det tredje är att ta bort sjuklönekostnaden. Små företagare ska inte behöva betala sina anställdas sjukfrånvaro. Kulturella och kreativa branscher

drabbas givetvis väldigt hårt av det här. Man måste hitta ersättare till den som ska stå på scenen – eller ställa in. Samtidigt ska man betala vad det kostar att en person har blivit sjuk, fastän den kanske har gjort sig illa på fritiden. Därför slår sjuklönekostnaden oerhört hårt mot kulturella och kreativa branscher.

Det fjärde vi vill göra är att lyfta fram kulturens roll i hela landet. Kulturella och kreativa branscher finns över hela landet, inte bara i storstäder. På mindre orter är studieförbunden otroligt viktiga bärare av de här branscherna. Regeringen borde värna om dessa aktörer och inkludera dem i strategin. Dessvärre har man faktiskt slaktat stödet till folkbildningen.

För det femte vill vi lyfta fram spelbranschen. Den behöver erkännas som en del av kulturen och få samma roll som andra kreativa branscher. Att formellt inkludera spel i kulturbegreppet skulle innebära att fler aktörer och personer får möjlighet att ta del av, skapa och sprida spelkulturen. Kulturrådet, som fördelar statens bidrag till kultur och bestämmer vad som är kultur och inte, borde inkludera både digitalt och analogt spelande i sina mål.

Att skapa en spelstrategi och ett spelinstitut är vårt sjätte förslag. Vi behöver en nationell strategi för spelbranschen och ett nationellt spelinstitut. Det skulle ge branschen ännu mer legitimitet och öppna dörrar för forskningsmedel och andra resurser som är självklara för andra branscher. Spelindustrin är ju en stark kraft där Sverige är världsledande, och den måste därför erkännas inom alla områden.

Regeringens förslag till strategi är ett bra steg på vägen. Centerpartiet vill med dessa förslag gå längre för att göra Sveriges kulturella och kreativa branscher till en både kulturmässig och näringspolitisk angelägenhet.

Jag yrkar bifall till reservation 13 under punkt 7.

Anf. 9 LOUISE EKLUND (L):

Herr talman! Kulturella och kreativa branscher omsätter flera miljarder och är en stor del av svensk exportindustri. Trots det råder fortfarande en bild av att kultur inte är en del av det svenska näringslivet. Ur det perspektivet är skrivelsen vi nu debatterar något av ett paradigmskifte. Regeringen säger här att de kulturella och kreativa näringarna är en ny typ av basnäring i Sverige, och därmed blir frågan ur ett politiskt perspektiv inte bara aktuell för kulturutskottet utan även för oss i näringsutskottet. Det tycker jag är mycket glädjande.

Jag uppfattar att Sverige har ett bra utgångsläge vad gäller dessa branscher. Allt kan inte vara Spotify eller Ikea, men att vi har Spotify och Ikea är betydelsefullt. Det jag hoppas på med den här strategin är att vi börjar systematisera arbetet med att sälja in Sverige och svenska företag inom de här branscherna på ett mycket mer strukturerat sätt än vad vi har gjort tidigare. Det handlar både om att hjälpa företag ut på den internationella scenen och om hur svenska myndigheter och organisationer ska främja förutsättningarna för svenska kulturella och kreativa företag och branscher, generellt.

Herr talman! En av många fördelar med att vara Malmö är att vi bor i en huvudstadsregion. Köpenhamn och det danska kulturlivet är väldigt tillgängliga för oss som bor på Skånes västra sida. Det är lika enkelt att ta sig till Köpenhamn som att åka till Helsingborg eller Lund. Det gör att det är lätt att göra jämförelser.

Jag uppfattar att Danmark har arbetat på ett delvis annat sätt än Sverige när det kommer till kultur och kreativa näringar. Det gäller allt från hur man på dansk sida har förvaltats möbelklassiker och gjort dem till export-succéer till hur man har positionerat sig som en designdestination med arrangemang som 3 Days of Design, som drar igång i dag.

Dansk design och arkitektur och danska kulturella institutioner är en helt självklar del av danskt näringsliv. Det har fått synergieffekter för hur vi jobbar på den svenska sidan om sundet. I Malmö finns exempelvis Form/Design Center som jobbar lite mer danskt i det att man har varit en uttalad brygga mellan näringslivet och kulturen i Skåne.

Jag tror att vi genom att snegla på hur man i Danmark har värderat och arbetat med de kulturella och kreativa branscherna kan hämta mycket kunskap när vi nu börjar prata om dem ur ett näringslivsperspektiv även i Sverige. Det gäller inte minst hur man har kommersialiserat sitt design- och kulturarv.

Herr talman! Att branschen har enorm potential har lyfts fram av flera kollegor här. Det är positivt och visar hur tongivande den svenska spelindustrin har blivit. Som bland andra Mats Green sa har spel som Minecraft nått enorma framgångar utomlands och blivit globala försäljningssuccéer och därmed bidragit till svensk tillväxt. Det är inte oviktigt att branschen har vuxit fram utan statsbidrag.

I min hemstad Malmö har spelindustrin lett till inflyttning av unga, kreativa människor med unik spetskompetens. Det har fått väldigt positiva synergieffekter för andra branscher i regionen.

Tyvärr är spelindustrin fortfarande ett undantag bland de kulturella och kreativa branscherna. Företag som verkar inom dessa har ofta en uppför-backe när det kommer till att försöka få omvärlden att förstå den affärs-mässiga potentialen i sina produkter. Det gör att många inte förstår vilket monetärt värde det finns i branschen.

Det blir även ett ganska plottrigt område när vi inte kopplar ihop olika företag och branscher. Det gör det svårt att överblicka, och det gör det också svårt för oss i politiken att koppla olika insatser, till exempel inom utbildning och export.

Den här skrivelsen och strategin är ett första steg mot att förändra detta och utveckla potentialen inom de kulturella och kreativa branscherna. Jag tror att det kommer att vara oerhört viktigt att vi förvaltar detta väl framåt. Det finns en enorm potential inom företagen, instituten och branscherna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslagen i betänkandet.

Anf. 10 ELIN SÖDERBERG (MP):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nummer 3.

Jag är glad över att vi får debattera de kulturella och kreativa branscherna här i dag. De branscherna och kulturlivet bidrar väldigt starkt till samhället, samhällsutvecklingen, vår livskvalitet, demokratins bevarande och fortsatta utveckling, kreativitet hos befolkningen, innovation, Sverige-bilden och den svenska exporten.

Svenska låtskrivare skriver åt såväl stora amerikanska artister som k-popidoler. Vi har artister som är världskända. Vi har skådespelare som börjat här i Sverige och nu är med i Hollywoods storfiler. Svenska filmer får internationella priser, och dataspel från Sverige spelas över hela världen. Sverige ligger i framkant.

När Miljöpartiet satt i regering tog vi initiativ till den utredning som ligger till grund för den strategi som regeringen nu har lagt fram. För oss är det här ett väldigt prioriterat område där vi vill se en stark ambitionshöjning. Den strategi som regeringen redovisar i sin skrivelse upplever vi som otillräcklig. Vi skulle vilja att regeringen återkommer med en ny strategi där vi får en ambitionshöjning och ökad konkretion.

Vi i Miljöpartiet vill se en högre ambitionsnivå när det gäller att stödja de kulturella och kreativa branscherna. Vi vill se reformer och finansiering som ser till att de kulturella och kreativa branscherna får en stark fortsatt utveckling. Vi vill utreda inrättandet av ett institut för kulturella och kreativa näringar för att främja spel, musik, film och andra kulturella och kreativa näringar.

Herr talman! I vår följdmotion tar vi också upp behovet av att arbeta vidare med upphovsrätt i ljuset av AI. Regeringen bör omgående tillsätta en utredning för att säkra upphovsrättspersoners och utövande konstnärers rättigheter.

Miljöpartiet vill också förbättra de sociala skyddsnetten. I utredningen står mycket att läsa om att vi i dag har tuffa förutsättningar för kombinatorer, för gigarbetare och för personer med enskild firma som jobbar i de kulturella och kreativa branscherna och har andra arbeten vid sidan om. De sociala skyddsnetten måste vara robusta och utgå från hur arbetslivsförutsättningarna ser ut för människor i dag. De sociala skyddsnetten är i alldeles för stor utsträckning utformade utifrån en idé om att alla ska jobba nio till fem, men så ser inte verkligheten ut i dag, särskilt inte inom kultur- och näringarna.

Som jag nämnde är kulturen och de kulturella och kreativa näringarna en viktig del av vår samhällsutveckling, demokrati, kreativitet och livskvalitet. Då är det också helt nödvändigt att vi säkerställer att dessa näringar får goda förutsättningar i hela landet. Vi behöver stärka samverkan mellan civilsamhälle och offentliga verksamheter för att säkerställa likvärdiga möjligheter i hela landet när det gäller att gå kulturskola, påbörja sin verksamhet inom kulturella och kreativa branscher, utvecklas och växa.

Miljöpartiet ser det stora dataspelsunder som vi har i Sverige och vill att man möter upp med en nationell strategi för dataspel. Sverige är i dag i topp tio. Det är väldigt härligt att se den här starka utvecklingen. Men Sverige riskerar att halka efter. Många länder tar i dag stora kliv framåt för att stödja sina dataspelsbranscher. Här behöver Sverige växla upp arbetet.

Vi i Miljöpartiet vill också lyfta de samiska näringarnas förutsättningar. Dessa borde omhändertas mycket bättre och beaktas i regeringens strategi. Där vill vi se en ambitionshöjning.

Herr talman! Sammanfattningsvis: De kulturella och kreativa branscherna är en del av vår civilisationsutveckling. Det har att göra med livskvalitet, samhällsutveckling, kreativitet, innovationer, demokrati, konkurrenskraft och Sverigebild. Vi i Miljöpartiet tillsatte den här utredningen och skulle ha velat se en mycket skarpare strategi från regeringen avseende både ambitionsnivå och konkretion. Det är i väldigt stor utsträckning svårt att se vad regeringen avser att göra för att uppnå målen i strategin. Vi yrkar därför bifall till reservation 3.

Anf. 11 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Herr talman! Som min partikamrat Lorena Delgado Varas lyft tidigare i debatten är Vänsterpartiet positivt till att regeringen tagit fram en strategi, men vi har en del medskick för det kommande arbetet.

Jag arbetar vanligtvis i kulturutskottet och deltar i dagens debatt för att trycka på det faktum att en strategi för de kreativa och kulturella branscherna inte får ses som en fråga främst om företagsrådgivning och exportstöd, även om de frågorna är viktiga. För oss i Vänsterpartiet är det viktigt att en sådan här strategi verkligen tar det breda greppet över hela kulturpolitiken och stärker upp till exempel utbildningssektorn och de sociala skyddsneten.

En övergripande kritik från oss är att det finns så få konkreta förslag och att ingången från regeringen är att det inte ska behövas nya resurser för att finansiera strategin. Det tycker vi är väldigt olyckligt. Det kommer att behövas tas fram handlingsplaner, och självklart kan det då behövas en utökad budget hos ansvariga myndigheter för att kunna bedriva ett aktivt utvecklingsarbete. Vi ser också att flera delar av den kulturella infrastrukturen i dag är underfinansierad och står inför nya sparkrav inom såväl civilsamhället som det offentliga på kommunal, regional och nationell nivå.

Herr talman! En central fråga för att det ska gå att försörja sig inom de här branscherna är att vi har ett fungerande regelverk för upphovsrätten. I skrivelsen anges krafttag mot illegal nedladdning men ingenting om bristerna i dagens lagstiftning gällande immaterialrätten. Om det inte finns ett starkt skydd och en politisk förståelse för kulturarbetares situation kommer få personer att kunna försörja sig på sitt skapande. Det EU-direktiv som skulle skapa ett ramverk för detta, DSM-direktivet, som vi debatterade förra året, har än så länge inte lett till stärkta rättigheter i praktiken och därmed inte heller till ökade intäkter.

Den här frågan måste regeringen följa mycket nära och vara beredd att ta nya initiativ kring. Den utredning som gjordes i Sverige om den oavvisliga ersättningsrätten har mött massiv kritik från de konstnärliga branschorganisationerna, och vi ser behov av ett omtag där. Länder som Spanien och Holland har fått till en lagstiftning som man kan inspireras av.

Herr talman! Under pandemin blev det väldigt tydligt att de som drev enskilda företag stod utanför många system. Aktiebolag och handelsbolag fick snabbt statligt stöd. När vi och andra partier lyfte frågan i finansutskottet kom det ett stöd även till enskilda företagare, men omsättningsgränsen sattes så högt att många tyvärr ändå inte kom i fråga. Det visade på en okunskap om hur låga intäkter många inom de kreativa och kulturella branscherna har. Vi har tidigare här i debatten hört många framgångsexempel, men det är också viktigt att lyfta att många har det väldigt tufft ekonomiskt. Många behöver kombinera sitt företagande med tillfälliga anställningar, projektmedel eller stipendier. Dessa så kallade kombinatörer hamnar ofta mellan stolarna i både sociala trygghetssystem och företagsstöd.

I strategin framställs gigeekonomin som en positiv utveckling som erbjuder flexibilitet och ska skapa tillväxt. Men att behöva hoppa mellan olika tillfälliga uppdrag är absolut inget nytt. Inom de kulturella och kreativa branscherna finns sedan länge till exempel frilansande musiker, skådespelare och journalister. Det som har hänt de senaste decennierna är att de fasta tjänsterna blivit färre och att allt fler inom de offentliga

institutionerna övergått till att förvänta sig att kulturarbetare har eget företag och fakturerar i stället för att få anställning. De statliga stödstrukturerna för frilansande har i vissa fall också blivit svagare.

Det har visat sig, herr talman, att otryggheten och svårigheten att försörja sig inom de här branscherna verkar särskilt avskräckande för dem som kommer från arbetarklassen och dem som har bott en kortare tid i Sverige. De har kanske inte de kontakter som man behöver ha inom kultursektorn för att ta sig in och inte heller ett ekonomiskt kapital att falla tillbaka på. Det är viktigt för oss i Vänsterpartiet att snarast få på plats ett trygghetssystem som kan stärka rättigheterna, så att fler från olika delar av vårt samhälle vågar satsa på ett yrkesliv inom de här branscherna.

Herr talman! Det här är ett stort och komplext ekosystem. Alla länkar i kedjan behöver fungera bra. Då väger frågan om utbildning och kompetensutveckling väldigt tungt i en sådan här strategi. Vänsterpartiet har tidigare motionerat om att vi behöver stärka hela utbildningssektorn för att kunna locka fler från olika bakgrunder till kultursektorn. Kulturskolan är till exempel ett viktigt komplement till grundskolan och behöver stärkas i många delar av landet. Det är viktigt att ta bort avgifterna för att sänka trösklarna och ge alla barn samma möjlighet att utveckla sina kreativa förmågor. Regeringen jobbar just nu på ett fritidskort, och vi tror att det kan vara en bra väg framåt. Men det saknas kulturskolepedagoger, en nyckelkompetens för att kunna korta köerna och låta fler barn utvecklas.

Vi beklagar också att regeringen skär i studieförbundens verksamhet. Den svenska musikexporten skulle inte se ut som den gör i dag utan studieförbundens replokaler och stöd till musikintresserade i alla åldrar.

Vi vill också påpeka att det finns en lucka i redovisningen av utbildningsutbudet för vuxna i strategin. En stor del av de yrkesutbildande och högskoleförberedande utbildningarna inom kultursektorn tillhör inte kategorin yrkeshögskoleutbildningar, som det står, utan är en egen kategori under Myndigheten för yrkeshögskolan. De har ett eget regelverk som bland annat tillåter höga terminsavgifter. Det vore intressant, tycker vi, med en översyn av regelverket för att undersöka om avgifterna utgör en tröskel för den som vill vidareutbilda sig.

Vi saknar också centrumutbildningarna i strategin. De är väldigt viktiga. De finns över hela landet. De förmedlar jobb och bidrar med kompetensutveckling för frilansande.

Men jag ska också ta upp något som är bra i strategin. Det är väldigt bra att miljöers utformning och plats för kultur får stort utrymme. Vi delar regeringens oro för att de processer vi kan se i många storstäder där kulturverksamheter som skapar värden i en stadsdel inte får plats när attraktiviteten i stadsdelen ökar och hyrorna och fastighetspriserna följer med upp. Då får man inte längre plats. Det är viktigt att den här gentrifieringsprocessen sätts under lupp. Vi ser fram emot den rapport som ska komma om tillgången på lokaler senare i år. Vi ser att även de små företagen kan ha stora behov av lokaler för sitt skapande och sin affärsidé.

Ett orosmoln som jag vill passa på att ta upp gäller det arbete som pågår med att se över myndighetsstrukturen på kulturområdet. Det är viktigt att strategin inte tappar fart på grund av stora omorganisationer.

Jag vill också lyfta fram att vi uppskattar den del av strategin som handlar om stödet till den fria konsten och yttrandefriheten globalt. Jag vill dock i det sammanhanget påpeka att det sker ett stort kulturellt utbyte, och

en positiv Sverigebild förmedlas, via det breda civilsamhället inom biståndsarbetet. Jag uppmanar därför regeringen att även fortsätta att stödja den verksamheten via olika myndigheter framöver.

Herr talman! Tiden rinner iväg. Jag vill avslutningsvis lyfta fram det fantastiska kulturutbud som skapas varje dag inom våra kulturella och kreativa branscher. De tusentals människor som ger oss en vackrare, intressantare och roligare vardag, bidrar till fördjupande samtal, skapar arenor för möten och ökad förståelse mellan människor, utmanar våra tankemönster och bidrar till en hållbar tillväxt förtjänar ökad trygghet vid sjukdom och föräldraledighet. De förtjänar förbättrat stöd för företagsutveckling och goda förutsättningar till kompetensutveckling.

Från Vänsterpartiet kommer vi att följa den här strategins utveckling noga och hoppas att vi efter valet 2026 får möjlighet att vara med och styra insatserna för att öka möjligheterna att nå målen.

(Applåder)

Anf. 12 KRISTINA AXÉN OLIN (M):

Herr talman! I dag är en glädjens dag för kulturen och alla företag som är verksamma i den kulturella och kreativa branschen.

Många gånger finns en missuppfattning – den diskuteras mycket i den här salen – att kultur är lika med offentlig finansiering och att kultur innebär statlig, kommunal eller regional finansiering. Men så är det inte. Det finns självfallet kultur som alltid kommer att behöva offentlig finansiering, men den stora merparten är en tillväxtbransch som bidrar till Sverigebildningen, gör att andra företag får ökad export och gör att vi får fler turister till Sverige.

Företag i den kulturella och kreativa branschen bidrar till vår tillväxt. Mats Green talade tidigare om dataspelsföretagen. Bara de tio mest lönsamma dataspelsföretagen betalade förra året 2,6 miljarder i bolagsskatt. Det är bolagsskatt som bidrar till vår välfärd och hjälper till att finansiera andra verksamheter i Sverige.

Ett annat exempel jag gärna lyfter fram är det företag som fick regeringens exportpris för två veckor sedan, Svenskt Tenn. Svenskt Tenn har nu varit verksamma i Sverige i 100 år. Där har stiftelsen bekostat forskning i Sverige för flera hundra miljoner kronor. Medlen har gått till miljöforskning, medicinsk forskning och kulturell forskning, och man har på andra sätt bidragit till Sveriges välfärd.

Men vi har också små företag i den kulturella och kreativa näringen. Som ett exempel kan jag lyfta fram Norrbottens Destilleri, som startade för inte så många år sedan. Några eldsjälur uppe i en ort som heter Töre, med knappt 1 000 invånare, startade ett destilleri. Nu har man fått riktig framgång och säljer gin som är smaksatt med typiska norrbottniska smaker, ett gin som klassas som ett av de absolut främsta och säljs i Japan, Chile och Tyskland och på andra ställen och därför bidrar både till att öka turismen i Norrbotten och till att skapa arbetstillfällen på en mindre ort.

Som sagt var, herr talman, det är roligt att få vara med här i dag och diskutera den kulturella och kreativa näringen som en basindustri som förtjänar vår uppmärksamhet, vår tacksamhet och vår stolthet. Jag ser den strategi som vi fattar beslut om här i dag som ett startskott på en process. Vi kommer att behöva revidera och komplettera strategin, och vi kommer att utvärdera den. Men jag ser fram emot en diskussion där kultur inte bara

är lika med offentlig finansiering utan någonting som också bidrar till hela Sveriges välfärd.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 10 Stöd till personer med funktionsnedsättning

Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU13
Stöd till personer med funktionsnedsättning
föredrogs.

Anf. 13 KARIN SUNDIN (S):

Herr talman! Det är något av en historisk dag i dag när vi nu ska debattera och besluta om hur samhällets stöd till personer med funktionsnedsättning ska vara utformat. Utifrån hur diskussionerna har förts i socialutskottet inför den här dagen kommer riksdagen i dag att skjuta en alldeles för passiv regering framför sig i arbetet för bättre levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning.

Men den här debatten handlar inte bara om konkreta insatser och stöd till en avgränsad grupp människor. Den handlar om hur vi som samhälle ska bete oss mot varandra, oavsett vilka vi är och vilka behov vi har. För ett samhälle, vårt samhälle, blir aldrig bättre, starkare eller varmare än den väv som vi tillsammans väver kring dem som behöver mer stöd än andra för att kunna leva livet fullt ut.

Samhällets stöd till personer med funktionsnedsättning handlar om en lång rad åtgärder för att människor ska kunna vara del av samhällsgemenskapen oavsett deras kroppars funktionalitet. Inte alla perspektiv rymms inom ramen för socialutskottets arbete, och inte alla rymms inom ramen för LSS, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Det krävs mycket mer än en lag för att skapa ett gott samhälle för alla. Men i år, när LSS firar 30 år, finns det anledning för oss som samhälle att utvärdera oss själva.

När lagen kom var det en stolt reform som gav personer med funktionsnedsättning rätten att leva ett så bra och självständigt liv som möjligt. Men de senaste årens utveckling har lett till allt större revor i det stöd som LSS-lagstiftningen var tänkt att ge.

Jag kommer i dag att belysa två perspektiv – de två perspektiv där socialutskottet går fram med förslag om tillkännagivanden till regeringen. Det handlar om rätten till ledsagning för personer med synnedsättning, och det handlar om en översyn av modellen för finansieringen av assistansersättningen.

Herr talman! Vi talar nu om stöd till personer med funktionsnedsättning. En av de mest självklara insatserna borde vara att den som inte själv kan se kan få en seende följeslagare ut i samhället. Men så är det inte i dag – inte längre.

På läktaren i dag har vi åhörare som lyssnar till debatten men som inte kan se den. De kan inte se den stora vackra gråa väven bakom mig, som består av en lång rad gråa nyanser av lin från Sveriges alla landskap. De

kan inte se mig som talar just nu. Nu syntolkar jag lite grann. Jag kanske smälter in lite grann i den där gråa väven med mitt gråa hår och min linnekavaj.

Det hade kanske varit fler på läktaren i dag om fler hade haft den rätt till ledsagning som samhället borde ge dem.

Dessa personer kan berätta för oss om hur revorna i samhällets väv fungerar och om skillnaden mellan att ha en ledsagare och att inte ha en ledsagare, både vid livets viktigaste tillfällen och när det gäller livets alla vardagliga behov och önskemål.

Den tidigare socialdemokratiska regeringen såg dessa revor. Den såg att allt färre beviljades ledsagning enligt LSS. Den dåvarande regeringen gav därför i juli 2022 Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga förändringarna. Kartläggningen visade med all önskvärd tydlighet att insatsen ledsagarservice enligt LSS minskat mycket kraftigt mellan åren 2010 och 2022, både sett till hur många som beviljats ledsagning och sett till omfattningen av den. Störst har försämringen varit för ungdomarna.

Vi har under det senaste året också kunnat ta del av flera rättsfall och av vittnesmål i medier om det utanförskap och den isolering som bristen på ledsagning leder till. Det gäller inte minst för gruppen dövblinda. Inte ens om man är både döv och blind har man i dag en självklar rätt till ledsagning. Vi har en lag som inte längre fungerar som det var tänkt att den skulle fungera.

Jag vill tacka för alla berättelser och underlag som vi politiker har fått ta del av, som ligger till grund för det beslut som riskdagen ska fatta i dag.

Förslaget är att regeringen ska se över förutsättningarna för avgiftsfri ledsagning för personer med synnedsättning och att regeringen ska se över om inte ledsagningen bör regleras i en särskild lag.

Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna har i regeringsställning haft alla möjligheter att leva upp till sina tidigare vackra ord om vikten av människors frihet. Men friheten för dem som behöver ledsagning talar de tyst om.

Att inte rösta för en översyn av den lagstiftning vi har i dag kan inte sägas vara annat än ett svek mot dem som mer än de flesta behöver samhällets stöd för sin frihet och för att kunna leva livet fullt ut.

Herr talman! Frågan om utformningen av ersättningsnivåerna för den personliga assistansen är precis som frågan om ledsagning ett exempel på en reform som har urholkats över tid.

Personlig assistans handlar, precis som det låter som, om stöd till personer som behöver assistans för att klara sitt liv och sina grundläggande behov. Den assistansberättigade kan välja mellan att vara arbetsgivare för sina assistenter på egen hand eller att köpa assistans från en kommun, ett företag eller ett kooperativ som hen är medlem i. Det är bra att den enskilde har stort inflytande över vem som anställs som assistent, men det gör att frågan om finansieringen blir väldigt svår.

De senaste åren har vi sett hur allt fler, framför allt mindre utförare och enskilda familjer, har fått allt svårare att få assistansverksamheten att gå ihop eftersom ersättningsnivåerna inte har hängt med i kostnadsutvecklingen. Inflationen har grävt djupa hål i systemet. Det gör att det i dag är svårt att rekrytera och behålla kompetenta assistenter.

Samtidigt kan vi se hur stora företag, som har administrativa och bemanningsmässiga stordriftsfördelar, fortsätter göra mångmiljonvinster på

den personliga assistansen. Vi ser fortfarande att skattepengar som var tänkta att gå till välfärd i stället går till aktieutdelningar. Därför är jag glad att en majoritet i socialutskottet nu sluter upp kring det som vi socialdemokrater har skrivit i vår kommittémotion om att dagens system inte längre är hållbart.

Jag hade kunnat säga att jag är förvånad över att vi inte har ett enigt socialutskott i denna fråga, med tanke på hur det lät från dagens regeringspartiers sida innan de blev regering. Men, som det har sagts från Tidöregeringens sida i andra sammanhang: Man säger en sak innan valet. Sedan blir det val, och sedan säger man någonting annat.

Nu åläggs regeringen enligt förslaget att tillsätta en utredning med målet att ta fram en långsiktigt hållbar finansieringsmodell för assistansersättningen som bättre tar hänsyn till olika utförarens faktiska kostnader. Det är bra. Det är en förutsättning för att personer i behov av personlig assistans ska kunna fortsätta få detta i framtiden. Det är ett sätt att börja laga de revor som har uppstått i väven kring personer med funktionsnedsättning, och det är nödvändiga åtgärder för att denna väv inte ska trasas sönder helt.

Herr talman! Sammanfattningsvis står jag alltså bakom socialutskottets förslag om tillkännagivanden till regeringen. Jag står förstas bakom alla Socialdemokraternas reservationer, men jag vill särskilt yrka bifall till reservation 5 om att regeringen bör genomföra den så kallade Huvudmannaskapsutredningens förslag.

(Applåder)

Anf. 14 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD):

Herr talman! I dagens betänkande behandlas en bredd av frågor. Det är inte helt förvånande att jag i dag tänker fokusera på de förslag och de frågor som faktiskt i dag samlar en majoritet. Låt mig börja med frågan om just ledsagning.

En fungerande ledsagarservice är superviktig för att de synskadade ska kunna leva ett aktivt och självständigt liv, ett liv som många av oss andra tar för givet. Det handlar om att gå till och från sitt arbete och till och från matbutiken och om att träffa vänner och bekanta. De allra flesta människor, oavsett om de kan se eller inte, mår helt enkelt dåligt av att vara ofrivilligt bundna till sitt hem utan möjlighet att träffa andra. Det är precis detta som nu håller på att hända.

Rätten till ledsagning har successivt urholkats beroende på hur lagen tolkas. Vi har alltså än en gång en lag där tillämpningen över tid har förändrats till något helt annat än vad det från början var tänkt.

Vi ser nu hur personer som under många år beviljats insatsen ledsagning plötsligt får insatsen indragen, helt utan att något i personens situation har förändrats. Det enda som har förändrats är hur man tolkar lagen.

Allt färre synskadade beviljas alltså ledsagning enligt LSS. I stället blir synskadade ofta hänvisade till insatser enligt socialtjänstlagen, vilket inte sällan innebär färre timmar och mer begränsningar kring vad ledsagningen faktiskt får användas till.

Herr talman! Det är inte ovanligt att kommunen dessutom har en avgift som är på flera hundra kronor per timme. Stödet via socialtjänsten leder alltså inte bara till minskade möjligheter att själv påverka. Kostnaden i sig påverkar och begränsar såklart rent ekonomiskt. Insatser enligt LSS är där-
emot avgiftsfria.

Dessa försämringar och dessa förändringar påtalas inte minst i den rapport som Socialstyrelsen lämnade för drygt ett år sedan.

Jag och mitt parti har lagt fram förslag om att regeringen ska se över förutsättningarna för avgiftsfri ledsagning för personer med synnedsättning och också se över förutsättningarna för att reglera ledsagning i en särskild lag. Miljöpartiet har lagt fram exakt samma förslag. Tillsammans med övriga oppositionspartier har vi nu lyckats samla en majoritet för ett förslag om tillkännagivande i frågan. Det är för oss en viktig fråga, som vi nu hoppas omhändertas på bästa sätt.

En annan sak som jag och mitt parti länge kämpat för är uppräkningsen av assistansersättning. Därför är jag också otroligt nöjd med att vi nu även i den frågan har samlat en majoritet.

Varje beviljad assistansstimme ersätts med ett schablonbelopp. Men jag har suttit i riksdagen som ledamot sedan 2010, herr talman, och inte i någon budget har det någonsin framgått hur denna ersättning har räknats fram. Övriga förslag i budgeten har under alla dessa år presenterats med långa texter, statistik och diagram som visar hur man har landat i den slutsats man har landat i. Men när det kommer till just assistansersättningen, herr talman, står det i princip att det enligt socialförsäkringsbalken varje år ska tas fram ett schablonbelopp för assistansersättning och att regeringen för nästkommande år fastställer att schablonbeloppet ska ökas med si eller så många procent. Det är allt – helt utan förklaring av vad beslutet baseras på.

Detta tycker vi är en stor brist som vi vill ändra på. Därför är det även här väldigt glädjande att ett förslag som Sverigedemokraterna varit ensamma om att lägga fram nu lyckats samla en majoritet. Detta är faktiskt ett rent sverigedemokratiskt förslag, och det tycker jag att vi ska vara ärliga med. Oavsett vad som skrivs på nätet av olika organisationer, oavsett vad enskilda ledamöter eller partier ger sken av att ha drivit, är det *ett* parti som har lagt fram detta förslag, och det är Sverigedemokraterna.

Men nog om det. Det viktigaste är att vi får till ett bra förslag.

Att timersättningen över tid har varit alldeles för låg och inte följt löneutvecklingen eller samhällets övriga kostnadsutveckling är i sig en sak, och det instämmer jag i. Men att år efter år stå och diskutera, debattera och förhandla fram timersättningen är näst intill galenskap. Det innebär att assistansbolagen inte får någon som helst möjlighet att planera långsiktigt. Det är svårt för dem att utlova någon form av lönehöjning. Det är svårt för dem att rekrytera ny personal. Det är svårt för dem att behålla befintlig personal. Det är en helt orimlig ordning.

Därför är det märkligt att ingen tidigare regering oavsett färg och konstellation har tagit tag i frågan om att indexreglera assistansersättningen så att man skapar långsiktiga förutsättningar för dem som bedriver assistans.

Detta är ytterligare en fråga som vi sedan en tid har drivit men inte fått gehör för. Det gläder mig att vi i dag tillsammans med Miljöpartiet och Socialdemokraterna i denna fråga har lyckats samla en majoritet för att utreda förutsättningarna för en långsiktigt hållbar finansieringsmodell som bättre tar hänsyn till olika utförarens faktiska kostnader, det vill säga på något sätt indexerar mot utvecklingen i samhället.

Herr talman! Jag vill inte missa tillfället att även yrka bifall till reservation 17, som handlar om bilstöd. Jag har inte hunnit lyfta upp den frågan i dag, men kortfattat handlar den om att vi vill att regelverket för bilstöd

utökas till att även omfatta personer som inte själva kör sin bil och att åldersgränsen för bilstöd tas bort.

Jag har i dag som sagt valt att fokusera på de frågor jag nu har lyft upp och som förhoppningsvis, om allt går som planerat, i eftermiddag också beslutas, det vill säga att det i dag lämnas två tillkännagivanden till regeringen med totalt fyra förslag – för det första att man ser över förutsättningarna för avgiftsfri ledsagning för personer med synnedbättning, för det andra att man ser över förutsättningarna att reglera insatsen ledsagning i en särskild lag, för tredje att man framöver årligen ska redovisa hur man kommit fram till schablonbeloppet för assistans och för det fjärde, sist men inte minst, att man utreder förutsättningarna för en långsiktigt hållbar finansieringsmodell som bättre tar hänsyn till olika utförare faktiska kostnader.

Jag nöjer mig med detta, för jag ser att min talartid rinner ut. Jag yrkar som sagt bifall till reservation 17.

Anf. 15 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Carina Ståhl Herrstedt, för anförandet och för att vi i dag kan samla en majoritet i Sveriges riksdag bakom dessa två förslag till tillkännagivanden som du nämner! Inte minst det om ledsagning är oerhört viktigt. Sedan rapporten från Socialstyrelsen i juni förra året, där det svart på vitt visades hur ledsagningen har urholkats för människor med blindhet eller synnedbättning, har det efterfrågats initiativ i det här ärendet, och det känns väldigt bra att riksdagen nu gemensamt kan ta ett sådant initiativ, ge ett tillkännagivande till regeringen och sätta tryck i frågan. Det är väldigt bra.

Det är också bra med tillkännagivandet om uppräkningsmetoden för assistansersättningen. Sedan landar det i slutändan alltid i en budgetfråga, naturligtvis, och där får vi hoppas att regeringen kan leverera en budget med en högre procentuell uppräkningsmetod än den som varit.

Det finns dock ett stort antal områden där det egentligen behövs tillkännagivanden till den här regeringen. Det pratas nämligen mycket men händer väldigt lite inom socialtjänstens område, inte minst inom funktionshinderspolitiken.

Det finns ytterligare en reservation i betänkandet som handlar om 2020 års tolktjänstutredning och som Centerpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet står bakom. Hade Sverigedemokraterna stått bakom den hade vi haft ytterligare ett tillkännagivande i en väldigt viktig fråga för människor med dövhet, hörselskada eller dövblindhet.

Min fråga till ledamoten är: Varför ställer inte Sverigedemokraterna upp bakom den reservationen också och ger ännu mer styrka bakom riksdagen gentemot regeringen?

Anf. 16 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Tack, Christofer Bergenblock, för frågan! Först och främst måste jag säga att jag instämmer i att det känns otroligt bra att vi åtminstone har kommit en bit på väg med de förslag till tillkännagivanden som vi i dag kan enas kring.

Anledningen till att de går att enas kring är att de är formulerade på ett sådant sätt att de handlar om att utreda, se över förutsättningar och så vidare. Som ledamoten känner till har vi ett budgetsamarbete med

regeringen, vilket gör att jag inte kan stå bakom förslag som innebär kostnader eller på annat sätt påverkar budgeten här och nu. När det handlar om att utreda frågor kan jag göra det.

Detta svarar egentligen också på frågan om 2020 års tolktjänstutredning, där jag i sak instämmer med ledamoten. Jag vet att regeringen tittar på frågan, men det svaret kan man ju inte återkomma med år efter år. Här måste det verkligen hända någonting. Det är en viktig fråga som jag i sak önskar att jag kunde stå bakom, men som läget är kan jag inte det. Det skulle innebära kostnader, och de finns inte med i den budget som är presenterad.

Anf. 17 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis en svaghet att vi inte kan enas i den frågan. Det är ett område där det verkligen också hade behövts ett tillkännagivande. 2020 års tolktjänstutredning var klar i mars 2022, och remissbehandlingen var färdig i september 2022. När den nya regeringen tillträdde låg detta på Socialdepartementets bord, och där har det blivit liggande sedan dess. Såvitt känt har det inte hänt särskilt mycket.

Det är i grunden väldigt viktiga reformer som tas upp i tolktjänstutredningen. Detta handlar också om människor som inte får det stöd och den hjälp de behöver för att komma ut i samhället och kunna vara en del i arbetslivet, inte minst, vilket är en av de viktiga frågor som tas upp i utredningen. Det handlar om att införa en nationell funktion för tolktjänsten, tillskapa en ny tolktjänstlag och särskilja vardagstolkning från arbetslivstolkning.

Just detta är en av de brinnande punkter som gör att många i denna grupp inte kan komma ut i arbetslivet. I dag ligger ansvaret helt och hållet på arbetsgivaren, och i tolktjänstutredningen finns ett skarpt förslag om att staten ska ta ansvaret för tolktjänst också i arbetslivet. Det är naturligtvis förknippat med en kostnad, men det är också en stor möjlighet för staten att öka sina intäkter när fler människor kommer ut i arbetslivet.

Även om det inte blir ett tillkännagivande i frågan i dag hoppas jag att riksdagen kan driva på regeringen ordentligt för att få någonting att hända även för tolktjänsten, där regeringen tyvärr är alltför passiv i dessa frågor.

Anf. 18 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Christofer Bergenblock för en bra redogörelse för uppdraget.

Jag instämmer i att det här är viktiga frågor. Det fanns ett nästan färdigt förslag, precis som ledamoten anför. Jag instämmer också i att det är en brist att arbetet inte har kommit längre. Men de förslag som ledamoten tar upp kostar pengar, och där är mina händer bundna. Det är förslag som kostar pengar, och det är fråga om budgetprioriteringar. Det är bara att beklaga att de inte har varit prioriterade så här långt, och jag hoppas att vi framöver även i de här frågorna kan skjuta regeringen framför oss så att vi kommer till skott.

Det händer mycket på området på Socialdepartementet, och jag hoppas att man verkligen kan ta tag i denna specifika fråga. Den är viktig så att folk kan komma ut i arbetslivet och vara en del av samhället, och jag hoppas att vi kan putta regeringen framför oss och ta itu med det förslag som så förtjänstfullt ligger på bordet.

Anf. 19 MALIN HÖGLUND (M):

Herr talman! I dag debatterar vi socialutskottets betänkande 13, *Stöd till personer med funktionsnedsättning*. Ämnet engagerar många, och det finns cirka 90 yrkanden från allmänna motionstiden. Jag yrkar bifall till reservationerna 9 och 10, och i övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna.

Herr talman! Det här är ett brett område där motionsyrkanden bland annat handlar om rättigheter och levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning, tolktjänst och bilstöd.

Herr talman! I regeringsförklaringen den 18 oktober 2022 anförde statsminister Ulf Kristersson följande:

”Personer med funktionsnedsättning ska kunna vara fullt delaktiga i samhället utan att utsättas för diskriminering. Att integrera funktionsrättsperspektivet i fler politik- och samhällsområden fortsätter att vara i fokus.”

Herr talman! Funktionshinderspolitiken i Sverige har under de senaste åren varit en viktig fråga, och den fortsätter att vara det för oss moderater. Det finns mer som behöver göras för att säkerställa full delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättning i samhället. En av de största utmaningarna för funktionshinderspolitiken i Sverige är att säkerställa tillgänglighet och tillgängliga kommunikationsmedel inom samhällsområdena. Det är avgörande för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta fullt ut i samhället. Vi behöver se till att alla offentliga byggnader, transportmedel och digitala plattformar är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Vi behöver också öka medvetenheten bland allmänheten om vikten av tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.

Herr talman! En annan viktig fråga är att främja rätten till arbete och utbildning för personer med en funktionsnedsättning. För att åstadkomma det behöver vi se till att arbetsgivare och utbildningsinstitutioner tar hänsyn till personer med en funktionsnedsättning och skapar arbetsplatser och utbildningsmiljöer som är tillgängliga för alla.

Vid den här tiden på året för ett år sedan träffade jag Mimi. Hon arbetade i en klädaffär och prismärkte kläder. Mimi har en funktionsnedsättning. Till en början var butiksinnehavaren rätt skeptisk: Hur ska det här gå, och hur ska vi kommunicera med varandra? Men i dag är hon glad att hon tog emot Mimi eftersom Mimi gör ett arbete som hon slipper göra, och Mimi är inkluderad i en gemenskap med arbetskamrater.

Vi behöver satsa på en bred och tillgänglig arbetsmarknad där personer med funktionsnedsättning har möjlighet att delta och bidra till samhället utifrån sin förmåga.

Herr talman! Under maj månad har jag tagit emot praktikanter från Organisationen Jag. Det har varit en eller två varje vecka. Vi har haft samtal om daglig verksamhet, boende, tillgänglighet och att få utföra ett arbete. Det har varit mycket lärorikt, och det är något jag tänker fortsätta med till hösten. På så sätt kan jag skapa mig en bättre bild och bli en bättre politiker så att jag kan fatta rätt beslut framöver.

Moderaterna anser att det är viktigt att stärka samarbetet mellan olika aktörer på funktionshindersområdet, inklusive organisationer, myndigheter och näringsliv. Genom att arbeta tillsammans kan vi skapa en mer inkluderande och tillgänglig samhällsmiljö för personer med funktionsnedsättning.

Herr talman! Moderaterna anser att det är viktigt att personer med funktionsnedsättning har tillgång till hjälpmedel och habilitering för att underlätta vardagen och öka självständigheten. Det ska vara fokus på individens behov för att klara vardagen bäst. I dag är tillgången till hjälpmedel lite grann som ett postkodlotteri. Det spelar alltså roll var någonstans du bor i Sverige för vilken tillgång till hjälpmedel du får.

Herr talman! Vi behöver se en ökning av tillgången till hjälpmedel, och forskningen och utvecklingen av nya tekniska lösningar måste fortsätta. Förra året besökte jag Samhall i Dalarna, som har ett ansvar att sköta rekonstruktionen av hjälpmedel. Varje hjälpmedel rengörs, och behöver någon del bytas ut finns reservdelar. Bland annat sköter de rullatorer, sängar och permobiler.

I Dalarna har vi det bra med hjälpmedel, men så ser det faktiskt inte ut i resten av landet. Problem kan uppstå när en person som har hjälpmedel vill flytta till en annan del av Sverige. Personen kan i värsta fall få lämna ifrån sig sina hjälpmedel och behöva ansöka om nya dit personen flyttar. Du kan alltså behöva ställa dina saker vid länsgränsen, och så kan vi inte ha det.

Herr talman! Jag vill avsluta där jag började med citat från regeringsförklaringen den 18 oktober 2022:

”Personer med funktionsnedsättning ska kunna vara fullt delaktiga i samhället utan att utsättas för diskriminering. Att integrera funktionsrättsperspektivet i fler politik- och samhällsområden fortsätter att vara i fokus.”

Det är ett sådant Sverige vi ska ha.

Anf. 20 KARIN SUNDIN (S) replik:

Herr talman! Jag har en fråga till ledamoten Höglund som företrädare för det parti som också har regeringsansvaret för funktionshinderspolitiken. Jag, liksom många med mig, undrar vad som egentligen händer på Socialdepartementet. Det finns en lång rad färdiga utredningar som väntar på att bli propositioner till riksdagen. Ledamoten Bergenblock lyfte precis fram tolktjänstutredningen i diskussionen.

Med koppling till dagens debatt vill jag fråga Moderaterna om en annan utredning. Vad händer egentligen med Huvudmannaskapsutredningen, det vill säga den som föreslog att all personlig assistans ska samlas under statligt styre och inte som i dag vara delad mellan kommunal assistans för en del och statlig för andra? Jag har uppfattat att det finns en bred politisk enighet kring vikten av den reformen. Det behövs en ökad likvärdighet och ökad förutsägbarhet för assistansanvändarna.

När frågan ställs till ansvarigt statsråd är svaret alltid att arbete pågår. Jag vet att ledamoten Höglund tycker att frågan om den personliga assistansen är viktig. Därför vill jag fråga om hon verkligen är trygg med och säker på att arbetet verkligen pågår på Socialdepartementet. Ur riksdagens perspektiv verkar det inte pågå så särdeles mycket arbete i frågan i departementet.

Anf. 21 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Tack till ledamoten Sundin för frågan!

Huvudmannaskapsutredningen är väldigt viktig. Det tycker jag med. Jag tycker att man ska samla assistansen. Ledamoten lyfter upp att det är ett pågående arbete, och det är precis det som är mitt svar: Det är ett

pågående arbete i Regeringskansliet. Betänkandet har remissbehandlats, och det bereds inom Regeringskansliet.

Frågan är viktig för att det ska bli en lika bedömning av assistansen över Sverige. Därför behöver vi ha ett statligt huvudmannaskap. Det bereds som sagt inom Regeringskansliet.

Anf. 22 KARIN SUNDIN (S) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Vi är helt överens om att frågan är viktig, så nästa fråga är: När kommer den? Utredningen presenterades den 1 mars 2023. Remisstiden gick ut för ganska jämnt ett år sedan. När kommer den? Är det inte dags att åtminstone presentera någon sorts tidsplan för när regeringen tänker sig vara klar med frågan?

Anf. 23 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Tack till ledamoten för frågan!

Jag känner mig trygg i den här frågan. Den kommer att komma. När kan jag inte svara på; som jag svarade tidigare bereds det inom Regeringskansliet. Det har remissbehandlats och så vidare, så jag känner mig trygg i frågan.

Det gläder mig att vi båda är lika engagerade i den här frågan.

Anf. 24 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Tack till ledamoten Malin Höglund för anförandet!

Det kommer i dag att riktas ett tillkännagivande till regeringen angående ledsagning. Anledningen till att riksdagen riktar detta tillkännagivande är att leveransen från regeringen och regeringspartierna är för dålig.

Just vad gäller ledsagning är det tveksamt om det över huvud taget pågår någon form av beredning av den rapport som kom från Socialstyrelsen för ett år sedan. Det står visserligen att så görs i den reservation som Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna har lämnat, där man säger nej till att rikta det här tillkännagivandet till regeringen. Men det finns väldigt lite som tyder på att den här rapporten faktiskt håller på att beredas, och det som ingår i rapporten är förslaget att ta fram ny lagstiftning just för insatsen ledsagning.

Däremot pågår ett arbete hos Socialstyrelsen med att ta fram stödmaterial till kommunerna och ta fram en handbok för hur man ska göra bedömningar. Men det kommer ju inte att förändra den praxis som har etablerats i Sverige under de senaste tio åren, där person efter person efter person blir av med sin ledsagning och där allt färre får den här rättigheten.

För dem som har stöd i enlighet med LSS och tillhör personkrets 3 har det skett en neddragning med nästan 70 procent de senaste tio åren för dem som egentligen borde ha haft rätt till ledsagning.

Min fråga till ledamoten och till Moderaterna är: Varför ställde sig inte även Moderaterna bakom det tillkännagivande som i dag ändå kommer att riktas till regeringen om ledsagningen?

Anf. 25 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Tack så mycket till ledamoten Bergenblock för frågan!

Svaret jag ger är att det pågår ett arbete inom Regeringskansliet. Det känns tråkigt att behöva säga det, men svaret när det gäller en rad olika saker som vi kunnat ta del av i det här betänkandet är att det pågår en rad olika arbeten inom Regeringskansliet. Vissa tar naturligtvis längre tid att komma fram till.

Jag tycker också att det här är viktigt. Ledsagningen är en väldigt viktig fråga; det är den. Det är viktigt att människor kommer ut i arbete, kommer ut i aktiviteter och så vidare. Men det korta svaret som jag också nämnde tidigare är att det pågår arbeten. Därför ställer vi oss inte bakom tillkännagivandet.

Anf. 26 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Då frågar man sig ju om Moderaterna är nöjda med den tid det tar för regeringen att komma till rätta med de här frågorna.

Från att regeringen tillträdde för drygt ett och ett halvt år sedan har leveransen inom det funktionshinderspolitiska området varit extremt låg trots att det har funnits utredning på utredning på utredning med förslag. Svaret är hela tiden att det bereds inom Regeringskansliet. Ja, men man kan bereda frågor väldigt länge utan att komma fram till någonting. I slutändan är det handling som räknas.

Det här var nyss en fråga om Huvudmannaskapsutredningen. Den bereds i Regeringskansliet.

Här finns en rapport från Trafikanalys om att förändra färdtjänsten. Den bereds i Regeringskansliet.

Vi har 2020 års tolktjänstutredning, som låg helt färdig och remissbehandlad när den här regeringen tillträdde. Den bereds i Regeringskansliet.

Vi behöver göra en förändring av det schabloniserade föräldraavdraget, och det är akut att göra den förändringen. Det bereds i Regeringskansliet.

Ledsagning, som är en väldigt viktig fråga för många med blindhet eller grav synnedsättning, bereds i Regeringskansliet.

Det är väl gott så, ärenden måste beredas, men det som räknas i slutändan är leverans. Regeringen levererar inte, och det finns tyvärr väldigt lite som tyder på att man har tänkt leverera inom området ledsagning mer än möjligen i form av ytterligare kunskapsstöd.

Det som behövs här är att utreda ny lagstiftning. Det i sin tur kommer att ta tid, men man måste ju komma till skott och förstå att det är den vägen vi måste gå.

Jag efterfrågar större leverans från regeringen och från regeringspartierna i de olika frågorna inom funktionshinderspolitiken. Men om just ledsagningen kommer det i alla fall ett tillkännagivande till regeringen i dag.

Anf. 27 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Tack till ledamoten Bergenblock för summeringen av olika saker!

Jag känner mig faktiskt rätt trygg i det arbete som pågår i Regeringskansliet. Ledamoten Bergenblock hade sagt exakt samma sak om han hade stått i mina skor, för så är det. Det pågår massor av arbete som bereds inom Regeringskansliet. Saker tar tid, och det måste de också göra ibland. Men jag känner mig trygg i det. Det är viktiga frågor, och det är vi faktiskt överens om.

Anf. 28 NADJA AWAD (V):

Herr talman! I dag debatterar vi en rad olika men väldigt fundamentala funktionsrättspolitiska frågor.

För Vänsterpartiets del lägger vi stor tyngd på förslaget om att förverkliga Huvudmannaskapsutredningens slutsatser om att flytta över ansvaret för beslut om och finansiering av personlig assistans till staten.

Denna utredning blev till som ett led av Vänsterpartiets utskottsinitiativ hösten 2020, och vi är väldigt stolta över att vi då lyckades få en majoritet att ställa sig bakom utredningens genomförande.

I dag är huvudmannaskapet för personlig assistans delat mellan stat och kommun, och den ansvarsuppdelningen har inneburit flera olika problem. Kommunen och staten har i vissa fall gjort helt olika bedömningar när det gäller en persons rätt till personlig assistans respektive assistansersättning. Bedömningarna har framstått som rättsosäkra, och de olika utfallen har skapat oro hos de sökande samt misstro mot systemet. Dessutom har de senare årens striktare rättspraxis medfört att allt färre personer kvalificeras för den statliga assistansersättningen. Fler har därmed blivit hänvisade till kommunal assistans.

Många kommuner har absolut en hög ambitionsnivå samt goda resurser och kan på så sätt lösa situationen på bästa möjliga sätt. Men andra, framför allt mindre, kommuner har en snävare ekonomi, vilket medför en risk att grupper ställs mot varandra. Risken är då hög att kommunens budget och inte personens behov styr beslutet om assistans. Det här urholkar intentionen med rättighetslagstiftningen LSS.

Med staten som ensam huvudman skulle förutsättningarna för likvärdiga bedömningar i hela landet öka. Däremot vill Vänsterpartiet tydliggöra en sak: att förstatligandet av assistansen endast bör ske om det säkerställs att människors nuvarande assistans inte luckras upp, omprövas eller resulterar i återkrav. Vänsterpartiet vill inte se människor med funktionsnedsättningar bli av med sin assistans bara för att den har blivit statlig.

Den 1 mars 2023 presenterade utredningen betänkandet *Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans*. Det sägs att betänkandet bereds inom Regeringskansliet, men likt många intresseorganisationer, assistansanordnare och assistansberättigade anser vi att det har tagit alldeles för lång tid för regeringen att presentera en proposition.

Herr talman! Ett annat förslag som vi betonar starkt är att regeringen ska ge Socialstyrelsen i uppdrag att identifiera andelen personer som har insatsen daglig verksamhet och som kan vara aktuella för en anställning med lönebidrag men också kartlägga vilka hinder som finns för kommunerna att årligen pröva möjligheten till arbete eller praktikplats samt ta fram stödmaterial som vägledning för kommunerna vid inhämtandet av nödvändigt statistiskt underlag.

Av förarbetena till LSS framgår att målet för den dagliga verksamheten bör vara att utveckla människors möjligheter till förvärvsarbete på kortare eller längre sikt. Trots detta har ingen ordentlig kartläggning gjorts med syfte att ta fram tillförlitlig statistik om hur många personer med insatsen daglig verksamhet som kan vara aktuella för till exempel en anställning med lönebidrag. I olika sammanhang har man dock kunnat utläsa att det handlar om allt från 10 till 30 procent av deltagarna.

I dag har ungefär 40 000 personer insatsen daglig verksamhet enligt LSS, vilket innebär att mellan 4 000 och 12 000 personer skulle kunna klara av en anställning under förutsättning att rätt stöd ges.

Trots förarbetena om målet för insatsen daglig verksamhet och trots att bristen på tillförlitlig statistik är välkänd saknas ett systematiskt arbete i kommunerna med målet att öka antalet övergångar från daglig verksamhet till anställning på den ordinarie arbetsmarknaden. Därför yrkar Vänsterpartiet bifall till reservation 11 om att Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att identifiera andelen personer som har insatsen daglig verksamhet och som kan vara aktuella för en anställning med lönebidrag.

Herr talman! För många döva, hörselskadade och personer med dövblindhet är tolktjänst en livsviktig samhällstjänst som är helt avgörande för deras möjlighet att delta i samhällslivet.

Tolktjänsten har länge haft allvarliga brister, särskilt inom arbetslivet. Dagens system är oförutsägbart och godtyckligt och hindrar ofta tolkanvändare från att arbeta. Dels råder oklarhet om vem som ska ha huvudansvaret för finansieringen, dels är diskrimineringskyddet för personer som behöver tolk i arbetslivet bristfälligt.

Sammantaget påverkar detta vardagen för personer med hörselnedsättning negativt, i synnerhet dessa personers möjligheter att få anställning och att kunna utföra sina arbetsuppgifter på samma villkor som arbetstagar utan hörselnedsättning. Frågan har utretts vid ett flertal tillfällen, men hittills har inga reformer genomförts. Under tiden har tusentals döva, hörselskadade och personer med dövblindhet förlorat jobb, missat karriärmöjligheter och till och med slagits ut från arbetslivet.

Våren 2019 biföll riksdagen Vänsterpartiets motion om att tillsätta en tolktjänstutredning. I mars 2022 presenterade utredningen sitt betänkande.

Funktionsrättsrörelsen har definitivt synpunkter på vissa av utredningens förslag, men sammantaget anser de att de flesta förslagen i betänkandet är ett stort steg i rätt riktning för en positiv utveckling av tolktjänsten och för att öka hörselskadades delaktighet i samhället. Enligt utredningens förslag ska det allmännas stöd till tolk i arbetslivet samlas hos Arbetsförmedlingen inom ramen för en särskild insats om bidrag till tolk för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet.

Någon proposition har regeringen inte aviserat. Regeringen bör skyndsamt genomföra förslagen i betänkandet.

Slutligen, herr talman, tycker Vänsterpartiet att det är positivt att socialutskottet har samlat en majoritet för att föreslå två tillkännagivanden som handlar om avgiftsfri ledsagning och systemet för uppräkningsassistansersättning.

Däremot har jag några korta tillägg till förslagen.

Under den senaste tioårsperioden har antalet personer som kommunerna beviljat ledsagning minskat kraftigt. På tolv år, mellan 2010 och 2022, har ledsagarservice enligt LSS för den grupp där synskadade ingår minskat med 68 procent i landet, enligt Socialstyrelsen.

Det har också under de senaste 20 åren blivit vanligare att kommunerna tar ut avgifter för ledsagning. Därför är det viktigt att säkerställa rätten till avgiftsfri ledsagning för personer med synnedsättning men också att de över huvud taget får det. För många synskadade är pandemin inte över. Allt fler nekas ledsagning, och konsekvensen är att människor isoleras i sina hem. Rätt till ledsagning innebär att synskadade ska ha samma rätt att

röra oss i samhället som alla andra har. Lagen måste återställas till vad den en gång var.

Att schablonersättningen motsvarar den allmänna löneutvecklingen är också viktigt, främst för små assistansanordnare. Assistansberättigade personer och deras anhöriga vittnar om att det blir allt svårare att rekrytera assistenter på grund av att schablonen för timersättningen under flera år har varit lägre än de kollektivavtalade löneökningarna.

För att möjliggöra kompetensutveckling, goda arbetsvillkor och avtalsenliga löneökningar för det kvalificerade arbete som personlig assistans är vill Vänsterpartiet höja nivån på schablonen för timersättningen med 2,2 procent per år.

Anf. 29 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Herr talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 15 under punkt 14 om tolktjänstutredningen.

Herr talman! Alla människors rätt till delaktighet i samhället på likvärdiga villkor måste vara en utgångspunkt för den svenska funktionshinderspolitiken. Likväl ser vi i utredning efter utredning och exempel efter exempel att så inte är fallet. När rättigheterna för funktionsnedsatta borde stärkas ser vi i stället att rättigheterna försvagas.

Så sent som i mars kom FN:s övervakningskommitté för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning med skarp kritik mot hur Sverige lever upp till funktionsrättskonventionen och levererade en lång rad rekommendationer för hur vi ska komma till rätta med problemen.

Vad händer då i Sverige 2024 för att komma till rätta med detta? Tyvärr händer det alldeles för lite. Det är inte så att det saknas kunskap om sakens natur. Det är heller inte så att det saknas förslag på åtgärder. Det som däremot saknas är initiativkraft och handlingskraft från regeringens sida. Det är för all del mycket prat och många vackra ord, men det är försvinnande lite verkstad. Av just den anledningen kommer det i dag att riktas två stycken tillkännagivanden till regeringen, men de borde egentligen ha varit många fler.

Herr talman! I mars 2022 var handlingsplanen för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet färdig. Ett halvår senare var den även remissbehandlad och landade på regeringens bord. Utredningen innehåller ett flertal viktiga förslag om hur rätten till tolk kan stärkas i allmänhet och i arbetslivet i synnerhet. Bland annat föreslås en helt ny lag om tolktjänst.

Så sent som för en månad sedan hade jag en interpellationsdebatt med socialtjänstministern om tolktjänstutredningen, men någon tidsplan för när innehållet i utredningen kan komma att förverkligas gick inte att presentera.

I början av 2023 landade Huvudmannaskapsutredningens betänkande om personlig assistans på regeringens bord. Betänkandet handlar om att flytta huvudmannaskapet för personlig assistans från kommun till stat i syfte att skapa en större likvärdighet över landet och undvika att människor kommer i kläm mellan kommunen och Försäkringskassan. Det här är en reform som funktionsrättsrörelsen har väntat på länge och som samtliga partier i Sveriges riksdag säger sig stå bakom.

I utredningen föreslogs ett införande med start i januari 2026, och eftersom Försäkringskassan sagt sig behöva två år för implementering hade

riksdagen behövt fatta ett beslut före jul förra året. Så blev det inte. I stället verkar även den här reformen ha fastnat hos socialtjänstministern, och någon tidsplan är såvitt jag vet inte känd.

Fru talman! Våren 2023 lades även en rapport från Trafikanalys på regeringens bord. I rapporten konstaterades att rätten till färdtjänst minskat drastiskt under de senaste tio åren, vilket inte minst har drabbat personer med funktionsnedsättningar. Särskilt utsatta förefaller personer med synnedsättning vara eftersom de ofta blir nekade färdtjänst med hänvisning till ordinarie kollektivtrafik, som ofta kan vara svårtillgänglig – om man inte har tillgång till ledsagare, vill säga.

Trafikanalys lämnar ett antal förslag på förändringar i lagstiftningen för att återställa rätten till färdtjänst och tydliggöra att tillståndet ska prövas utifrån den enskildes förmåga att förflytta och orientera sig längs hela resekedjan, det vill säga från dörr till dörr. Vad händer då med dessa förslag? Ja, tyvärr förefaller rapporten ha fastnat i en byrålåda hos infrastrukturministern.

Detta leder mig vidare till den rapport om ledsagning som Socialstyrelsen lade på regeringens bord i juni 2023. I denna rapport slås det fast att rätten till ledsagning har kringkurits kraftigt under de senaste tio åren, vilket leder till att många personer med blindhet eller synnedsättning blir isolerade i sina hem, alternativt helt beroende av anhöriga.

Rapporterna om hur enskilda personer har drabbats har duggat tätt under de senaste åren. Mellan 2010 och 2022 har beslut om ledsagning för personkrets 3 i LSS minskat med 68 procent. I stället blir man hänvisad till bistånd via socialtjänstlagen, som enbart ger rätt till skälig levnadsnivå och dessutom oftast är avgiftsbelagd.

Vad har då hänt efter att rapporten presenterades för ett år sedan? Ja, såvitt känt ingenting – rapporten samlar i stället damm på Socialdepartementet. Av den anledningen kommer riksdagen i eftermiddag att rikta ett tillkännagivande till regeringen om att utreda en ny lagstiftning för insatsen ledsagning och om att ledsagningen dessutom ska vara avgiftsfri. Detta är en så pass allvarlig fråga att riksdagen inte bara kan sitta och se på.

Ytterligare ett område där det hade behövts ett tillkännagivande gäller förändringen av det schabloniserade föräldraavdraget inom personlig assistans. Detta har vi redan debatterat i ett separat utskottsbetänkande, men det tål att upprepas. Även där väntar vi på leverans från regeringens sida.

Fru talman! Problemet med den här regeringen är inte att den saknar ambitioner eller att den har brist på vackra ord. Problemet är att det inte blir någon leverans. Utredning staplas på utredning, men i slutändan är det inte antalet utredningar som räknas utan antalet genomförda reformer.

Därför måste man fråga sig: När kommer förslaget om att genomföra innehållet i 2020 års tolktjänstutredning? När kommer förslaget om ett samlat huvudmannaskap för personlig assistans? När kommer förslaget om att förtydliga och förstärka rätten till färdtjänst? När kommer förslaget om att återställa rätten till ledsagning? Och när kommer förslaget om att rätta till det schabloniserade föräldraavdraget inom personlig assistans?

På läktaren i dag sitter många representanter från funktionsrättsrörelsen, och framför tv-apparater och datorskärmar sitter ännu fler. De förtjänar alla att få reda på vad som är regeringspartiernas plan för de här frågorna. Från Centerpartiets sida kan jag i alla fall lova att vi kommer att

fortsätta att driva på i de här frågorna, för allas rätt till full delaktighet i samhället. Det är bara praktiska, faktiska reformer som räknas i slutändan.

Anf. 30 DAN HOVSKÄR (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 9 och 10 av Kristdemokraterna, Moderaterna och Liberalerna. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet, det vill säga avslag på övriga motioner.

Vi debatterar i dag viktiga frågor om rättigheter och levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning men även frågor rörande tolktjänst och bilstöd.

Den kristdemokratiska politiken är förankrad i en människosyn som utgår från att människan har ett okränkbart värde och att alla människor är olika. Utifrån sina egna villkor har alla rätt att delta fullt ut i samhället. Målet med funktionshinderspolitiken är att personer med funktionsnedsättning ska ha samma förutsättningar som andra har. Politiken ska fokusera på att förbättra tillgänglighet, utbildningsmöjligheter och förankring på arbetsmarknaden.

Kristdemokraterna vill ha ett samhälle som ser, bejakar och inkluderar alla människor. Därför måste även kunskapen om dolda funktionsnedsättningar öka, och situationen för personer med neuropsykiatrisk eller intellektuell funktionsnedsättning måste stärkas.

Fru talman! När det gäller de förslag till tillkännagivanden som har lagts fram yrkar jag alltså bifall till vår reservation 9, som handlar om insatsen ledsagning. Där redogör vi kristdemokrater, i en gemensam reservation från regeringspartierna, för vår syn på förslaget till ett tillkännagivande om ledsagning.

Som nämns i reservationen fick Socialstyrelsen i juli 2022 uppdraget att kartlägga och analysera förändringar av insatsen ledsagning. I juni 2023 redovisades uppdraget i rapporten *Förändringar av ledsagning över tid – rapport till regeringen som svar på uppdrag*. Vi konstaterar att Socialstyrelsen i rapporten föreslår att förutsättningarna för att reglera insatsen ledsagning i en särskild lag bör utredas. Rapporten bereds nu inom Regeringskansliet.

Kartläggningen visar att det finns ett behov av att öka kunskapen i kommunerna om ledsagning. Socialstyrelsen har därför aviserat att myndigheten avser att ta fram ett stödmaterial till kommunerna. Socialstyrelsens bedömning är att ett stödmaterial skulle kunna bidra till ökad likvärdighet mellan kommunerna. I väntan på det pågående arbetet anser vi inte att riksdagen behöver rikta ett tillkännagivande till regeringen. Bollen är nämligen redan i rullning, och det här är den snabbaste vägen för att få en förändring.

Jag går över till nästa förslag till tillkännagivande, fru talman. Jag yrkar här bifall till reservation 10 under punkt 7, där vi i Kristdemokraterna redogör för hur vi ser på förslaget om ett tillkännagivande om uppräkningsassistansersättningen.

Nivån på schablonersättningen har betydelse för möjligheten att säkerställa goda arbetsvillkor för personliga assistenter. Regeringen fastställer årligen schablonen, som används som grund för beräkning av ersättningen för personlig assistans. Vi noterar i detta sammanhang att Huvudmannaskapsutredningen har föreslagit förändringar i schablonersättningen vid en

eventuell övergång till ett statligt huvudmannaskap, då arbetsgivarna skulle få ansvar för sjuklönekostnaderna för de personliga assistenterna.

Betänkandet bereds nu inom Regeringskansliet. Vi anser inte att riksdagen behöver rikta ett tillkännagivande till regeringen. Även här är bollen i rullning. Detta är den snabbaste vägen, som jag tidigare var inne på.

Fru talman! Kristdemokraterna anser att de frågor om assistansersättningens nivå och schablonbeloppen som nu bereds är väldigt viktiga. Vi kristdemokrater anser att staten ensam borde ha ansvaret för den personliga assistansen. Det skulle kunna ge en tydlig koppling till personen och dess behov av assistans i stället för en folkbokföringsadress. Därtill skulle förutsättningarna för en likvärdig och rättssäker bedömning i hela landet förbättras.

Vi är glada över utredningen om statligt huvudmannaskap, som har många bra förslag. De bereds nu, och därför är det mycket som är på gång i Regeringskansliet.

Anf. 31 KARIN SUNDIN (S) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till den kristdemokratiske ledamoten Hovskär, som företräder det parti som har huvudansvaret för socialpolitiken i regeringen och som har en partivän, Jakob Forssmed, som departementschef. Det är samma fråga som jag ställde till ledamoten Höglund för en stund sedan: Vad händer egentligen på Socialdepartementet?

Jag vill också fråga ledamoten Dan Hovskär om Kristdemokraterna verkligen är nöjda med hur Socialdepartementet levererar i frågan om ett samlat huvudmannaskap för den personliga assistansen. Det finns en bred politisk enighet om att detta är alldeles nödvändigt för att vi ska få en ökad likvärdighet och en ökad förutsägbarhet för dem som är i behov av personlig assistans. Är ni nöjda med leveransen?

Anf. 32 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Karin Sundin för frågan.

Detta är en viktig fråga. Det är en stor utredning, och vi kristdemokrater har länge drivit på för att få till den. Beredning pågår inom Regeringskansliet. Utredningen föreslår bland annat förstatligande av assistansen, vilket skulle kunna säkerställa bättre förutsättningar för likvärdighet, långsiktighet och kvalitet. Detta ser vi som något positivt.

När man bereder sådant som rör ny lagstiftning gäller det att göra det grundligt och att få till en bra lagstiftning. Jag känner mig tillfreds med att processen är igång och att vi kommer att få se ett bra lagförslag framöver.

Detta bereds inom Regeringskansliet, och jag är övertygad om att vi snart får se leverans.

Anf. 33 KARIN SUNDIN (S) replik:

Fru talman! Vi har under denna debatt hört en lång uppräkningslista av olika utredningar som samlats på hög inom funktionshinderspolitikens område på Socialdepartementet. Jag håller med om att frågan är viktig, men vi har hört länge nog att detta bereds. Det gäller såväl huvudmannaskapsutredningen som andra utredningar som nu ligger på departementet och väntar.

Hur länge ska beredningen pågå? Hur kan man som ledamot i socialutskottet vara tillfreds, som ledamoten Hovskär säger sig vara? Är det inte dags att Kristdemokraterna, som är ansvariga för socialpolitiken och för

det departement som har till uppgift att lägga propositioner på riksdagens bord, kräver åtminstone en tidsplan av det ansvariga statsrådet Camilla Waltersson Grönvall? Är det inte rimligt att vi i alla fall får en tidsplan för när det kan tänkas komma förslag till riksdagens bord?

Anf. 34 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Man vill ju alltid ha snabb leverans. Det är dock viktigt att det också görs gediget och grundligt, så att man får långsiktigt bra förslag.

När det gäller minutjakten inom assistansen behöver vi titta på förutsättningarna för att förbättra likvärdigheten och få ett bra slutförslag. Det är viktigt att man får en slutprodukt som är långsiktigt bra. Jag ser med tillförsikt fram emot att vi i närtid kommer att få ett bra förslag från Socialdepartementet. Regeringen jobbar på i den här frågan. Jag känner mig trygg med det.

Anf. 35 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Dan Hovskär för inlägget.

Ledamoten och jag anordnade gemensamt ett seminarium tillsammans med Synskadades Riksförbund den 11 april i år under temat ledsagning och bristerna i ledsagning. Det var ett väldigt intressant seminarium. Vi hade bjudit in representanter från Socialstyrelsen som redogjorde för den rapport som det har refererats till flera gånger under debatten. Den visar tydligt hur rätten till ledsagning har urholkats och hur möjligheterna till ledsagning har försämrats för dem som har behov av sådan på grund av synsättning eller blindhet.

Vid seminariet fick vi också tydliga och konkreta exempel på enskilda personer som drabbats i detta samhälle – personer som blivit isolerade i sina hem eftersom de inte fått tillgång till ledsagning, som inte kan ta bussen eftersom de varken får ledsagning eller färdtjänst och som inte kan åka och handla eftersom de inte får hjälp med ledsagning.

Dan Hovskär hänvisade till den reservation som Liberalerna, Kristdemokraterna och Moderaterna står bakom i betänkandet gällande varför de säger nej till ett tillkännagivande om ledsagning. Ledamoten menade att de där redogör för sin syn på denna fråga.

Min fråga, utifrån det seminarium vi hade, utifrån vad Socialstyrelsen har föreslagit och utifrån vad organisationen önskar, är om Kristdemokraterna vill utreda en ny lagstiftning om rätten till ledsagning.

Anf. 36 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Detta är en viktig fråga. Under det seminarium som Christofer Bergenblock nämnde fick vi höra hur ledsagningen försämrades under den förra regeringens tid och hur den har fortsatt att urholkas. Därför är det viktigt att nu se hur man kan komma fram med nya förslag som gör att det blir något långsiktigt hållbart. Det är ju inte meningen att människor ska behöva lämna sitt arbete på grund av att de inte får ledsagning, vilket faktiskt är fallet i dag.

Vi måste hitta en långsiktig lösning som får reell inverkan framöver. Nu pågår detta arbete, och jag ser med tillförsikt fram emot att vi får fram ett förslag när det gäller dessa bitar och på så sätt också kan få en helhet i denna fråga.

Anf. 37 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Det är viktigt att hitta en långsiktigt hållbar lösning, säger ledamoten, och det är precis vad det är. Därför efterfrågar jag Kristdemokraternas inställning till en långsiktigt hållbar lösning. Det Socialstyrelsen har föreslagit är att en ny lagstiftning om just insatsen ledsagning ska utredas eftersom man konstaterar att det inte fungerar med den nuvarande lagstiftningen och att rättspraxis har förflyttats under de senaste tio åren. Det kommer inte att gå att backa bara för att det kommer förtydliganden eller en ny handbok från Socialstyrelsen, utan här behövs reformer.

Jag förstår att man hänvisar till att det pågår ett arbete i Regeringskansliet – om det nu pågår ett arbete i Regeringskansliet. Men det jag efterfrågar är Kristdemokraternas inställning i frågan. Hur ställer sig Kristdemokraterna till att utreda en ny lagstiftning för insatsen ledsagning? Det skulle jag väldigt gärna vilja ha svar på.

För att svara på denna fråga kan man bara utgå från vad Kristdemokraterna själva vill. Man behöver inte hänvisa till att det pågår ett arbete i Regeringskansliet. Så återigen: Vad är Kristdemokraternas syn på att utreda en ny lagstiftning för insatsen ledsagning?

Anf. 38 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Christofer Bergenblock för frågan.

Ledsagning är viktigt för att personer med synnedsättning ska kunna ha ett vanligt liv och kunna delta i samhället. Därför är detta en jätteviktig fråga. Vi kristdemokrater säger att målet för funktionshinderspolitiken är att personer med funktionsnedsättning ska ha likvärdiga levnadsförhållanden som övriga befolkningen. Här krävs att olika delar förankras och förtydligas så att dessa personer ska kunna fortsätta att leva ett vanligt liv. Vi kristdemokrater tycker att detta är en viktig fråga.

Rättspraxis utvecklas över tid när olika domar med mera kommer. Man kan titta på lagstiftarens ursprungliga intentioner och sedan se vilka förändringar som kan göras för att förbättra situationen. Jag känner tillförsikt och är trygg med att vi och regeringen jobbar på med frågorna och att vi tillsammans ska hitta en bra lösning även för dem med synnedsättning.

Anf. 39 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Jag tar lite vid där Christofer Bergenblock just avslutade. Inför debatten har vi i socialutskottet fått ganska mycket underlag från organisationer som arbetar med frågor som berör människor med synnedsättning, bland annat från Synskadades Riksförbund.

Riksförbundet har skickat ett underlag till oss allihop där man berättar varför det som står i reservationen från M, L och KD inte håller. Man skriver bland annat att man träffade ansvarig minister så sent som den 3 maj men att man inte fått några indikationer på att Socialstyrelsens förslag om att utreda en lag på allvar bereds på departementet så som hävdas och att det enda besked man har fått från socialtjänstministern är att regeringen vill avvakta ett kunskapsmaterial som Socialstyrelsen ska ta fram till kommunerna om tillämpningen av LSS. Det är också det svar ministern har gett på en skriftlig fråga i riksdagen.

För några dagar sedan träffade jag de konstnärer som står bakom den skelettkonst vi just nu kan se precis utanför ingången till Riksdagshuset. Väldigt kreativ aktivism! De berättade målande att en ny lag är nödvändig

på grund av att rättspraxis har urholkats mer och mer under lång tid och att man nu nått vägs ände.

Även jag är väldigt nyfiken på vad just Kristdemokraterna anser om behovet av en ny lag.

Anf. 40 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Ulrika Westerlund för frågan.

Som jag nämnde i mitt anförande är det en viktig fråga, och vi jobbar på med detta i regeringssamarbetet. Kristdemokraterna tycker att detta är en ytterst viktig fråga och ser att flera saker är på gång.

Tillkännagivandet handlar om att utreda förutsättningarna, men det håller vi ju redan på med. Därför blir tillkännagivandet ett slag i luften. Vi håller på att se över hur vi kan förbättra situationen för dem som behöver ledsagning. Den kartläggning Socialstyrelsen gör är ett steg på vägen, men den löser inte helheten. Mycket är på gång, och det är en viktig fråga.

Anf. 41 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Jag tolkar detta som att det inte går att få ett svar på vad Kristdemokraterna anser om behovet av en lag. Vi vet att tillkännagivanden är formulerade så att det ”ges i uppdrag till”, att man ska ”titta särskilt på” och så vidare, men partier kan ändå ha en uppfattning i en viss fråga även om det är något som ska utredas eller om det pågår arbete på Regeringskansliet.

Jag fortsätter att titta i de underlag som generöst har skickats till oss från bland annat Synskadades Riksförbund. Väldigt pedagogiskt beskriver man att det arbete som pågår på Socialstyrelsen är att ta fram en handbok för kommuner vid bedömning av LSS-ärenden, där ledsagning enligt LSS är en av insatserna. Det aktuella rättsläget ska även beskrivas.

I detta sammanhang kan man notera att förskjutningen av rättspraxis har lett till att synskadade och dövblinda inte längre anses tillhöra personkretsen för LSS och alltså inte kan få sådana insatser. I klartext betyder detta att det kunskapsmaterial regeringen hänvisar till inte kommer att ha någon betydelse för synskadade och andra som i dag konsekvent ställs utanför LSS. Det kommer inte att vara till någon som helst nytta för alla dem som i dag i stället hänvisas till att söka ledsagning enligt socialtjänstlagen. Alla de väldokumenterade problemen kommer alltså att finnas kvar.

Jag frågar igen: Har Kristdemokraterna någon egen uppfattning i frågan om behovet av en lag?

Anf. 42 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Som jag var inne på tidigare har Kristdemokraterna ett stort engagemang i dessa frågor, och vi jobbar stenhårt på att försöka hitta en bra lösning. Vi ser att rättspraxis har förändrats och att vi måste titta på nya sätt: Hur ska man kunna vara delaktig i arbetsliv och fritidsliv och få ett normalt liv? Här måste vi se över vad som är det bästa för dem som behöver detta stöd. Därför jobbar regeringspartierna på för att hitta lösningar. Vi bedriver inte bara plakatpolitik, utan vi vill försöka få till en förändring för dessa personer. Kristdemokraterna lyfter fram dessa frågor, och vi brinner för att försöka hitta en långsiktig lösning. Jag känner mig trygg med att saker och ting är på gång.

Anf. 43 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Dagens debatt utgår från ett betänkande som innehåller två tillkännagivanden. Under denna mandatperiod har det varit ovanligt. Regeringsunderlaget har oftast hållit ihop, även om det har inneburit att ett parti har dragit tillbaka motioner som partiet har lämnat in. Jag är jätteglad att det inte hände denna gång; Sverigedemokraterna står fast vid sin motion, som var formulerad på nästan exakt samma sätt som Miljöpartiets motion när det gäller bland annat rätten till ledsagning.

Frågorna som tillkännagivandena handlar om, rätten till ledsagning för synskadade och assistansersättningen, är oerhört viktiga frågor för funktionsrättsrörelsen och de människor som berörs – men också för oss som samhälle. Vill vi ha ett Sverige där alla är inkluderade och kan leva sina liv som de vill, eller vill vi inte det?

Låt mig beklaga att det inte finns någon teckentolk på plats. Jag har fått mejl från personer på läktaren som trodde att debatten skulle teckentolkas, vilket kan ske under debatter av särskilt intresse men alltså inte under denna debatt.

Inför den här debatten har jag blivit kontaktad av flera organisationer och journalister som bevakar dessa frågor. Här på åskådarläktaren finns flera av dem representerade, bland annat Synskadades Riksförbund. Jag nämner detta eftersom jag såklart hoppas att regeringspartiernas representanter lägger märke till att det tillkännagivande som kommer att röstas igenom i dag kommer att bevakas – naturligtvis av oss i oppositionen, men också av civilsamhällets organisationer och av de journalister som bevakar området. Jag hoppas såklart att detta kommer att leda till att dagens beslut leder till verklig handling under den här mandatperioden.

I måndags träffade jag skelettkonstnärerna som också stod utanför Riksdagshuset här i morse. Deras budskap är väldigt tydligt: Dagens situation leder till att många fruktar att de kommer att få vänta i hela sina liv på att få ett vettigt beslut om ledsagning, ett beslut som innebär att det faktiskt är möjligt att leva sitt liv på samma villkor som andra.

Skelettkonstnärerna hade med sig ett brev från Emelie, 23 år, som jag vill dela med er. Så här skriver Emelie bland annat i sitt brev:

På grund av att jag nekats ledsagning är jag ungefär lika självständig som när jag var åtta år gammal. I stället för att gå framåt i min utveckling går jag bakåt. Mina föräldrar är min enda chans att komma ut, annars är jag inlåst i mitt eget hem. Det är inget värdigt liv att leva. Jag fick ledsagning beviljad när jag var 13 år gammal, och då hade jag betydligt bättre syn än i dag. Jag hade ledsagning fram till 2022 när jag skulle börja på folkhögskola och bo där det mesta av tiden. Jag tänkte naivt nog att jag bara kunde återuppta ledsagningen när jag kom hem igen, men i stället stacks kniven i ryggen på mig. Utan ledsagning kan jag inte flytta hemifrån, eftersom jag inte kan ta mig utanför dörren på egen hand. Tårarna rinner nedför kinderna när jag tänker på livet som bara rullar förbi, men också på vad isoleringen kommer att göra med min psykiska hälsa. Jag är 23 år gammal och vill leva mitt liv fullt ut efter mina förutsättningar, men hindras hela tiden av vårt samhällssystem. Det är vidrigt! Att vara blind är svårt på många sätt, men det allra värsta är hur jag blir behandlad av samhället. Det svenska systemet ser bra ut på papperet, men vi som verkligen behöver hjälp får den inte.

Det är Emelie och många andra i samma situation som dagens beslut handlar om.

Fru talman! I min motion, som är en av dem som ligger till grund för dagens tillkännagivande om ledsagning, beskrivs problemet så här:

”När LSS, lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade, antogs 1993 var grav synnedsättning ett skäl till stöd enligt lagen. Denna rätt har urholkats genom en successiv förskjutning av hur lagen tillämpas. Synskadade får idag regelmässigt avslag på ansökan om ledsagning enligt LSS. Även personer som under många år har beviljats ledsagning har plötsligt fått sin rätt till stöd indragen. Beslut om att från en dag till en annan neka ledsagning meddelas utan att någonting i personens situation har ändrats; personen i fråga har inte plötsligt börjat se bättre. Det enda som har hänt är att lagen tolkas annorlunda.”

Som har nämnts tidigare är minskningen 68 procent sedan 2007, enligt den rapport från Socialstyrelsen som har nämnts av bland annat Karin Sundin. Sämst är utvecklingen bland unga. De får ofta varken stöd enligt LSS eller andra insatser från sin kommun.

I min motion står också att personer som nekas ledsagning enligt LSS kan bli hänvisade till insatser enligt socialtjänstlagen. I praktiken innebär det färre timmar och fler begränsningar kring vad ledsagningen får användas till. Brukaren ges mindre möjlighet att påverka hur stödet kan användas, och det kostar oftast pengar. Vidare står det att rätten till avgiftsfri ledsagarservice måste säkras och tillämpningen ses över. I motionen framhålls också att om det inte är möjligt att komma till rätta med problemen i tillämpningen borde regeringen överväga möjligheten att säkra tillgången i en särskild lag.

Jag har tidigare refererat till Synskadades Riksförbund och det underlag som de har skickat till oss. De avslutar så här:

Lagstiftningen behöver ändras för att bryta den negativa trenden och stoppa nedmonteringen av den för synskadade livsviktiga insatsen ledsagning. Att i detta läge rösta emot att en särskild lag om ledsagning bör utredas är att rösta för fortsatt politisk passivitet. Det är en röst för att blinda, dövblinda och gravt synskadade personer ska ha sämre livschanser än andra i Sverige.

Så skriver alltså Synskadades Riksförbund. Nu hoppas jag som sagt att det här tillkännagivandet får tydlig och snabb effekt. En utredning om den här lagen borde tillsättas så snabbt som möjligt.

Fru talman! Det andra tillkännagivandet i betänkandet handlar om assistansersättningen. Detta kan vara en av de allra mest uppmärksammade frågorna i alla de intensiva och professionellt arrangerade panelsamtal som vi som funktionsrättspolitiska talespersoner varit inbjudna till under mandatperioden. Också här kan vi räkna med en intensiv bevakning från civilsamhället så att detta tillkännagivande också leder till verklig handling under mandatperioden.

Miljöpartiet var det enda parti som hade med en specifik höjning av ersättningen i vår budgetmotion, och vi är glada över att vi nu har en majoritet bakom linjen att det måste redovisas hur schablonbeloppet har räknats fram och att det måste göras en översyn av modellen för uppräknings av assistansersättningen.

I övrigt vill jag bara nämna att Miljöpartiet har lagt motioner med ett antal förslag som rör bland annat stärkt rätt till personlig assistans,

tillvaratagande av Huvudmannaskapsutredningens och Tolktjänstutredningens förslag, krafftåg mot funkofofi, stöd för att köpa specialutformad cykel, förbättrad tillgång till hjälpmedel, bättre system för fritidsintyg till barn och behovet av en LSS-inspektion. Vi vill också tillsätta en utredning om hur Sverige fullt ut ska leva upp till FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Alla dessa finns också med i dagens betänkande, och alla dessa frågor kommer vi att fortsätta uppmärksamma.

Jag står bakom samtliga våra reservationer och de två tillkännagivandena, och jag yrkar bifall till reservation 7.

Anf. 44 MALIN DANIELSSON (L):

Fru talman! För 30 år sedan hände något revolutionerande. Personer med funktionsnedsättning fick rätt till stöd enligt LSS. Man gick från att vara vårdobjekt som samhället skulle ta hand om till att vara personer med rätt att bestämma över sina egna liv.

Tidigare var det institutionsboende, hemtjänst eller att förlita sig på anhöriga som gällde. Man fick rätta sig efter personalens scheman och de anhörigas goda vilja. Den som inte kunde röra sig fick snällt vänta tills någon kunde komma och hjälpa en upp ur sängen. När inte föräldrarna längre kunde få ihop vardagen fick barnet flytta in på institution, ibland långt från föräldrarna. Ville man gå på en dejt fick man ta med sig mamma, pappa eller någon kompis, för det var knappast något som hemtjänsten ställde upp på. Att skaffa familj och barn var något som de flesta inte ens vågade drömma om. Likaså var det svårt att jobba eller studera.

Adolf Ratzka, grundaren till Independent Living-rörelsen i Sverige, har uttryckt det väl med orden: Det är svårt att bidra till samhället om man inte kan ta sig ur sängen.

LSS är och var en frihetsreform. I det stora gällde det sådant som att unga kunde flytta hemifrån, klara sig själva, ta sig ut på arbetsmarknaden och bilda familj. I det lilla gällde det sådant som att kunna ta en promenad, sminka sig eller börja med en fritidsaktivitet, saker som de flesta tar för givet.

Fru talman! LSS gav personer med funktionsnedsättning rätt till ett liv som andra. De som har personlig assistans kan själva bestämma över var, när och på vilket sätt de ska få assistans. Personer som bor i ett LSS-boende ska ha möjlighet att ha egna intressen och inte anpassa sig till övriga på boendet. LSS ger även rätt till ledsagarservice, avlösarservice, kontaktperson, korttidsvistelse utanför det egna hemmet, daglig verksamhet och en rad andra insatser.

I år är det 30 år sedan LSS-reformen trädde i kraft. 30 år av mer frihet skulle man vilja sammanfatta dessa år, men tyvärr har frihetskurvan inte gått spikrakt uppåt.

De senaste drygt tio åren har till stora delar varit kantade av ifrågasättande av reformen. Har vi råd? Fuskas det inte väldigt mycket? Hur mycket stöd måste man egentligen ge? Sparkrav från tidigare regeringar, myndigheter som genom rättsprövning drivit fram ny praxis eller använt sig av praxis som det faktiskt inte finns grund för och en allmän debatt om fusk i samhället som inte alltid grundat sig på fakta.

Fru talman! Liberalerna har under dessa år drivit på för att lappa och laga reformen som vi en gång tog initiativ till. När andning och sondmatning inte längre räknades som ett grundläggande behov drev vi igenom

förändring. När omprövningarna gjorde att flera tusen förlorade sin assistans drev vi igenom omprövningsstopp. När personer inte längre vågade flytta från en kommun där de fått ett beslut som gör att deras vardag funkar, för att kommunen de flyttar till kanske fattar ett annat beslut, drev vi fram en utredning om ett statligt huvudmannaskap.

Vi är dock långt ifrån nöjda. Beslut baserade på minuter och sekunder i stället för på individers totala behov, färre som beviljas ledsagning, orimliga krav på medicinska underlag och så vidare – listan på orsaker till att reformen urholkats kan tyvärr göras lång.

På sikt tror jag att vi har kommit så långt vi kan med att lappa och laga och att ett omtag av LSS behöver göras – LSS 2.0 – som gör att vi kommer tillbaka till grundintentionerna i lagen.

I det betänkande som diskuteras i dag finns det två tillkännagivanden. Båda rör LSS, och båda är frågor som Liberalerna har drivit och kommer att fortsätta driva. Vi välkomnar att fler vill vara med och driva dessa frågor.

Det första handlar om att utreda om vi kan indexera uppräknings av schablonersättningen, vilket är en mycket god idé. Men det är en fråga som hanteras i budgeten. Vi får återkomma till den.

Det andra handlar om insatsen ledsagarservice. Från 2010 till 2022 har antalet personer i personkrets 3, där bland andra blinda och dövblinda ingår, som beviljats ledsagning enligt LSS minskat med 68 procent. Det visar Socialstyrelsens rapport som kom förra året.

Fram till 2019 ser det ut som att de flesta som inte längre beviljats ledsagning via LSS i stället har fått det via SoL, socialtjänstlagen. Men från 2019 och framåt viker båda kurvorna nedåt.

Fru talman! Vad är då problemet med detta? Det uppenbara är såklart att människor inte kan leva ett liv som andra om de inte får de stödinsatser som de behöver. En kvinna som intervjuats i rapporten berättar: ”Jag och min syster är båda dövblinda. Vi fick ledsagning enligt LSS strax efter 1994. Vi kunde använda den efter skoltid och göra lite vad vi ville med timmarna, besöka kompisar, träna m.m. Ingen ifrågasatte vad timmarna användes till. Jag flyttade runt efter studier och träffade kärleken. Jag fick avslag på LSS för att jag nu är gift. Det ingår att min partner ska kunna vårda mig, säger de. Det blir inte ett jämlikt förhållande utan jag är beroende av min man.”

Denna berättelse sammanfattar väl hur LSS utvecklats över tid. Dessutom är problemet att man förskjutit besluten från LSS till SoL. LSS-insatsen är kostnadsfri och mer flexibel än SoL-insatsen. En promenad beviljad via SoL ska inte sällan, närmare bestämt i 103 kommuner enligt Socialstyrelsens enkät, betalas enligt kommunens hemtjänsttaxa. Den lägsta taxan ligger på 35 kronor i timmen, och den högsta ligger på 470 kronor i timmen. Jag misstänker att det inte är många här inne som är villiga att betala de summorna för att få komma ut på en promenad eller ta sig till affären för att handla.

Vidare visar Socialstyrelsens rapport att 52 procent av kommunerna uppger att rättspraxis för synskadade och blinda har ändrats och att man därför i mindre utsträckning har beviljat ledsagning enligt LSS. Enligt Socialstyrelsen kan man ifrågasätta om rättspraxis används på korrekt sätt, och i en del fall där det hävdas att det finns rättspraxis går det i själva verket inte att finna någon sådan.

Socialstyrelsen pekar också på att många kommuner har egna riktlinjer för hur LSS-ärenden ska handläggas som inte är förenliga med intentionerna i lagen.

Fru talman! Jag tycker att det är klokt att Socialstyrelsen tar fram ett stödmaterial för handläggningen av LSS generellt. Det behövs ett kunskapsstöd till kommunerna när det gäller befintlig lagstiftning. Det är uppenbart.

Men på sikt vill Liberalerna se en översyn av LSS. Vi drev redan från början att fler personer med synnedsättningar borde omfattas av LSS. Detta gör inte att jag utesluter att en särlagstiftning om ledsagning kan vara en nödvändig och kanske en mer framkomlig väg för att komma till bukt med de problem med ledsagning som vi ser i dag. Vi kommer definitivt att titta närmare på detta förslag från Socialstyrelsen som nu bereds inom Regeringskansliet.

Anf. 45 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Malin Danielsson, för anförandet!

LSS har som sagt funnits sedan 1994. Det är ingen tvekan om att Liberalerna har haft en oerhört stor del i att den lagstiftningen har tagits fram. Det kan finnas behov av att se över lagstiftningen i sin helhet. Det låter naturligtvis bra med att tillskapa en LSS 2.0 när vi vet hur många problem som det finns i dag.

Men att tillskapa en LSS 2.0 blir också någonting som man kan gömma sig bakom för att inte riktigt ta tag i de problem som finns just nu. Det viktigaste är att rätta till de saker som går att rätta till nu.

Det är två frågor som är på bordet där Liberalerna innan den här mandatperioden har talat sig väldigt varma för att genomföra delar av detta och drivit på i de frågorna. Men de har blivit något mer tillbakalutade i regeringsställning.

Den viktigaste av de bitarna är Huvudmannaskapsutredningen. Den stod alla partier som nu ingår i regeringssamarbetet helt bakom innan valet. Sedan modifierades det lite grann hur man uttryckte sig i Tidöavtalet.

Nu är Huvudmannaskapsutredningen klar. Den har varit det sedan början av 2023. Den är remissbehandlad och färdig. Den har legat helt klar på regeringens bord i över ett år, men det har ännu inte kommit någon proposition.

Min fråga till Liberalerna är: När kommer det en proposition om ett statligt huvudmannaskap? Med tanke på Liberalernas engagemang i den här frågan måste man vara väldigt väl medveten om hur den tidsplanen ser ut. När kommer propositionen?

Anf. 46 MALIN DANIELSSON (L) replik:

Fru talman! Tack, Christofer Bergenblock, för frågan!

Oavsett om vi skulle gå vidare med LSS 2.0 eller en särlagstiftning för ledsagning tar det tid. Jag är precis som ledamoten väldigt mån om att saker händer här och nu. En sådan sak är att kunskapsstödet till kommunerna kommer fram.

Vi har här i dag på åhörarläktaren en kille som bor i Vårgårda, är 35 år gammal och som har blivit av med sin ledsagning enligt LSS. Han har också sökt via socialtjänstlagen men har fått avslag. Han har bland annat sökt för att kunna handla mat och ha fritidsaktiviteter. Nämndens

ordförande i kommunen som fattat detta beslut är partikollega till Christofer Bergenblock. Jag vet att Christofer Bergenblock är lika upprörd som jag över det beslutet.

Jag hävdar att det är fullt möjligt att inom dagens lagstiftning fatta fler beslut om ledsagning enligt LSS. I Socialstyrelsens rapport kan man läsa om rättspraxis som man tror kan spöka i besluten som rör synskadades rätt till ledsagning.

Det är ett fall som Högsta förvaltningsdomstolen har prövat och som rör frågan huruvida en 81-årig man med synskada tillhör personkrets 3 eller ej. Den prövade det enskilda fallet och inte om synskadade generellt ska tillhöra personkretsen. Just i det enskilda fallet kom den fram till att han inte tillhörde personkretsen.

Detta gör att jag tror att kunskapsstödet till kommunerna verkligen behövs när det gäller befintlig lagstiftning. Jag undrar om inte Christofer Bergenblock också tycker att det vore bra om hans kollega kunde ha detta i sin hand när han ska fatta beslut i LSS-frågor framöver.

Anf. 47 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Jag hoppas att talmannen noterade att ledamoten över huvud taget inte svarade på den fråga som ställdes om Huvudmannaskapsutredningen utan förflyttade debatten till frågan om ledsagning. Där har Liberalerna valt att inte ställa sig bakom det oerhört viktiga tillkännagivande som riksdagen i dag kommer att göra till regeringen därför att regeringen inte levererar på den frågan.

Det kommer inte att räcka med ett kunskapsstöd från Socialstyrelsen, utan här behövs en reformering. Liberalerna borde kunna säga att det behövs en reform också vad gäller ledsagningen. När man säger att det behövs en reform av hela lagstiftningen i LSS borde man kunna ställa sig bakom den lilla biten.

Jag återkommer till det som var min fråga och det som ledamoten så tydligt undvek att svara på. När kommer en proposition om ett samlat huvudmannaskap inom LSS vad gäller personlig assistans?

Detta är en väldigt viktig fråga. Det efterfrågas från funktionsrättsrörelsen och även från samordnarna för LSS. Det efterfrågas från kommunerna. Det efterfrågades åtminstone innan valet även från samtliga partier i regeringsunderlaget, och det efterfrågas naturligtvis från oss i Centerpartiet.

Med tanke på det engagemang som Liberalerna har i frågorna om LSS utgår jag ifrån att man är väldigt väl uppdaterad om just huvudmannaskapsfrågan.

Min fråga återstår. Denna gång ber jag ledamoten att försöka besvara den. Hur går det med Huvudmannaskapsutredningen? När kan vi få en proposition på riksdagens bord? Är Liberalerna verkligen pådrivande i att det ska ske en förändring där?

Anf. 48 MALIN DANIELSSON (L) replik:

Fru talman! Tack, Christofer Bergenblock, för att du upprepade frågan! Jag blev så engagerad när du började prata om LSS 2.0 att jag var tvungen att prata lite mer om det plus om ledsagarservicefrågan, som jag tycker är en av de viktigaste frågorna här i dag.

När det gäller huvudmannaskapsfrågan har vi sett alldeles för mycket lappande och lagande inom LSS de senaste åren, där lagstiftningen har kommit fram och inte blivit enligt intentionen. För mig är tidsplanen för Huvudmannaskapsutredningen sådan att förslaget läggs fram när vi kan säkerställa att fler får assistans och att folk inte faller mellan stolarna när vi flyttar över assistansen från kommunen till staten och till ett statligt huvudmannaskap.

Den tidsplanen tänker jag förhålla mig till, och medan vi arbetar fram förslaget är svaret lika tråkigt som vanligt: Det bereds inom Regeringskansliet.

Anf. 49 KARIN SUNDIN (S) replik:

Fru talman! Ingen som följer de här frågorna i riksdagen kan tvivla på att Liberalerna har drivit på i frågor kring att utveckla funktionshinderspolitiken. Ingen kan tvivla på engagemanget kring LSS. Jag har lärt känna Malin Danielsson som en oerhört påläst och engagerad förkämpe för stödet till funktionshindrade.

Vi står här i riksdagen i dag och har ett förslag på bordet som syftar till att förbättra en av de frågor som ledamoten Danielsson har drivit hårt, det vill säga ledsagarservicen för personer med synnedsättning och den personliga assistansen. Men när det alltså ligger förslag på bordet för att förbättra kommer Liberalerna ändå att rösta nej.

Det är svårt att få ihop dessa bilder. Jag krokas i det som ledamoten Bergenblock just frågade om. Jag har tidigare ställt frågor till regeringspartierna om när den viktiga frågan om ett samlat huvudmannaskap för den personliga assistansen egentligen kan komma. Jag skulle säga att ledamoten Bergenblock fortfarande inte fick något svar, för tidsplanen är att den kommer när den kommer. Det är en svår tidsplan att förhålla sig till både som otålig oppositionspolitiker och, kan jag föreställa mig, som personer som direkt berörs av den dysfunktionella lagstiftning vi har i dag.

Jag upprepar därför frågan: Hur, mer specifikt, ser tidsplanen ut för en proposition om det statliga huvudmannaskapet?

Anf. 50 MALIN DANIELSSON (L) replik:

Fru talman! Min grundläggande inställning när det gäller funktionsrättsfrågor är att det är för lite och för sent. Det gäller oavsett om vi styr tillsammans med Socialdemokraterna eller med Moderaterna.

Men jag är också vän av principen att göra det bra. Huvudmannaskapsutredningen påverkar otroligt många människors liv. De ska gå från ett kommunalt beslut till ett statligt beslut. Det här behöver göras varsamt så att människor inte faller mellan stolarna. Vi ska inte återigen hamna i ett lappande och ett lagande av vår lagstiftning som gör att färre i stället för fler får assistans.

Därför är tidsplanen denna: När vi känner oss säkra på att vi kan lägga fram ett förslag som garanterar detta kommer vi också att lägga fram ett förslag. Och jag kan lova dig, Karin Sundin, att ett intensivt arbete pågår med det här.

Anf. 51 KARIN SUNDIN (S) replik:

Fru talman! Tack för svaret! Vi delar uppfattningen att det i alla fall just nu sker för lite och för långsamt på området.

Jag delar också uppfattningen att förslag som ska läggas på riksdagens bord ska vara väl förberedda. Vi ska göra arbetet bra oavsett vilken roll vi har i processen. Det ska göras varsamt. Men bilden skevar när ledamoten Danielsson målar upp att arbetet pågår, för det är inte den bild som någon annan har i frågan. Vi har hört vittnesmål från talarstolen i dag om att organisationer som arbetar med frågorna inte uppfattar att det pågår något arbete alls. Från min oppositionspolitikerhorisont ser inte heller jag att det pågår något arbete alls.

Mot den bakgrunden måste jag ändå fråga ledamoten Danielsson med det klappande liberala hjärtat: Är Liberalerna verkligen nöjda med hur arbetet med funktionshinderspolitiken bedrivs i Sverige just nu? Det är för lite, och det är för sent. På vilket sätt ser ni till att det blir mer verkstad på Socialdepartementet än vad som till synes pågår där just nu?

Anf. 52 MALIN DANIELSSON (L) replik:

Fru talman! Liberalerna är aldrig nöjda, Karin Sundin. Det ligger i vårt dna. Vi vill alltid mer; det är det som driver oss i vårt engagemang.

Men jag välkomnar det nyvaknade intresset från Socialdemokraterna i de här frågorna, och jag ser gärna att alla, såväl opposition som regering, engagerar sig än mer i dem, för vi behöver göra stora förändringar på funktionshindersområdet för att se till att människor får ett liv som alla andra.

Det kan ibland vara trevligt att vara lite ödmjuk, speciellt när man tillhör ett parti som har suttit vid makten under många år. Jag vill påminna om ett par saker för att kanske förstärka känslan av ödmjukhet.

År 2016 fattade den dåvarande regeringen beslut om ett regleringsbrev till Försäkringskassan. I det kan man läsa: Försäkringskassan ska bidra till att bryta utvecklingen av antalet timmar inom assistansersättningen. 2016 tillsattes också en LSS-utredning. I direktivet till utredningen kan man läsa: Med hänsyn till kraftiga kostnadsökningar inom assistansersättningen behöver även ytterligare besparingar göras.

Det här är det arv som ni lämnade efter er. Det är det arv som vi har fått försöka lappa och laga i för att få reformen att gå ihop. Jag hoppas nu att vi kan göra gemensam sak, alla partier i Sveriges riksdag, för att se till att vi har en LSS som följer de grundintentioner som finns och som ger människor ett liv precis som alla andra.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 11 Socialtjänstens ansvar för våldsutsatta m.m.

Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU19
Socialtjänstens ansvar för våldsutsatta m.m.
föredrogs.

Anf. 53 MALIN HÖGLUND (M):

Fru talman! Nu ska vi debattera socialutskottets betänkande 19 om socialtjänstens ansvar för våldsutsatta. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Ämnet i detta betänkande berör, som så många andra av socialutskottets ämnen. I betänkandet finns 100 yrkanden i motioner från den allmänna motionstiden. Ämnet berör alltså, och det är viktigt.

Fru talman! Socialtjänsten har en viktig roll när det gäller att hjälpa och skydda våldsutsatta personer. Det är viktigt att socialtjänsten är tillgänglig och lyhörd för att kunna ge stöd till och skydd för dem som behöver det. Socialnämnden ska bedriva uppsökande verksamhet och ha ett förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa.

I vårt Sverige ska ingen flicka eller pojke känna sig rädd för sina föräldrar eller rädd för att gå hem på kvällen när de har varit på träning eller hos en kompis.

Fru talman! En ny socialtjänstlag ska presenteras någon gång under 2024. Arbetet ska påbörjas för en mer långsiktigt hållbar och kunskapsbaserad socialtjänst. Socialtjänsten ska arbeta mer förebyggande och ge tidiga insatser. Stöd till föräldrar är en av de bästa insatserna en kommun kan göra för sina invånare. Genom trygga föräldrar får vi också trygga barn. I vårt Sverige ska inga föräldrar känna sig otrygga i sitt föräldraskap. Stöd och hjälp finns genom exempelvis föräldrautbildningar innan barnet är fött, när barnet är litet och när det sedan blivit lite äldre. Sådana utbildningar bedrivs hos många kommuner.

Fru talman! En av socialtjänstens huvuduppgifter är att skydda och stödja utsatta människor, inklusive våldsutsatta. Tidiga insatser hör till det absolut viktigaste vi kan göra för barn och unga. Det har tidigare funnits kritik mot socialtjänsten som gått ut på att den inte gör tillräckligt för att hjälpa våldsutsatta personer. Det är viktigt att vi tar kritiken på allvar och ser över hur socialtjänsten kan bli bättre på att hjälpa dem som behöver det nu och framöver. Det handlar inte bara om att ge akut hjälp utan också om att ge stöd och skydd på lång sikt. Det är viktigt att socialtjänsten har tillräckligt med kunskaper om olika former av våld och hur man kan hjälpa dem som utsätts för det.

Fru talman! Den nationella strategin gäller och är styrande för regeringens arbete för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Regeringen arbetar med ett åtgärdsprogram som ska gälla för 2024–2026. Regeringen utökar stödet till kommuner och regioner i arbetet mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Länsstyrelserna får totalt 46 miljoner kronor att fördela under 2024 för att stärka samarbetet och utveckla arbetet mellan myndigheter, kommuner och regioner samt civilsamhället.

Fru talman! Regeringen har gett Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att utreda och lämna förslag om hur ett inrapporterings- och uppföljningssystem för ärenden om barn och vuxna som blivit bortförda kan utformas. Kommuner ska kunna vidta rätt åtgärder för att förebygga att barn och unga förs utanför Sverige.

Fru talman! I betänkandet redovisas en hel del arbete som görs från regeringens sida. Ett mer samordnat stöd till våldsutsatta behövs. I regeringsbrevet till Socialstyrelsen för 2024 finns ett uppdrag från regeringen att undersöka om och hur våldsutsatta erbjuds kontaktperson.

Myndigheten ska också föreslå vilka åtgärder som kan vidtas för att våldsutsatta ska få tillgång till samordnat stöd. Barn och personer som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck ska Socialstyrelsen särskilt uppmärksamma. Utredningen kommer att delredovisas under våren nästa år, 2025, och ska slutredovisas i april 2027.

Fru talman! Nu är det snart sommarlov, en tid som de flesta barn och vuxna ser fram emot. Tidigare år har ett flertal barn och unga gått på sommarlov och sedan inte kommit tillbaka till skolan när sommarlovet tagit slut. Det sätter vi stopp för nu. Från den 1 juni i år, 2024, finns möjlighet att besluta om utreseförbud om det finns en påtaglig risk för att ett barn förs utomlands. Det kan röra sig om fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i boendemiljön.

Ingen flicka ska utsättas för könsstympning. Ingen flicka eller pojke ska behöva åka på uppfostringsresor. Ingen flicka eller pojke ska utsättas för omvändelseförsök för att den har en annan sexuell läggning.

(Applåder)

Anf. 54 MAJ KARLSSON (V) replik:

Fru talman! I våras införde riksdagen på regeringens initiativ en ny lag som kräver att barn ska få ett eget beslut för att placeras med mamman på ett skyddat boende. Vi varnade då för att det här kan komma att leda till att barnen placeras hos den våldsamma pappan i stället och att det i sin tur kan leda till att kvinnor inte kommer att söka hjälp eftersom de inte kommer att lämna sina barn i sticket. Det är en enorm riskfaktor.

I dag kan vi läsa i Dagens ETC att den enorma oro vi kände har besannats. En kvinna flydde från sin man. Barnen fick placeras tillsammans med mamman. Pappan överklagade och fick en dom till sin fördel. Det här är mycket allvarligt.

Nu är min fråga till ledamoten: Vad kommer ledamoten och regeringspartierna att göra för att stoppa den här mycket oroande utvecklingen?

Anf. 55 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Karlsson för den viktiga frågan. Detta är beklämmande att höra. Jag har hört sådana här historier under mina år som socialnämndens ordförande i Mora i Dalarna. Nu har jag stora förhoppningar på vad som kommer att finnas i den nya kommande socialtjänstlagen. Det här ska absolut inte få försiggå.

Anf. 56 MAJ KARLSSON (V) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för reflektionen – jag kan tyvärr inte säga att det var ett svar.

Det här är en ny lag som regeringen initierat och som började gälla den 1 april. Tanken var att man skulle skydda barnen genom att ge dem ett eget beslut. Vi varnade för att det med denna nya lags utformning fanns alldeles för stor risk att den skulle komma att användas emot kvinnorna.

Det som jag tror att ledamoten hänvisar till är att man använt barnen som en utpressningsmetod. Men det jag åsyftar är ett regelverk som gör det möjligt att placera barnen hos pappan eller mannen som är våldsam. Därmed blir det omöjligt att söka hjälp. Det här är livsfarligt. Om vetenskapen om att det kan gå till så här börjar sprida sig kommer inte kvinnor

att vända sig till socialtjänsten för att söka hjälp. Det är alltså fråga om en lite annan sak.

Kommer regeringen att se över lagstiftningen? Kommer man att titta på att det här kanske ändå inte blev så bra som man hade tänkt sig? Det börjar redan nu visa sig få de konsekvenser som vi var rädda för.

Anf. 57 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Fru talman! Jag tackar åter ledamoten Karlsson för frågan. Det är jätteviktigt att ett barn inte placeras hos en våldsutövande förälder. Ingen förälder ska känna sig otrygg när den lämnar över sitt barn till den andra föräldern. Det är jätteviktigt.

Jag säger som jag sa nyss: Jag har stora förhoppningar om att vi sätter stopp för detta med den nya socialtjänstlagen.

Anf. 58 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för hennes anförande.

Jag skulle vilja ställa en fråga om människohandel och trafficking, som är ett stort problem. Det finns en EU-rapport där det slås fast att 75 procent av offren för människohandel i EU utgörs av kvinnor och flickor. I majoriteten av fallen sker det förstås med sexuella ändamål.

Då blir det lite märkligt att regeringen inte har förnyat rollen som ambassadör mot människohandel. Nu sker det här på nationell bas. Det vet jag. Men socialtjänsten är trots allt ansvarig för att identifiera och ta hand om offren och ge dem det stöd som de förtjänar. Det blir lite konstigt att socialtjänsten har det arbetet men regeringen tar bort ambassadören mot människohandel, som har haft en oerhört viktig roll, framför allt internationellt, i att samverka med alla de organisationer som behövs internationellt för att stoppa trafficking.

Jag skulle gärna vilja höra ledamotens reflektioner om detta och gärna även om hur man i allmänhet jobbar för att minska trafficking.

Anf. 59 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Vilhelmsson för en viktig fråga. Det som framförs av ledamoten är förfärligt. Det ska inte förekomma över huvud taget.

Det som vi pratar om nu är socialtjänstens ansvar för våldsutsatta och vad socialtjänsten kan göra. Det finns nu stora förhoppningar på den nya socialtjänstlagen. Man jobbar förebyggande med tidiga insatser och ser naturligtvis de här sakerna på ett annat sätt än man gjort tidigare. Jag har stora förhoppningar på den nya socialtjänstlagen, som kommer inom kort.

Anf. 60 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Jag hoppas också mycket på den nya socialtjänstlagen och förstås ännu mer efter den här debatten eftersom mycket tilltro uppenbarligen sätts till den – med all rätt, för socialtjänstlagen behöver naturligtvis göras om.

Det här är ju kommunicerande kär! Ambassadörsposten mot människohandel har varit otillsatt i tre månader, och det finns vad jag vet fortfarande inget regeringsbeslut om att den ska upphöra eller inte återbesättas.

Här lämnar regeringen en fråga obesvarad. Jag har frågat flera gånger och inte fått något svar. Jag har full respekt för att ledamoten inte kan svara på detta, men händer det ingenting kan vi ju inte tolka det på annat sätt än att regeringen struntar i den här ambassadören.

Det är helt riktigt så att vi i dag ska debattera vad socialtjänsten kan göra för att stötta offer för människohandel. Ledamoten får gärna utveckla det lite. Centerpartiet har till exempel föreslagit en nationell hotline – en het linje på svenska. Jämställdhetsmyndigheten är ansvarig för det här området, men de koordinatörer som finns är anställda av socialtjänsten i kommunerna. Det här arbetet behöver utvecklas på så många sätt för att komma till rätta med problemet.

Jag vill därför gärna höra om ledamoten har några funderingar kring hur man kan utveckla arbetet. En linje som man kan ringa till dygnet runt är viktig för offer, för anställda inom den offentliga verksamheten, för ideella organisationer och för medmänniskor som misstänker någonting.

Ett stort problem i sammanhanget är också att offer för människohandel för sexuella ändamål *inte* är målgruppen för de a-krimcenter som finns runt om i landet, vilket är ytterligare en stor brist.

Anf. 61 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Fru talman! Att den här ambassadören inte har tillsatts på tre månader handlar inte om särskilt lång tid. Det är dock en viktig fråga, och jag hör vad Helena Vilhelmsson säger.

Om Centerpartiet har föreslagit en hotline är det en bra sak, tänker jag också. Men jag säger som jag sa tidigare: Jag inväntar nu den nya socialtjänstlagen, för arbetet med tidiga insatser kommer att se ut på ett annat sätt framgent.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Som ledamöterna konstaterar är ämnet för debatten socialtjänstens ansvar för våldsutsatta med mera och inte någonting annat.)

Anf. 62 GUSTAF LANTZ (S):

Fru talman! När vi debatterar våldsutsattas situation ställer det särskilda krav på oss politiker att förstå hur människor fungerar i extrema situationer som många av oss inte har varit med om själva – varför det är långt ifrån självklart att lämna en våldsam relation och varför kvinnor ofta går tillbaka till en man som slår. Vi måste läsa forskarnas artiklar. Men framför allt måste vi samtala med både dem som är utsatta och dem som arbetar med att hjälpa. När vi börjar förstå mekanismerna bakom våldet, när vi börjar se mönster, kan en förståelse växa för vad vi politiker måste göra.

Till synes små hinder för att lämna en våldsam relation kan vara övermäktiga för den som saknar kraft och självförtroende efter år av kontrollerande och våld. Vi socialdemokrater vill därför se en rad åtgärder för att fila ned trösklarna för våldsutsatta att ta steget ut från skadliga relationer. Detta är bokstavligen talat en fråga om liv och död.

Vi driver därför att det borde finnas ett standardiserat och snabbt sätt för samhället att svara upp mot våldsutsatta kvinnors behov på ett helt annat sätt än i dag. Vi vill att det ska finnas tydliga rutiner för hur vården ska agera, hur socialtjänsten kan bistå, hur placering på skyddat boende ska gå

till och hur omsorg om barn och samtalsstöd kan erbjudas. Detta är ett arbete som regeringen måste ta vidare.

Fru talman! Kvinnojourerna gör ett livsviktigt arbete för att i främsta linjen försvara mänskliga rättigheter. Det handlar om rätten till ett liv fritt från våld och förtryck, rätten att bestämma över sin kropp och rätten att bestämma över sitt eget liv. Vi behöver se över kvinnojourernas verksamhet och arbete i syfte att försvara, förstärka och utveckla dem.

Fru talman! Boende och försörjning är en bottenplatta i tillvaron för oss alla. Tas detta ifrån en våldsutsatt kvinna blir det väldigt svårt för henne att ta sig vidare eller att inte känna sig tvingad att återvända till våldet.

Länsstyrelserna har tidigare gjort en kartläggning när det gäller kommuners insatser för att hjälpa våldsutsatta personer att ordna stadigvarande boende efter vistelse i skyddat boende. Det är viktigt att regeringen tar länsstyrelsernas slutsatser vidare. Få kommuner arbetar för att motivera våldsutövare att flytta så att våldsutsatta kan bo kvar.

När någon tvingas leva med skyddad identitet på flykt från en tidigare partner försvinner ofta möjligheten att försörja sig som tidigare. Denna fråga måste adresseras. Här måste vi som samhälle se om vi kan stärka upp skyddet. Frågan måste upp på regeringens att göra-lista.

Fru talman! Tyvärr stannar våldet och kontrollen över kvinnor inte inom landets gränser. Varje år rapporteras ett antal fall där barn, i synnerhet flickor, bortförs från Sverige till andra länder. Vi behöver göra mer för dessa barn. Det behövs därför en kraftsamling på nationell nivå för att stötta barn som riskerar att bortföras från Sverige. Ett nationellt kompetensteam skulle kunna samordna samarbetet mellan polis, socialtjänst, skola och sjukvård.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag rikta ett stort tack till alla er som utanför denna kammare ger er tid och energi för att arbeta mot våldet i nära relationer, mot sexhandeln och mot hederskulturen. Ni försvarar mänskliga rättigheter på ett mycket konkret sätt. Det är i dialogen med er som politiken måste formos.

Oavsett paragrafer och myndigheter, förordningar och överklagandemöjligheter handlar det för den enskilda alltid om vilka människor man möter när livet är som skörast. Vi kan, och ska, ge er den lagstiftning och de resurser som behövs. Men det är ert arbete som gör den stora skillnaden i människors liv. Ett stort tack för det!

Med det yrkar jag bifall till reservation 6.
(Applåder)

Anf. 63 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Fru talman! Vi i Kristdemokraterna ställer oss bakom utskottets ställningstagande när det gäller det betänkande vi i dag debatterar. Det är ett betänkande som berör socialtjänstens ansvar för våldsutsatta, för det förebyggande arbetet, för hedersrelaterat våld och för stöd när det gäller våld i nära relationer. Det innebär att vi yrkar avslag på samtliga motioner.

Fru talman! Jag har i andra debatter sagt det jag nu kommer att säga, och jag kommer att fortsätta att upprepa det: Målet för Kristdemokraternas socialpolitik är att stödja gemenskaperna, familjerna och de enskilda människorna. Det handlar om egen försörjning, god omvårdnad och att möjliggöra ett aktivt deltagande i samhället.

I detta har socialtjänsten en vid och fundamental uppgift inom det offentliga. Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att människor i kommunerna ska ha det bra, ha tak över huvudet och mat på bordet.

Fru talman! Uppdraget är dock vidare än så. Uppdraget handlar också om att ge trygghet, både socialt och ekonomiskt, och att arbeta för goda levnadsvillkor och delaktighet i samhällslivet. Detta är särskilt viktigt när det rör barn och unga.

Vi kristdemokrater betonar alltid betydelsen av familjer och de små gemenskaperna. Vi ska värna den trygghet som ges i början av barns och ungas barndom och uppväxt. Föräldrarna är de som bäst kan ta hand om sina barn.

Samtidigt ser vi också att många barn far illa och att orosanmälningarna till socialtjänsten har ökat. Det är det offentliga ansvar att finnas där för dessa barn, när det av olika anledningar inte fungerar i familjen. Enligt socialtjänstlagen ska socialtjänstens verksamhet bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet, och vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas.

Fru talman! Det här är jätte viktigt. Kommunerna har en otroligt viktig uppgift i fråga om att stötta familjerna och skydda barnen. Våra barn och unga är vår framtid. Vi behöver av den anledningen se till att ge dem den bästa möjliga uppväxten. Det är vårt gemensamma ansvar, både från det offentliga och som medmänniskor. Det är sant som någon sagt: Det är lättare att bygga starka barn än att laga trasiga vuxna.

Att bygga starka barn handlar mycket om etik och moral. Det handlar om att ge dem en värdekompass att navigera utifrån, om att laga det trasiga och att ge dem en stabil grund att växa från. Här menar jag att insatser inom socialtjänsten för barn och unga spelar en stor roll och kan spela en ännu större roll. Det är de tidiga insatserna som riktas till både barnen och föräldrarna som är mest verkningsfulla för att förebygga exempelvis brott.

Det pågår ett viktigt arbete inom regeringen, och flera saker föreslås nu för att stärka skyddet för barn och unga. Kristdemokraterna stöttar dessa initiativ och påverkar i regeringen för att familjen och barnets bästa ska sättas i främsta rummet.

Jag vill här i talarstolen ge några exempel på dessa pågående arbeten. Satsningen på föräldrastödsprogram byggs nu ut med syfte att stärka föräldrastödet. Målet är att dessa program ska bli fler och kunna finnas i landets samtliga kommuner. Fler öppna stödformer inrättas, till exempel vid familjecentraler som byggs ut.

Det ska bli fler familjehem. I de fall familjen brister och omsorgen om barnets bästa motiverar att vård och fostran ges utanför det egna hemmet är Kristdemokraternas ambition att barnet så långt som möjligt ändå ska få växa upp i hemliknande förhållanden. Därför är det viktigt att vi skapar förutsättningar för fler familjehem samtidigt som vi stärker de familjehem som redan finns.

Fru talman! Det är oerhört sorgligt och allvarligt när samhällets och kommunens stöd brister. Särskilt illa är det när det rör barn och unga. Vi behöver se över hur vi kan stärka skyddet för barn som far illa.

Flera utredningar bereds nu inom Regeringskansliet. I betänkandet *Tryggare hem för barn* finns förslag på lagändringar för att stärka skyddet för barn när det uppkommer en fråga om barnet ska ha umgänge med en förälder som utövat våld eller gjort sig skyldig till någon annan allvarlig

kränkning. Betänkandet har remitterats. Förslagen bereds nu, och en proposition planeras tas fram till hösten 2024.

Under våren 2024 har regeringen också tillsatt utredningen om stärkt trygghet och säkerhet för barn och unga i hem för vård eller boende. Den särskilda utredaren Stefan Holgersson ska lämna sitt betänkande senast i maj 2025. Det handlar om att se vilka förbättringar som kan föreslås rörande vården vid HVB. Men det handlar också om att stärka tryggheten och säkerheten för barn och unga.

Fru talman! Vi ser också fram emot en ny socialtjänstlag med tydligare koppling till kunskap och med ett förebyggande perspektiv.

Fru talman! Det offentliga kan inte göra allt. Vi har också ett gemensamt ansvar att reagera och agera som medmänniskor.

För några veckor sedan kom en kvinna inrusande i min mans butik. Hon bad att få låna en telefon. När min man gav henne en telefon sa hon: Min kille slår mig. De gick undan för att hon skulle få ringa ostört. Då kom pojkvännen också in i butiken. En av de anställda hjälpte snabbt kvinnan att gömma sig i lunchrummet. Pojkvännen gick runt i butiken och letade efter henne men lämnade sedan butiken. Polis anlände sedan och tog med sig kvinnan.

Det är en händelse som man såklart önskar aldrig hade behövt ske. Men vi som medmänniskor behöver lära oss att uppmärksamma tidiga signaler på att något inte står rätt till. Vi måste våga hjälpa och agera.

I detta fall fick kvinnan en första hjälp av personalen i butiken. Nu vet vi inte mer. Nu är det socialtjänsten som ska träda in och ta ansvar för den våldsutsatta kvinnan. Det här är bara ett exempel på en tyvärr alldeles för stor grupp utsatta människor som behöver få hjälp på riktigt.

Fru talman! Vi har ett ansvar, både från det offentliga och som medmänniskor, för våldsutsatta. Jag är tacksam över att regeringen och Kristdemokraterna tar detta ansvar på allvar, precis som vi har hört i debatten i dag. Vi får aldrig sluta vara en röst för dem som är våldsutsatta.

Anf. 64 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Tack för anförandet, ledamoten Camilla Rinaldo Miller!

Den här regeringen arbetar hårt och strukturerat för att komma till rätta med gängkriminaliteten i samhället. Det kan vi följa dag för dag genom presskonferenser och nya initiativ.

Mäns våld mot kvinnor har tyvärr inte alls fått samma uppmärksamhet och utrymme i det arbete som regeringen bedrivit. Det finns anledning att jämföra dessa två, mäns våld mot kvinnor och gängkriminellas våld. I det senare fallet utförs våldet i huvudsak mot varandra, men vi ser att många oskyldiga drabbas också där. Varför behandlar regeringen inte dessa på riktigt samma sätt?

En del som har blivit viktig i arbetet mot gängkriminalitet är avhoppningsprogram. Det är ett strukturerat sätt att kunna lämna den kriminella miljön, få stöd från samhället för att komma bort från situationen och kriminaliteten och undvika att bli våldsutsatt av dem man har lämnat.

Fru talman! Man kan tycka att det vore rimligt att samma möjlighet skulle finnas för kvinnor som vill lämna en våldsamt relation, likt ett strukturerat avhoppningsprogram.

Centerpartiet har i det här motionsbetänkandet föreslagit att det ska införas ett nationellt lämningsprogram för kvinnor. Det handlar om möjlighet

till stöd och samordning av myndigheternas olika insatser, möjlighet att stå i en nationell bostadskö och möjlighet att ta del av en nationell lämningspeng.

Fru talman! Varför kan inte Kristdemokraterna och resten av regeringen också ställa sig bakom och driva ett sådant förslag?

Anf. 65 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Christofer Bergenblock!

Jag är jämställdhetstalesperson för Kristdemokraterna och tycker att det du lyfter upp är en jätte viktig fråga. Mäns våld mot kvinnor får aldrig accepteras. Därför är jag extra glad att den här regeringen har tagit fram ett åtgärdsprogram för att komma till rätta med detta så långt det är möjligt.

Vi kommer aldrig att kunna komma innanför dörren hemma hos någon, vare sig politiskt eller som kommun och stat, men som jag sa i mitt anförande handlar det om att hitta tidiga signaler då vi som medmänniskor reagerar och där socialtjänsten träder in. Åtgärdsprogrammet gäller 2024–2026, och i det finns flera tydliga förslag för att komma till rätta med problemen. Därför vill jag inte gå före nu och säga någonting. Vi låter åtgärdsprogrammet ha sin verkan och effekt, men målet är såklart att färre kvinnor ska utsättas för våld och grovt våld. De ska ha möjlighet att lämna relationer som är skadliga, inte bara för kvinnan själv utan också för barn som ofta finns med i sammanhanget. Det gäller även andra runt omkring.

Regeringen ser till att det blir lättare att lämna genom att man ska kunna få skyddat boende och hjälp med bostad. Det är inte kvinnan som ska behöva flytta långt bort. Det är mannen som ska hållas från kvinnan och förflyttas. Jag litar fullständigt på att regeringen kommer att ta de här frågorna på allvar.

Anf. 66 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Jag litar kanske inte lika fullständigt på att regeringen kommer att ta de här frågorna på samma allvar som gängkriminaliteten. Jag är inte övertygad om att man från regeringens sida hade nöjt sig med bara ett åtgärdsprogram när det gäller att komma till rätta med gängkriminaliteten i samhället. Det krävs skarpa åtgärder och förslag. Det har vi inte sett några tydliga exempel på hittills vad gäller att komma till rätta med mäns våld mot kvinnor. Men det finns naturligtvis delar där regeringen och Centerpartiet är överens om viktiga åtgärder.

Jag vill återkomma till den bit som handlar om ett nationellt lämningsprogram. Det som regeringen har närmast sig i den frågan är att man åtminstone ska kunna ha en kontaktperson från kommunens sida om man blir våldsutsatt, men det är ju bara en liten del. Det behövs en samordning av insatser från myndigheternas sida, alltså från socialtjänsten, skolan, polisen, Skatteverket och så vidare, för att skydda kvinnor som behöver fly. Det behövs möjlighet inte bara till skyddat boende under en kort tid hos en kvinnojour eller motsvarande utan också till permanent bostad. Därför vill vi se en nationell bostadskö. Det behövs även ekonomiskt stöd.

Intressant i sammanhanget är också att Kristdemokraternas kvinnoförbund så sent som den 7 mars i år skrev en debattartikel om precis detta centerpartistiska förslag. De kallade det avhopparprogram, och vi kallar det lämningsprogram.

Jag återkommer ändå till frågan varför regeringen inte kan ta ett helhetsgrepp. Varför kan inte Kristdemokraterna även i riksdagen säga att det här är något de ställer sig bakom?

Prot. 2023/24:130
12 juni

Anf. 67 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Det stämmer att kvinnoförbundet hade en debattartikel om just ett avhoppprogram. Jag kommer inte att säga nu här i riksdagen att vi som parti ställer oss bakom det. Men vi kommer att driva frågan av den anledningen att varenda kvinna som är utsatt är viktig. Jag behöver stå upp för varje kvinna och varje kvinnas möjlighet att lämna en skadlig relation.

Regeringen ser nu till att myndigheter ska kunna utbyta information för att människor inte ska ramla mellan stolarna. Vi hörde ledamoten från Vänsterpartiet prata om barn som placeras hos pappan som slagit mamman. Det är inget vi kan acceptera. Jag tror inte att någon av oss i denna riksdag kan säga att det är något vi ser på med stolthet när det sker. Jag är alltså övertygad om att regeringen med jämställdhetsminister Paulina Brandberg i tåten kommer att göra allt för att antalet kvinnor som lever i skadliga relationer och utsätts för våld ska ha möjlighet att lämna den relationen och få leva ett värdigt liv där man inte är rädd varje dag när man vaknar.

Anf. 68 MONA OLIN (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi socialutskottets betänkande nummer 19 om socialtjänstens ansvar för våldsutsatta. Sverigedemokraterna yrkar bifall till reservation nummer 11 men står bakom alla sina reservationer.

Ingen ska behöva bli utsatt för våld i någon form. Våld drabbar kvinnor, män, barn, unga och gamla, och det förekommer inte bara på offentliga platser utan även i hemmet och i nära relationer. Såväl fysiskt som psykiskt, sexuellt och ekonomiskt våld förekommer. Våld i hemmet, som ska vara allas allra tryggaste plats, och i nära relationer är ett allvarligt problem.

Hedersrelaterat våld och förtryck har ökat i Sverige som en följd av tidigare regeringars politik och omfattande invandring från kulturellt avlägsna länder. Det har blivit ett allt större samhällsproblem, där våld och kontroll används för att upprätthålla familjens eller släktens heder. Ofta är flera familjemedlemmar inblandade som förövare. Situationen är komplex. Ibland kan en person vara både förövare och offer, till exempel när en son tvingas kontrollera sin syster enligt familjens hederskoder trots att han själv inte tycker att systemen gör något fel. Detta problem har uppmärksamats, och åtgärder har införts för att hjälpa de utsatta, men fler och mer omfattande insatser krävs för att effektivt motverka hedersrelaterat våld och förtryck.

Det finns även andra grupper som behöver uppmärksammas. En av dem är de barn och unga som utsätts för sexuella övergrepp – det som ingen pratar om och som barnen i sin tur inte förstår är ett brott som begås mot dem. Dessa barn behöver omedelbar och långsiktig hjälp för att hantera de psykiska och fysiska skador som övergreppen orsakat.

Socialtjänsten erbjuder olika former av stöd, men utbildningsinsatser måste sättas in på alla nivåer. Det gäller skolan, i klassrummen och elevhälsan, inom socialtjänsten, sjukvården på BVC och polisen. I genomsnitt två elever per skolklass är drabbade, och om en anmälan mot förmodan

görs är det inte ovanligt att den som blivit utsatt hamnar på ett HVB-hem för sitt eget skydds skull. Tyvärr saknar många HVB-hem kompetens att erbjuda det stöd som en drabbad behöver.

En jämförelse mellan stödet som erbjuds barn som utsatts för sexuella övergrepp och de åtgärder som riktas mot gärningsmännen visar på betydande skillnader. Offren får i bästa fall stöd för att hantera trauman och återanpassa sig till ett normalt liv. Det inkluderar terapi, ibland skyddat boende och psykosocialt stöd. Gärningsmännen å andra sidan genomgår ofta behandlingsprogram inom kriminalvården med målet att minska risken för återfall. Deras behandling kan innefatta terapi och andra rehabiliteringsprogram. Trots insatserna är det ofta så att offren upplever en långvarig och djupgående påverkan av övergreppen medan gärningsmännen efter avtjänat straff kan återgå till samhället med relativt små konsekvenser. Det skapar obalans i rättssystemets stöd- och vårdresurser.

Sverigedemokraterna är tydliga: Alla former av våld och förtryck ska motverkas och bekämpas med kraft. Vi måste ha nolltolerans mot våld och arbeta för att säkerställa att rättssystemet fungerar effektivt och rättvist för att skydda offren och förhindra ytterligare övergrepp. Det är dock i det förebyggande arbetet som vi ser stora möjligheter att minska uppkomsten av våld i nära relationer och på våra gator.

Att barn får växa upp i trygghet är väldigt viktigt. Familjen är väldigt viktig. Det är där grunden läggs till ett barns utveckling och välmående. Det ger barnet en stabil miljö där barnet kan känna sig älskat och säkert och främjar också barnets självkänsla och förmåga att bygga sunda relationer i framtiden.

Föräldrar eller vårdnadshavare har ansvaret för barnens uppväxtvillkor. Det är inte alltid lätt, och tidiga och förebyggande insatser för familjer är avgörande. Samhället behöver erbjuda stöd och resurser för föräldraskap och familjeliv. Detta kan inte nog understrykas.

Det är positivt att en ny socialtjänstlag, som överenskommet i Tidöavtalet, arbetas fram. Den ska reformeras, och det brottsförebyggande arbetet ska prioriteras. Arbetet att ta människor ur kriminalitet ska tydliggöras och lagfästas. Fler öppna stödformer inrättas, exempelvis vid familjecentraler som finns i dag och byggs ut. Kommunernas brottsförebyggande arbete ska också regleras i lag.

Sverigedemokraterna anser att arbetet med att förhindra våld i nära relationer måste stärkas. Det finns stora brister, och samhället behöver ökad förståelse och kunskap om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld, vilket måste säkerställas inom fler yrkesgrupper.

Det krävs samarbete över sektorer som rättsväsendet, hälso- och sjukvården, skolan och frivilligorganisationer. Samhället måste säkerställa att offren får den hjälp de behöver för att lämna våldsamma situationer och bygga upp sina liv igen.

Vi föreslår också att kommuners utvärderingar av våld i nära relationer även ska innefatta äldreomsorgen. Jämställdhetsmyndigheten har fått i uppdrag att bland annat kartlägga kunskapen om våldsutsatta äldre över 65 år, vilket är ett annat mycket viktigt område som sällan tas upp.

Slutligen vill jag betona vikten av att stoppa våld i nära relationer. Vi måste arbeta för en nollvision när det gäller våld i nära relationer.

Anf. 69 MAJ KARLSSON (V):

Fru talman! Häromdagen presenterade Expressen en studie från Göteborgs universitet som visade att närmare 50 procent av mellanstadieeleverna i Sverige har utsatts för sexuella trakasserier. 1 000 barn i årskurserna 4 till 6 har deltagit i studien. 17 procent svarade att de själva hade utsatt någon för sexuella trakasserier. Det är för de allra flesta närmast en skräckinjagande vetskap att så många av våra barn har utsatts för sexuellt förtryck och att våra egna barn faktiskt blir utsatta för brott. Men frågan är hur ofta en förälder funderar på vem förövaren är och att den personen kanske bor under ens eget tak.

Mäns våld mot kvinnor är inte ett fenomen som plötsligt likt en blix från klar himmel slår ned. Det är ett strukturellt och långtgående beteende som ofta följer med redan från det att förövaren är mycket ung.

För ett tag sedan träffade jag föreningen Storasyster, som arbetar med att stötta unga som blivit utsatta för sexuella övergrepp och våld. Eftersom strukturen följer samma mönster som för vuxna är förövaren ofta en kille och den utsatta ofta en tjej. De berättade om sin oro över att ungas våld i nära relation inte uppmärksammas och vilka fruktansvärda konsekvenser det får för den som blir utsatt. Det betyder nämligen att våldet ofta sker i förövarens eller brottsoffrets föräldrahem, i skolan eller under de ungas fritid – platser som ska vara omgivna av trygga vuxna, där våra ungas säkerhet borde vara som störst men där våldet inte uppmärksammas. Den utsatta blir dubbelt utsatt genom förövarens våld och omgivningens osynliggörande.

Organisationen Storasysters oro bekräftas av Brå. Kunskapsläget om hur utbrett unga pojkars våld är mot unga tjejer är mycket modest. Ämnet har, hör och häpna, inte studerats tillräckligt i Sverige. Men enligt Brås rapport om våld i ungas parrelationer kan vi läsa att tidigare forskning visar att ungdomar är mer utsatta än vuxna. Forskning visar också att mellan 20 och 25 procent av alla sexuella övergrepp begås av unga personer.

Vi alla och samhället måste ha modet att se att förövaren inte är någon långt bort och att övergreppen och våldet kan börja i unga år och utföras i vår närhet. När vi ser det kan vi också agera.

Fru talman! I studien från Göteborgs universitet som jag nämnde i början av mitt anförande kan man tydligt se att risken att bli utsatt varierar kraftigt beroende på vilken skola barnen går i. I de skolor där man arbetar aktivt med goda relationer mellan vuxna och elever och mellan elever och där man pratar om sexualitet och nära relationer är risken att bli utsatt betydligt lägre.

Även i den tidigare nämnda rapporten från Brå understryks det faktum att aktiva insatser för att upptäcka och möta våld har stor betydelse för om våldsutvecklingen kan stoppas eller om den rent av eskalerar. Det är alltså fullt möjligt, ja, till och med framgångsrikt, att arbeta med normer och värderingar, sprida kunskap och aktivt agera för att stoppa våld och förtryck, bara det sker i tid och arbetet sker systematiskt. I dag finns det goda exempel på modeller som fungerar just så.

En kommun fri från våld är till exempel en modell där man arbetar för att identifiera risker och ta fram förebyggande åtgärder för att förhindra dem. I det arbetet inkluderas alla kommunens verksamheter för att det förebyggande arbetet skall få bästa möjliga genomslag. Därför vill vi i

Vänsterpartiet att varje kommun ska införa metoder likt En kommun fri från våld.

Hela samhället måste rikta blicken mot förövarna och agera innan det är för sent. Därför yrkar jag bifall till reservation 7.

Fru talman! Det förebyggande arbetet mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld är helt centralt för att vi ska kunna stoppa detta utbredda och akuta säkerhetsproblem. Men det får aldrig ske på bekostnad av dem som drabbas här och nu. De ideella kvinnoorganisationerna har i årtionden slagits med näbbar och klor för att skyddet och stödet för den som är våldsutsatt ska vara robust och möta de utsattas behov, utan att bli hörda. Kvinnors liv och säkerhet är fortfarande en budgetpost i politikernas ögon.

Unizons årsstatistik för 2023 visar på en alarmerande minskning av andelen barn på boenden under 2023, trots att stödsamtalen ökar. Samtidigt har ett stort antal ideella skyddade boenden tvingats lägga ned efter den lagändring om tillståndsplikt som vi var emot men riksdagen fattade beslut om i våras.

Från Vänsterpartiets sida är därför såväl finansiering som lagstiftning av yttersta vikt för att skydda kvinnor och barn. Förra året avsatte vi 50 miljoner mer än regeringen till jourerna. Vi avsätter dessutom 350 miljoner kronor till socialtjänsten för att fler kvinnor som söker hjälp hos socialtjänsten ska beviljas placering på skyddat boende och få vara där under så lång tid som behövs.

Vi kommer i ord och handling att fortsätta vårt arbete för att både stoppa våldet mot kvinnor och hedersrelaterat våld och skydda dem som behöver det. Detta är en fråga på liv och död som vi kräver att regeringen tar på största allvar.

Anf. 70 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 8 om förebyggande arbete och stöd.

Under årets första tre månader sköts åtta personer ihjäl i det eskalerande gängvåldet i Sverige. Det är en hög och fullständigt oacceptabel siffra, naturligtvis. Det blodiga gängvåldet är ett relativt nytt fenomen i Sverige, och alla partier är överens om att den här trenden måste brytas. Det har också hållits ett oräkneligt antal presskonferenser med justitieminister Gunnar Strömmer om hur regeringen arbetar för att stoppa gängvåldet.

Under årets första tre månader mördades tolv kvinnor av män i deras direkta närhet. En av de mördade kvinnorna var dessutom höggravid. Till skillnad från gängvåldet är mäns våld mot kvinnor inget nytt fenomen. Det har sett ut så här år efter år efter år i alla delar av Sverige, i alla samhällsklasser och i alla åldrar. Kanske är det också därför som åtgärder mot detta våld sällan hamnar i första rummet och detta inte har tagits på samma allvar som gängvåldet.

Det är dock glädjande att justitieministern lyckades klämma in en presskonferens om mäns våld mot kvinnor i början av april. Han är den i särklass flitigaste ministern vad gäller att kalla till presskonferenser, men på detta tema har presskonferenserna tyvärr varit få. Ett pågående misslyckande, var de ord som ministern själv använde för att beskriva situationen. Att det är så råder det absolut ingen tvekan om.

Vad kan vi då göra för att komma till rätta med detta, för att förebygga och motverka mäns våld och för att stödja och hjälpa de kvinnor som utsätts? Vi kan göra en hel del, enligt oss i Centerpartiet. Jag tänker lyfta fram tre olika delar.

För det första, fru talman, menar vi att samhället kan bli betydligt bättre på att upptäcka våld i nära relationer och att följa upp misstankar om våld. I en rapport från Socialstyrelsen som presenterades i januari i år framkom det att det i stort sett alltid finns kännedom hos myndigheterna om såväl den våldsutsatta som gärningsmannen innan det övergår i allvarligt eller dödligt våld.

Socialstyrelsen konstaterar krasst att det trots dessa kontakter är vanligt att våldet inte upptäcks, att responsen blir svag om det upptäcks och att psykiskt våld betraktas som mindre allvarligt än fysiskt våld när det identifieras.

Av den anledningen menar vi i Centerpartiet att det behövs kompetensutveckling inom sjukvården, socialtjänsten, polisen och en lång rad övriga myndigheter vad gäller att kunna ställa rätt frågor och lära sig att agera på den information som man får. Vidare behövs det uppsökande verksamhet för att stötta utsatta när det gäller att lämna en destruktiv eller våldsam relation i tid. Särskilt uppmärksamt måste samhället vara på människor som lever i extra utsatthet på grund av exempelvis en funktionsnedsättning. Vi vet tyvärr att det är särskilt svårt för den som har en grav synnedsättning, en grav hörselnedsättning eller ett annat fysiskt handikapp att lämna en destruktiv relation eftersom man är beroende av den som utsätter en för våld.

För det andra, fru talman, menar vi i Centerpartiet att det behöver införas ett nationellt lämnaprogram för kvinnor som behöver fly från en destruktiv eller våldsam relation. Trots att den absolut farligaste tiden i en kvinnas liv är när hon bestämmer sig för att lämna en våldsam eller kontrollerande relation finns det i dag inte ett samlat stöd från myndigheterna. Vi vill därför att det införs ett lämnaprogram med en ansvarig samordnare, med tillgång till en nationell bostadskö och med möjlighet till ett lämna-bidrag för att man ska klara ekonomin.

För många som väljer att lämna är tillgången till ett skyddat boende ofta helt avgörande. Sedan den 1 april i år är skyddat boende en ny boendeinsats enligt socialtjänstlagen som omfattas av tillståndsplikt och kvalitetskrav. Nytt är också att barnrättsperspektivet har stärkts i den nya lagstiftningen.

Detta är i grunden en bra reform, men den måste följas upp ordentligt. Hur påverkar detta tillgången till boenden – det har ju redan skett nedläggningar hos ideella organisationer? Leder detta till, vilket har framkommit tidigare i debatten, att barn placeras hos den våldsutövande parten? Det är naturligtvis fullständigt oacceptabelt.

För det tredje, fru talman, menar vi i Centerpartiet att lagar och straff behöver skärpas. Kön behöver införas som en straffskärpningsgrund när personens kön utgör själva motivet till brottet. Det skulle kunna gälla i stort sett alla sorters brott men inte minst våldsbrott. Vidare behöver fler brott kopplas till mäns våld mot kvinnor och kriminaliseras, såsom kontrollerande beteende och psykiskt våld. Kontaktförbud behöver förstås införas per automatik vid fällande för brott i nära relation.

Avslutningsvis, fru talman, kan jag konstatera att ett vanligt år i Sverige misshandlas omkring 75 000 kvinnor av en man i deras närhet. Av dessa kvinnor mördas mellan 15 och 20 varje år. Fram till april i år har alltså tolv kvinnor mördats i nära relationer. Detta är helt oacceptabelt. Mäns våld mot kvinnor måste hanteras med samma allvar och med samma beslutsamhet som gängvåldet hanteras med. Detta behöver få ett slut. (Applåder)

Anf. 71 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Detta betänkande, som vi debatterar i dag, handlar om några av samhällets mest utsatta personer och naturligtvis också om vårt samhälles misslyckande med att skydda dessa. Det som görs är uppenbarligen otillräckligt. Det är uppenbart så länge som män fortsätter att mörda kvinnor som de har eller har haft relationer med och så länge som barn mördas av dem som borde skydda dem – deras egna föräldrar.

Ingen ska naturligtvis behöva utsättas för våld, men om det händer ska samhället finnas där och erbjuda ett professionellt och välfungerande stöd. Så är det inte alltid i dag även om mycket har gjorts. Det är tydligt i socialtjänstlagen att socialtjänsten har ett ansvar. Nu är dessutom en ny socialtjänstlag på gång. Förväntningarna är stora om att det bland annat ska finnas mer fokus på förebyggande arbete. Exakt vad lagen kommer att innebära för våldsutsatta personer vet vi förstås inte i nuläget, men vi i Miljöpartiet kommer att analysera det nya förslaget noga.

I detta sammanhang vill jag återigen lyfta att det, förutom att man har alla lagar och styrdokument på plats, är viktigt att säkerställa att kommunerna har tillräckligt med resurser på plats för att kunna utföra sitt arbete. Miljöpartiet vill öka de generella statsbidragen till både kommuner och regioner.

Fru talman! Våld förekommer i olika former och i en mängd skepnader, och i dagens debatt vill jag särskilt lyfta några av formerna.

Fysiskt och psykiskt våld i nära relation är välkänt för många, men ekonomiskt våld hamnar ofta i skymundan. Ekonomiskt våld handlar om maktutövning och kontroll och kan göra det svårt att lämna en relation. Det kan handla om att kontrollera hur den andra personen använder sin lön, om att gömma undan gemensamma pengar eller om att ta lån i partnerens namn och därmed skuldsätta henne.

Det finns studier som visar att så många som 75 procent av dem som har utsatts för fysiskt och psykiskt våld i hemmet också har utsatts för ekonomiskt våld. Många som lämnar en våldsam relation får ofta inte heller möjlighet att ta med sig tillhörigheter. De flyr ibland med endast de kläder som de har på sig. Att en före detta partner sätter käppar i hjulet för att förhålla en bodelningsprocess är inte heller ovanligt, vilket kan leda till många problem för den som till exempel har lämnat hus och hem och ägodelar utan att få tillgång till en ekonomi för att bygga upp ett nytt liv.

Då många aktörer ofta blir inblandade när en våldsutsatt försöker lämna en våldsam relation kan det bli svårt för den som lämnar ett destruktivt förhållande att veta vart man ska vända sig för att få hjälp. Man kan behöva jurister, socialtjänst, kvinnojour och en ny skola för barnen. För att underlätta lämnandet vill vi att den våldsutsatta ska få en dörr ut från våldet. Miljöpartiet vill att varje kvinna som lämnar en våldsam relation ska ges en samlad ingång till samhällets stöd. Det ska räcka med en

kontakt för att man ska få det stöd som behövs. Det kan handla om dokumentation av skador, vittnesmål, personskydd, skyddat boende, traumabehandling, hjälp med barnens situation och skolgång, juridisk rådgivning och insatser från socialtjänsten och vården.

Fru talman! Jag vill också särskilt uppmärksamma vad som behöver göras för att förbättra situationen för barn och unga som är utsatta för våld. I utredningen *En uppväxt fri från våld*, från 2022, föreslås en samordnad tioårig strategi för att stärka myndigheters och organisationers arbete för att stoppa våld mot barn och ge våldsutsatta rätt till stöd och behandling. Den tioåriga strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor har gett kraft och stöd till de myndigheter och organisationer som verkat för att motverka mäns våld mot kvinnor. Det är dags för en sådan strategi även gällande våld mot barn.

Regeringen borde också ge en lämplig myndighet i uppdrag att sprida kunskap om våld i barns och ungas nära relationer för att uppmärksamma fler på våldet och sprida information till utsatta om vilket stöd som finns att få. Dessutom bör regeringen ge en lämplig myndighet i uppdrag att kartlägga vilka insatser som kommuner erbjuder barn och unga som utsatts för våld, i vilken utsträckning dessa insatser faktiskt används och hur effektiva de är.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag också nämna behovet av stöd till människor som tar emot ersättning för sex samt barn som utsätts för kommersiell sexuell exploatering. Det behövs permanenta, strukturella åtgärder för att förbättra stödet.

Att sociala insatser är centralt i arbetet med att minska utsattheten hos personer som tar emot ersättning för sex har de flesta varit överens om sedan långt innan förbudet mot köp av sexuell tjänst infördes. I lagens förarbeten betonades också vikten av socialtjänstens insatser och att kriminaliseringen av köp bara var en del av de nödvändiga åtgärderna för att minska utsattheten.

De sociala insatserna har ändå inte varit tillräckliga, trots flera riktade projektsatsningar, och människor fortsätter att fara illa. Detsamma gäller också i hög grad barn som utsätts för kommersiell sexuell exploatering. En anledning till att insatserna är otillräckliga och ojämnt fördelade över landet kan vara att det inte finns några tvingande krav, i socialtjänstlagen eller någon annanstans, på att kommuner avsätter pengar för att arbeta med just detta område.

I socialtjänstlagen finns paragrafer om bland annat vilket stöd människor som missbrukar, har funktionsnedsättningar eller är brottsoffer har rätt till. Liknande skrivningar skulle kunna finnas om människor som tar emot ersättning för sex. Socialstyrelsen skulle också kunna utfärda bindande föreskrifter och allmänna råd. I arbetet vidare borde regeringen ta med sig förslagen från utredningen *Ut ur utsatthet*, som kom ganska nyligen.

Jag står bakom Miljöpartiets samtliga reservationer och yrkar bifall till reservation 13.

Anf. 72 HELENA VILHELMSSON (C):

Herr talman! Det område jag kommer att tala om, mäns våld mot kvinnor, är som vi alla vet ett område som sträcker sig över många ansvarsområden, många politikområden och många ansvarsområden i kommunerna.

Det är oerhört viktigt att man har en helhet, vilket har nämnts från talarstolen. Jag tycker dock inte att den helheten finns i dag i regeringens hantering av frågan. Jag tänker beröra några av de motstridigheter som finns.

Jag har varit inne på människohandel. Jag vill påpeka att ambassadören mot människohandel har funnits sedan 2006 och bytts ut ett antal gånger. Tjänsten var också obesatt i tre månader. Vad regeringen nu gör är att säga: Lös detta själva på lokal och regional nivå! Jämställdhetsmyndighetens regionkoordinatorer, som är anställda av socialtjänsten, ska alltså jobba för detta. Man får inget stöd från nationell nivå.

Vi pratar också mycket om förebyggande verksamhet. En av de verksamheter som har jobbat förebyggande på ett exemplariskt sätt är stödlinjen ungarelationer.se. Den har funnits i fem år och haft en budget på 5 miljoner men har från halvårsskiftet i år en budget på 500 000 kronor. Verksamheten bedrivs ideellt av en stiftelse och har haft över 15 000 enskilda chattar och miljoner sidhänvisningar. Man jobbar med upplysande och förebyggande verksamhet tillsammans med polisen och kommunerna.

Här har regeringen genom att slå ihop två förordningar och öppna upp för att fler organisationer ska söka pengar lyckats göra så att det blir mindre medel att fördela. Vad menar regeringen ska hända? Om inte ungarelationer.se ska jobba med den här frågan, vem ska då göra detta arbete?

Det har sagts flera gånger här att regeringen anslår mer medel till kommuner och regioner för att jobba med denna fråga. Jag ser att länsstyrelserna till exempel får 18 miljoner kronor mer i satsningar för att samordna arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Men i samma budget försvinner satsningen på kvinnofrid hos SKR, som har omfattat 21 miljoner kronor och har funnits sedan 2014. Man ger alltså med ena handen och tar med den andra.

Slutligen vill jag nämna någonting om kontaktförbudslagstiftningen, som också nämns i betänkandet. Det är väldigt bra att det har kommit en utredning kring detta med många förslag till förbättringar, men någonstans tycker jag ändå att det blir skevt. Förslagen bygger på att kvinnan ska få större säkerhet genom att mannen inte ska kunna komma i kontakt med henne. I min värld vore den enda rimliga lagstiftningen att en man som har dömts för våld mot kvinnor eller som betraktas som så farlig att socialtjänsten och polisen anser att han behöver ett kontaktförbud får vistas i sin bostad, på sitt jobb och så vidare och alltså har ett område som han, förövaren, inte får gå utanför.

Vad är det nämligen som säger att ett kontaktförbud gällande kvinnan hjälper om det så utökas till en hel kommun? En vacker dag behöver kvinnan åka till en annan kommun, resa på semester eller hälsa på bekanta. Då hjälper inte ett utvidgat kontaktförbud. Den som borde begränsas i vardagen är förövaren, inte kvinnan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 12 Det kyrkliga kulturarvet

Kulturutskottets betänkande 2023/24:KrU11
Det kyrkliga kulturarvet (skr. 2023/24:109)

Anf. 73 KRISTINA AXÉN OLIN (M):

Fru talman! Sedan Svenska kyrkans och statens skilsmässa 2000 finns en uppgörelse mellan staten och Svenska kyrkan där kyrkan får en viss ersättning årligen för att underhålla och reparera i enlighet med kulturmiljölagen.

Vart femte år, fru talman, görs en avstämning. Det gjordes 2014 och 2019, och nu är vi framme vid 2024. Ersättningsbeloppet är 460 miljoner årligen som Svenska kyrkan får för att ta ansvar för underhållet och reparerandet. Det har varit samma nivå sedan 2010.

Det ersättningsbeloppet, fru talman, ska vi inte besluta om i dag. Regeringen återkommer med förslag till ersättningsnivå i samband med budgetpropositionen i höst. Vi kan dock konstatera att vid kontrollstationerna 2014 och 2019 har dåvarande regeringar inte funnit skäl att höja ersättningen utan tyckt att den ska vara kvar på 2010 års nivå.

Det vi i dag gör i kontrollstationen är att vi delvis går igenom hur samarbetet och uppgörelsen mellan Svenska kyrkan och staten har fungerat. Regeringens skrivelse tar upp ett antal olika punkter. I stort tycker man att samarbetet och avtalet med Svenska kyrkan har fungerat mycket väl.

Vi har 3 400 kyrkor i Sverige. Antalet har minskat med 11 sedan förra kontrollstationen, bland annat genom försäljning men också genom att några har brunnit ned. Å andra sidan har det tillkommit 12 kyrkor, men det beror nog inte på att det har byggts några nya utan på att Svenska kyrkan helt enkelt har blivit bättre på att upptäcka de kyrkor man har.

Regeringen anser att Svenska kyrkan genom sina digitaliseringsinsatser har fått en bättre överblick över både byggnader och inventarier. Man kan dock också konstatera att Svenska kyrkan har förlorat många medlemmar sedan förra kontrollstationen och därmed fått mycket lägre medlemsintäkter.

Svenska kyrkan har upprätthållit en god tillgänglighet till våra kyrkliga kulturminnen. Det finns dock förbättringspotential, inte minst när det gäller öppettider, framför allt i storstäder och förorter, där vi ser en minskning av öppettiderna.

Det finns också, fru talman, förbättringspotential i fråga om vård- och underhållsbehov av kulturminnen i form av överskådliga planer. Vi hoppas också att Svenska kyrkan ska säkerställa att kulturmiljövårdande myndigheters insyn i fördelningsprocessen och reparationsbehovet av våra svenska kyrkor ska bli ännu bättre.

Fru talman! Jag vill slutligen också nämna att regeringen har tillsatt ett nationellt kulturskyddsråd där Svenska kyrkan kommer att ingå, med anledning av att vi alla har uppmärksamrats på vikten av vårt svenska kulturarv i händelse av krig och kris samt hur viktigt det är att säkerställa för framtida generationer att vårt svenska kulturarv bevaras, skyddas, repareras och underhålls ordentligt.

Med dessa ord, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut gällande regeringens skrivelse.

(Applåder)

Anf. 74 MATS BERGLUND (MP):

Fru talman! Det kyrkliga kulturarvet har långa och djupa historiska rötter. Den äldsta bevarade kyrkan i Sverige uppfördes i mitten av 1000-talet, vid medeltidens början. Vi har alltså nära tusen år av bebyggelsehistoria med oss i det ärende som vi diskuterar i dag.

Det är tusen år av skapande, omskapande, påverkan och inflytande från i stort sett hela världen men huvudsakligen från Europa – men också från det nära lokalsamhället. Hur människor har levt, bott och arbetat har påverkat sockenkyrkans utformning och interiör. Men det har också varit det motsatta; det inflytande som kyrkan har haft över människorna har varit helt avgörande för människors världsuppfattning – både gudstron, naturligtvis, och den fysiska byggnaden, platsen, den vigda jorden.

Genom århundradena har kristendomen och kyrkan genomsyrat vardagen och livet hos människorna. Så har det svenska kulturarvet vuxit fram över hela landet, från norr till söder, på landsbygden, i byar och i städer. Det påverkar oss alla än i dag, och det tillhör oss alla i Sverige än i dag.

Kulturarvet påminner oss om, och berättar om, vår historia och hur historien hänger samman med den tid vi lever i i dag. Så ska kulturarvet användas, men det ska också bevaras och utvecklas för framtiden.

Man brukar säga att Sverige kristnades när Olof Skötkonung lät döpa sig någon gång runt år 1000. En mer betydelsefull hållpunkt för det ärende vi debatterar i dag är väl Gustav Vasas maktövertagande och riksmötet i Västerås, där han i sitt stora samhällsbyggnadsprojekt berövade biskoparna deras militära makt. Kyrkan förlorade sitt ekonomiska och politiska inflytande och kom att lyda under den svenska kungen i stället för under påven. Med reformationen som inleddes 1527, och pågick under resten av seklet, sammanfördes alltså staten och kyrkan – och den svenska statskyrkan växte fram.

En mer näraliggande hållpunkt var splittringen för ungefär ett kvarts sekel sedan. I samband med att kyrkan återigen skildes från staten, den 1 januari 2000, väcktes frågan om ägandeskapet och ansvaret över det kyrkliga kulturarvet. Det handlade också om hur förvaltandet av kulturarvet skulle bekostas.

Svenska kyrkan, som numera är en självständig organisation, äger och förvaltar de kyrkliga kulturminnena. Men staten, som har vissa förbehåll i ägandet, bidrar för att täcka kostnader för vård och underhåll av till exempel kyrkobyggnader, kyrkotomter, begravningsplatser och inventarier, den så kallade kyrkoantikvariska ersättningen.

Fru talman! Utöver det fysiska kulturarvet bidrar våra kyrkor runt om i landet med viktig, värdefull och kulturell infrastruktur över hela landet. Kyrkan är öppen för alla, är en plats för möten, en plats där man kan söka svar på existentiella frågor och en plats för glädje, fest och sorg.

Våra kyrkor är otroligt viktiga kulturbärare och kulturaktörer. Många gånger är just kyrkan den viktigaste kulturinstitutionen på orten, i lokalsamhället eller i stadsdelen. Kyrkan är en plats för konserter, musik och sång, för föredrag och berättarkvällar, för dans, teater och konstutställningar. Det finns all anledning att värna om de här kulturmiljöerna som tar plats i det kyrkliga kulturarvet.

Fru talman! Det ärende vi behandlar i dag, som vi debatterar och ska besluta om, är en skrivelse från regeringen, *De kulturhistoriska värdena inom Svenska kyrkan – om förvaltningen av det kyrkliga kulturarvet*.

Enligt överenskommelsen mellan staten och Svenska kyrkan som härstammar från skilsmässan den 1 januari 2000, ska frågor som rör de kulturhistoriska värdena följas upp och kontrolleras regelbundet. Svenska kyrkan ska lämna årliga redovisningar om hur den kyrkoantikvariska ersättningen har använts. Vart femte år ska det göras en djupare analys av regeringen utifrån underlag från såväl kyrkan som Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna, en så kallad kontrollstation.

Dagens ärende, regeringens skrivelse, är den fjärde i ordningen av sådana kontrollstationer, sedan år 2000. Den första kom 2009.

Regeringen konstaterar, på knappt 30 sidor, att systemet fungerar som förväntat. I huvudsak är regeringen nöjd med hur Svenska kyrkan har fördelat och använt den kyrkoantikvariska ersättningen. Det har inte skett några större förändringar från tidigare perioder. Också tillgängliggörandet av kulturarvet har fortsatt relativt oförändrat.

Rapporten avslutas med ett avsnitt om framtidsfrågor, där bland annat digitaliseringens möjligheter diskuteras och även beredskapen för att skydda kulturarvet i kristider – där framför allt organisationen för planeringen beskrivs.

Fru talman! Miljöpartiet håller i stora drag med regeringens bedömningar, men vi har två reservationer i betänkandet.

Det första reservationen rör dokumentationen av det kyrkliga kulturarvet. Digitaliseringens möjligheter bör utnyttjas bättre både vad gäller inventeringen av objekt och vad gäller tillgängliggörandet av kulturarvet.

Den andra reservationen gäller den kyrkoantikvariska ersättningen. Den har legat oförändrad på 460 miljoner kronor i väldigt många år, och den ska räcka till dyra reparationer och underhåll av känsliga byggnader, platser och föremål som ofta kräver särskild kompetens.

Att nivån på ersättningen från staten har legat konstant så pass länge – den har inte förändrats sedan 2010 – innebär ju i praktiken en kontinuerlig urholkning av ersättningen på grund av inflation och prisökningar. Därtill har Svenska kyrkans intäkter från andra håll sjunkit på grund av minskande medlemsantal. I underlaget nämns också bland annat att klimatförändringarna är en utmaning som medför ökade kostnader.

Jag har därför, förutom reservationerna, bifogat ett särskilt yttrande till betänkandet där jag understryker vikten av att det statliga anslaget behöver öka framöver för att det kyrkliga kulturarvet ska fortsätta att förvaltas, vårdas och tillgängliggöras så att det kommer alla människor i landet till del på ett hållbart och bra sätt.

Fru talman! Jag står naturligtvis bakom båda reservationerna, men för att spara tid vid voteringen nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 3 i betänkandet.

Anf. 75 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande om att lägga regeringens skrivelse om det kyrkliga kulturarvet till handlingarna, och därmed yrkar jag avslag på motionerna.

I skrivelsen tar man upp viktiga frågor om den kyrkoantikvariska ersättningen, hur den ska fördelas, användas och se ut framöver. Därutöver finns andra viktiga frågor som berörs, till exempel tillgängligheten till och vårdbehoven hos de kyrkliga kulturminnena, samverkan inom kulturmiljöområdet och framtidsfrågor.

För mig är det här viktiga frågor att stanna till vid i en riksdagsdebatt. Även om staten och Svenska kyrkan gick skilda vägar 2000 finns det ett viktigt stöd från staten som ger kyrkorna rätt till viss ersättning för vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena.

Fru talman! Vi vet alla hur viktiga kyrkorna runt om i vårt avlånga land är för svenska folket. För dem som tror att kyrkorna spelat ut sin roll har jag några exempel på vad som görs i dag.

Kyrkorna har andakter, mässor och gudstjänster som samlar människor runt om i hela landet.

Konfirmationsundervisningen är fortsatt en viktig del av kyrkans arbete och oerhört betydelsefull för många ungdomar.

I kyrkorna anordnas många konserter.

Det arrangeras påskspel och jularrangemang för förskoleklasser och skolklasser.

Vid olika traumatiska händelser som drabbar medborgarna är det till den öppna kyrkan många tar sig för att finna tröst och mening.

Vi har kyrkogårdarna som människor besöker, inte minst på allhelgonahelgen, för att tänka på dem som gått bort eller sätta en enkel blomma på graven.

Kyrkorna har sygrupper och ordnar pilgrimsvandringar och mycket annat.

Vi kan se att det pågår ett rikt andligt liv i kyrkorna och i församlingarna, i byar såväl som i storstäder.

För att ta några exempel från runt om landet ser vi det i medeltida kyrkor som S:ta Ragnhild i Södertälje, Dalby kyrka i Skåne – Nordens äldsta stenkyrka från runt år 1060 – och S:t Pauli i Göteborg.

Vi ser det också här i Stockholm, i S:ta Clara med anor från 1200-talet, som varje söndag samlar många gudtjänstfirande och som under veckodagarna också har ett stort arbete med matutdelning för hemlösa och personer i behov av stöd och hjälp – ett viktigt och bra exempel på civilsamhällets hjärta i verkligheten.

Fru talman! Kristdemokraterna värnar det kyrkliga kulturarvet så som vi också värnar civilsamhällets möjligheter att verka i samhället. Vi ser det som viktigt, det som utskottet slår fast – att staten även fortsättningsvis bör ta ansvar för att det kyrkliga kulturarvet bevaras, används och utvecklas. Inte minst finns det framtidsfrågor som rör just finansieringen av det kyrkliga kulturarvet.

Sedan 2010 har den kyrkoantikvariska ersättningen legat på samma nominella belopp, 460 miljoner kronor per år. Som det står i skrivelsen: ”En effekt av det är att anslagets reella värde, justerat för inflation, minskat sedan 2010.”

Som regeringen bedömde såväl 2014 som 2019 bör ersättningen präglas av långsiktighet och förutsägbarhet och användas för kulturhistoriskt motiverade kostnader i samband med vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena.

Regeringen bedömer att Svenska kyrkan har fördelat ersättningen i enlighet med det statliga regelverket och regeringens intentioner med ersättningen.

Det är också viktigt att nämna nivån på ersättningen. Där beskriver utskottet det som är regeringens avsikt, nämligen att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om den kyrkoantikvariska ersättningens

nivå i budgetpropositionen för 2025. Det är något som vi kristdemokrater ser som viktigt och tar med oss i det fortsatta arbetet.

Fru talman! Det finns många fler saker att nämna om vikten av att fortsätta bevara det kyrkliga kulturarvet, men de hinns inte med i denna debatt.

Också vi här i kammaren får fortsätta att bevara detta kulturarv genom att själva besöka en kyrka i sommar – kanske vid ett dop, en vigsel eller bara en enkel mässa.

Även om staten och kyrkan är skilda åt är den svenska folksjälen präglad av kristenheten, och det är någonting som jag hoppas kommer att fortsätta prägla samhället under lång tid framöver.

Anf. 76 LOUISE THUNSTRÖM (S):

Fru talman! Jag har en idé eller en liten önskan som jag har gått och tänkt på i flera år. Jag vet inte om den någonsin kommer att bli av. Dessutom berättar jag om den för alla jag möter, så snart är det väl någon annan som förverkligar min idé.

Önskan handlar om att jag vill skriva en liten bok om en kyrkbänk. Tänk om en kyrkbänk kunde tala och berätta om alla de människor som suttit i den och om allt som utspelat sig där i bänken – om den största glädjen och den djupaste sorgen, om tankar, böner, känslor och livsöden.

Jag vet inte om jag någonsin kommer att skriva den här lilla boken. Ärligt talat har jag aldrig haft några stora författardrömmar. Men jag tror att idén kommer av insikten om kyrkans historiska roll, om förankringen på platsen och samhörigheten med människorna som levt före oss.

Kyrkans kulturarv är som ett rum där det gemensamt mänskliga över tid har gestaltats i historier, byggnader, miljöer, konst, hantverk, traditioner och livsvillkor.

Svenska kyrkan förvaltar en enorm mängd kulturhistoriskt värdefulla egendomar, vilket gör den till Sveriges största förvaltare av kulturarv som är skyddad för sina kulturhistoriska värden.

Det är inte bara ett kulturarv som på många sätt är unikt, utan Sverige har även en unik förvaltningsform för sitt kyrkliga kulturarv i både svensk och internationell kontext.

Den modell som valdes i samband med de ändrade relationerna mellan staten och kyrkan går i korthet ut på att Svenska kyrkan äger och förvaltar de kyrkliga kulturminnena men att staten gör vissa anspråk på dem som kan innebära inskränkningar i hur Svenska kyrkan får använda till exempel sina kyrkobyggnader.

Den kyrkoantikvariska ersättningen infördes därför som kompensation för de inskränkningar och ökade kostnader som skyddsbestämmelserna i kulturmiljölagen innebär.

Ersättningen har sedan 2010 uppgått till samma nominella belopp, 460 miljoner kronor per år, vilket innebär att den i realiteten kraftigt sjunkit i värde.

Svenska kyrkans rapport *Att möta förändring* från 2023 och regeringens skrivelse 2024 är båda en följd av den fjärde så kallade kontrollstationen.

Kontrollstationerna, som sker vart femte år, ska bland annat innehålla en analys av de kyrkliga kulturvärdena och en uppföljning och utvärdering av arbetet under den senaste femårsperioden.

Vi socialdemokrater instämmer i allt väsentligt med regeringens skrivelse. Den kyrkoantikvariska ersättningen har stor betydelse för värden och bevarandet av kulturarvet.

Vi delar också uppfattningen att staten även fortsättningsvis tillsammans med Svenska kyrkan ska ta ansvar för att det kyrkliga kulturarvet ska bevaras.

Vi är även medvetna om de ekonomiska utmaningar som Svenska kyrkan pekar på vad gäller den kyrkoantikvariska ersättningens storlek. Inom Socialdemokraterna sker nu en diskussion om hur vi kan möta Svenska kyrkans krav på ökade medel för att undvika en underhållsskuld som riskerar att skada vårt kulturarv.

Regeringen bedömer vidare att det är viktigt att Svenska kyrkan säkerställer de kulturmiljövårdande myndigheternas insyn i fördelningsprocessen.

Vi socialdemokrater vill därtill framhålla vikten av att det antikvariska behovet går hand i hand med Svenska kyrkans behov av en adekvat verksamhet.

Svenska kyrkans behov av att kunna utveckla sitt klimatarbete och göra klimatanpassningar samt öka tillgängligheten för besökare är av betydande vikt för verksamhetens framtid. En långsiktigt hållbar förvaltning kräver ett proaktivt bemötande av den lokala församlingens utmaningar. Det kan till exempel handla om anpassningar i kyrkorummet för bättre nyttjande.

De svenska kyrkobyggnaderna är välbevarade och välskötta, i alla fall i en internationell jämförelse. Modellen med den kyrkoantikvariska ersättningen är på det sättet lyckad. Men det politiska målet är också att kulturarvet ska användas och utvecklas.

Därför kan utformningen och tillämpningen av kulturmiljölagen behöva ses över, och det är ett initiativ som vi socialdemokrater menar att regeringen behöver överväga.

Socialdemokraternas ambition med det kyrkliga kulturarvet sträcker sig bortom skydd och bevarande. På många platser i vårt land är kyrkan den sista kvarvarande mötesplatsen för kulturella och medborgerliga aktiviteter som utgör grunden för civilsamhället och social sammanhållning.

Dock minskar medlemsantalet i Svenska kyrkan, samtidigt som ansvaret för kulturhistoriska objekt ökar. Därmed blir församlingarnas kulturvårdande uppgift alltmer dominerande jämfört med den kyrkliga verksamheten, såsom firande av gudstjänst eller det viktiga diakonala arbetet.

Svenska kyrkans medlemmar står i dag för över hälften av de kulturhistoriska kostnaderna genom den kyrkoavgift som de betalar.

Fru talman! Den svenska kristna historien är inte utan sina mörka kapitel. Den politiska förmedlingen av kulturarvet fokuserar oftast på de positiva berättelserna, och de mörka historierna undviks. Ett mörkt exempel är 1600-talets häxprocesser i Torsåker, där kyrkan var pådrivande i förföljelserna och där över 70 kvinnor avrättades.

Vårt är lyfta fram är också Svenska kyrkans försoningsarbete med det samiska folket och redovisningen av de kränkningar och oförrätter som kyrkan gjorde sig skyldig till liksom arbetet med att belysa de antijudiska motiv som finns i flera kyrkor.

Även om det är mörkt är det vårt kulturarv, och det behöver åskådliggöras för att vi ska förstå hur vårt land utvecklats och förhoppningsvis dra lärdom av tidigare misstag. Vi har en gemensam skyldighet att minnas.

Fru talman! Vi socialdemokrater ser kulturarvet som en levande samhällsresurs som inte bara ska bevaras utan användas och utvecklas. För detta behöver kulturarvet kännas relevant för många människor, och det gör det kristna kulturarvet. Spridningen över hela landet också bidrar till en stärkande struktur i samhället, inte minst i oroliga tider.

Det kyrkliga kulturarvet är allas, och en levande och öppen kyrka är en förutsättning för kulturarvets tillgänglighet. Men för att det ska bli verklighet menar jag att det behöver finnas en möjlighet till planering för Svenska kyrkan som också lyfter upp nya användnings- och utvecklingsområden för vårt lands kyrkobyggnader. Det är helt enkelt dags att uppdatera förutsättningarna för den kyrkoantikvariska ersättningen.

Fru talman! Socialdemokraterna ställer sig bakom utskottets förslag till beslut. Därtill har vi ett särskilt yttrande i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 77 ROBERT HANNAH (L):

Fru talman! Hur ska staten stötta kyrkorna som en del av det svenska kulturarvet? Det är den fråga som vi debatterar i dag i kammaren. Det är dock knappast fråga om att de politiska partierna tycker olika i frågan om huruvida staten ska stötta det kyrkliga kulturarvet eller inte, för där tror jag att vi alla är överens.

Sverige har en mer än tusenårig kristen historia. Kristendomen har historiskt haft en mer genomgripande inverkan på vår svenska kultur än någon annan institution i Sverige. På gott och ont har konst, filosofi, traditioner, arkitektur, hantverk och musik varit starkt färgade av vårt kyrkliga arv.

Svenska kyrkan har gjort mycket för att skapa den svenska identiteten. Det kyrkliga kulturarvet är därför en angelägenhet för hela samhället, för där finns spår från hela Sveriges historia. Det kyrkliga kulturarvet är allas angelägenhet, oavsett om man är medlem i Svenska kyrkan eller inte. Det fysiska kulturarvet är dessutom en unik skatt som är viktig för oss som nation att vårda och värna, framför allt eftersom Sverige till skillnad från många andra länder inte har varit i krig på många år.

Sedan 2010 har statens stöd till Svenska kyrkans kulturarv legat på omkring 460 miljoner kronor årligen – en summa som Svenska kyrkan menar i dag är otillräcklig för att uppfylla behovet. Diskrepansen mellan Svenska kyrkans upplevda behov och ersättningens faktiska storlek är påtaglig.

Kulturutskottet har under våren sett till att vi har träffat Svenska kyrkan och Riksantikvarieämbetet, och vi har även träffat Länsstyrelsen Skåne. Samtliga har gett olika bilder av arbetet med att vårda de kulturhistoriska kyrkobyggnaderna.

När vi hade Riksantikvarieämbetet på besök hos oss i kulturutskottet under beredningen av ärendet menade de att stödet har haft avsedd effekt och att byggnaderna aldrig har varit så välskötta som de är i dag. Men situationen verkar skilja sig åt mellan olika delar av landet – det är uppenbart.

Kulturutskottet träffade Länsstyrelsen Skåne under ett besök där under våren, då det blev tydligt att det finns ett stort behov av medel att för att bevara kyrkorna där. Jag tror att en stor del av lösningen ligger i Svenska kyrkans eget arbete med fördelningsnycklarna, som pågår just nu, där man

kanske behöver se över vilka delar av landet som bör ges mer medel efter behov.

Fru talman! Staten bör tillsammans med Svenska kyrkan fortsätta att ta ansvar för att det kyrkliga kulturarvet bevaras, används och utvecklas. En fortsatt förtroendefull samverkan mellan staten och Svenska kyrkan blir då mycket betydelsefull, faktiskt helt avgörande. Men det är först när budgeten presenteras i höst som regeringen meddelar hur stödet kommer se ut framöver. Jag ser fram emot beskedet.

(Applåder)

Anf. 78 RUNAR FILPER (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation nummer 4 om det kyrkliga kulturarvet.

Sverige är i dag ett av världens mest sekulära länder. Trots detta går det inte att bortse från hur det kristna arvet har format vårt land i över tusen år, ända fram till våra dagar.

Även om de flesta svenskar i dag inte deltar i gudstjänstlivet i kyrkan på samma sätt som våra förfäder gjorde fyller kyrkorummet en fortsatt viktig funktion i samhället. Många väljer att gifta sig i kyrkan, döpa sina barn och hålla kyrkliga begravningar, konfirmationer och luciatåg. Dessa traditioner är djupt rotade i vårt samhälle och speglar vår historia och kultur. Dessutom är svenska kyrkor runt om i landet levande kulturarv som berättar historien om hur Sverige har utvecklats genom århundradena.

Fru talman! Det är dock en oroande utveckling när vi ser hur det kyrkliga kulturarvet förfaller. Runt om i Sverige finns det en enorm underhållsskuld för våra kyrkor. Många av dessa byggnader står inför akuta renoveringsbehov som församlingarna inte har råd att åtgärda. I vissa fall är underhållsbehovet så stort att kyrkor riskerar att säljas eller rivs eftersom församlingarna eller Svenska kyrkan inte har resurser för att restaurera dem.

Detta är ett särskilt hårt slag mot landsbygden, där kyrkan inte bara är en viktig del av bygdens historia utan även fungerar som en samlingsplats för människor i både glädje och sorg. Kyrkorna är ofta centrum för sociala och kulturella aktiviteter, och skulle kyrkor avvecklas är det en stor förlust för lokalsamhällena.

Fru talman! Det statliga ansvaret för det kyrkliga kulturarvet består i dag av den kyrkoantikvariska ersättningen. Modellen i sig är bra och har visat sig vara effektiv när den får tillräckligt med resurser. De nuvarande anslagen räcker dock inte till för att täcka de växande underhållsbehoven.

Svenska kyrkan har uttryckt att en uppräknig av ersättningen är nödvändig för att underhållsskulden inte ska bli ohållbar. Om vi inte agerar nu kommer kostnaderna för underhållet att fortsätta att öka, vilket kommer att göra det ännu svårare att behålla dessa viktiga kulturarv.

Fru talman! Vi sverigedemokrater har länge drivit på för att den kyrkoantikvariska ersättningen ska höjas. Detta fortsätter vi att göra inom ramen för det budgetsamarbete vi har tillsammans med regeringen. Det är en nödvändighet för att staten tillsammans med Svenska kyrkan ska kunna hantera den underhållsskuld som finns. Vi anser att det inte bara är ett ekonomiskt ansvar utan också ett kulturellt och historiskt ansvar att bevara våra kyrkor.

Utöver detta menar vi att den stora underhållsskulden gör att staten bör ta ett större ansvar för det kyrkliga kulturarvet. Även om Svenska kyrkan och staten är åtskilda i dag anser vi att det kyrkliga kulturarvet angår oss alla, på grund av kristendomens vitala roll i utvecklingen av det Sverige vi känner i dag.

Fru talman! Oavsett politisk färg eller vilken tro man bekänner sig till är det beklämmande när vårt rika kulturarv förfaller eller riskerar att försvinna, som jag här beskriver. Om inget görs riskerar vi att en stor del av det kyrkliga kulturarvet säljs eller rivs. Det skulle vara mycket olyckligt om så skedde.

Därför kommer vi sverigedemokrater att fortsätta verka för att staten ska ta ett större ansvar för det kyrkliga kulturarv som har format vårt land i tusentals år. Detta arv är inte bara viktigt för oss som lever i dag utan även för kommande generationer. Det är en del av vår identitet och vår historia, och det förtjänar att bevaras och vårdas med omsorg.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag betona att vårt engagemang för att bevara det kyrkliga kulturarvet inte bara handlar om att skydda byggnader. Det handlar också om att bevara en levande del av vår historia och kultur – något som kan fortsätta att berika våra liv och samhällen i många generationer framöver. Vi måste se till att detta rika kulturarv får den omsorg och det underhåll det behöver.

Anf. 79 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! I dag debatterar vi alltså den kyrkoantikvariska ersättningen, det vill säga det stöd som staten och därmed alla skattebetalare varje år skjuter till för underhåll och renovering av de av landets kyrkobyggnader som tillhör Svenska kyrkan.

Svenska kyrkan är en institution som spelar en betydelsefull roll i många människors liv, vilket vi har hört flera exempel på tidigare i debatten. För många handlar det förstas om deras kristna tro, men för ännu fler handlar det om själva kyrkobyggnaden som en plats för ceremonier som markerar viktiga och känslofyllda händelser i livet. Det kan vara den egna skolavslutningen, barnens dop, bästa vännens bröllop eller en älskad släktings begravning. På många orter är kyrkan också en av få öppna mötesplatser och en viktig arena för kultur.

Allt detta är betydelsefullt, men det är viktigt att poängtera att det inte är därför alla skattebetalare är med och bidrar. Det är i stället för att kyrkorna och kristendomen har varit en så betydande del av vårt samhälles utveckling och för att byggnaderna står för en tusenårig historia, vilket jag tycker att Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Kristdemokraterna har redogjort för på ett tydligt sätt. Kulturarvet är gemensamt, och allmänheten ska ha tillgång till det – inte bara församlingsmedlemmarna.

När kyrkan skildes från staten var det därför viktigt att skapa förutsättningar för att fortsätta att gemensamt vårda vårt kulturarv och tillsammans bära de kostnader som uppstår för Svenska kyrkan när den ska sköta om bland annat byggnader och kyrkogårdar på ett sätt som faktiskt bevarar deras historiska värde. Det innebär nämligen merkostnader att hålla kyrkobyggnaderna tillgängliga och funktionella för både besökare och anställda samtidigt som de historiska värdena i byggnader, miljöer och inventarier bevaras.

Den överenskommelse som slöts på 90-talet har vid de avstämningar som görs vid kontrollstationerna vart femte år visat sig hålla bra. Vänsterpartiet har ingen egen följdmotion till skrivelsen, men vi ställer sig bakom flera förslag som Centerpartiet har lagt fram om ökad digitalisering och förbättrade möjligheter för länsstyrelserna att följa upp arbetet med de kyrkoantikvariska insatserna. Vi ser att länsstyrelserna generellt sett har alldeles för låg budget för insatser kopplade till kulturmiljö och kulturarv, och vi har i tidigare budgetmotioner föreslagit en höjning av både länsstyrelsernas anslag och den kyrkoantikvariska ersättningen.

I många delar av landet är också läns museerna en viktig samarbetspart, och jag vill passa på att lyfta behovet av att säkra ekonomin även för dessa institutioner när regionerna runt om nu faktiskt behöver skära ned på många områden.

Vänsterpartiet uppskattar det utvecklingsarbete som har skett inom såväl Svenska kyrkan som berörda myndigheter för att utveckla rutiner kring den här ersättningen, men vi ser med oro på den ökade ekonomiska bördan som läggs på landets församlingar för underhåll och renoveringar samtidigt som de brottas med ett minskat antal medlemmar som ska bära kostnaderna. Vi förstår att det kan vara en stor utmaning att få ihop sin dagliga verksamhet i byggnader som ska bevaras. Hur ska man kunna skapa tillgänglighet och bra ventilation och ha råd med exempelvis uppvärmning samtidigt som känsliga föremål och målningar ska ha rätt klimat?

För oss är det viktigt att församlingar och stift får det stöd de behöver för att kunna bevara och tillgängliggöra vårt gemensamma kulturarv. Det handlar om både kunskapsstöd och ekonomiskt stöd. Precis som många partier har nämnt här tidigare ser vi att ersättningsnivån inte har följt med i kostnadsutvecklingen på ett tillfredsställande sätt sedan de beräkningar som gjordes på 90-talet och att det är många insatser som inte kan göras i dagsläget.

Alla vet hur det är med underhåll av fastigheter: Ju längre man väntar, desto mer växer problemen och desto dyrare blir det. Även de senaste årens inflation har aktualiserat behovet av en uppräknings. Vi kommer därför att återkomma med ett förslag till upptrappning av stödet i vårt förslag till höstbudget, och min förhoppning är att fler partier kommer att ställa sig bakom det. Utifrån debatten i dag tycker jag att det låter som att det finns en samlad, gemensam bild av att det behövs en höjning.

Avslutningsvis vill jag passa på att nämna en annan fråga som inte har lyfts tidigare, och det är hur staten har möjlighet att stötta upp utbildningssektorn för att rätt kompetens ska finnas för dessa insatser framöver. I morse kunde vi till exempel höra i kulturnyheter i P1 om bristen på kyrkomusiker och den nya folkhögskoleutbildning som ska avhjälpa problemet med stora pensionsavgångar framöver.

När det handlar om just vården av kulturarvet behövs det spetskompetens bland annat inom en rad hantverksyrken men också inom konservering och den typen av yrken. Det berör alltså både folkhögskola och högskola men även utbildningar som ligger under Myndigheten för yrkeshögskolan. Jag skulle därför vilja slå ett slag för att vi uppmärksammar de delarna.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 2.

Anf. 80 CATARINA DEREMAR (C):

Fru talman! Det kyrkliga kulturarvet är på agendan, och som sista talare i denna debatt kan man ju undra vad som finns kvar att säga. Jag vill dock börja med att yrka bifall till Centerpartiets reservation nummer 7, fru talman, för det har jag inte hört tidigare. Den handlar om det kyrkliga kulturarvet och klimatförändringarna.

Klimatförändringarna nämns bara kort i regeringens skrivelse i den del som behandlar underhållsbehovet av det kyrkliga kulturarvet. Klimatförändringarna skapar redan nu nya utmaningar för bevarandet av kyrkobyggnader och kyrkomiljöer. Men det gäller även för de kyrkliga kulturminnen som finns inomhus i form av föremål, alltifrån altartavlor och textilier till medeltida träskulpturer.

Jag menar att det kommer att finnas ett växande behov av klimatanpassningar i ett bredare perspektiv, inte bara när det gäller att kunna hantera risker för översvämningar utan även när det gäller frågor som rör bevarande och vård av inventarier. Skyddet av det kyrkliga kulturarvet behöver klimatanpassas, och det arbetet bör bli en del av en generell beredskap för att möta en växande klimatkris.

Fru talman! Våra svenska kyrkor med sina omgivande begravningsplatser är i många kommuner och bygder den mest besökta platsen. Vi vet också vad kyrkan betyder när ett samhälle drabbas av någon kris av något slag – vid en olycka är det ofta kyrkan som öppnar sina portar, och det är en naturlig plats att samlas vid. Många av våra högtider i livet händer också i kyrkan.

Visst är det alltså så att kyrkan mitt i byn verkligen spelar en stor roll. Därför måste vi se till att de kulturhistoriska värdena inom Svenska kyrkan och det kyrkliga kulturarvet bevaras.

Fru talman! Jag konstaterar att regeringen är nöjd med hur Svenska kyrkan sköter det kyrkliga kulturarvet när det gäller kompetensen som rör förvaltning av de kyrkliga kulturminnena och att upprätthålla en god tillgänglighet. Vidare bedömer regeringen att samarbetet mellan Svenska kyrkan och myndigheterna inom kulturmiljöområdet har fortsatt att utvecklas positivt.

Det finns fler exempel, och det är inte så förvånande. De förtroendevalda inom Svenska kyrkan som jag träffar är personer som är engagerade och som verkligen brinner för sitt uppdrag och sin kyrka. Jag möter dock såklart också människor som är bekymrade över det ekonomiska läget, inte minst när vi diskuterar just att ta hand om och bevara kulturarvet inom respektive församling.

Som flera har varit inne på är det viktigt att staten även fortsättningsvis tillsammans med Svenska kyrkan tar ansvar för att det kyrkliga kulturarvet bevaras och att villkoren för den kyrkoantikvariska ersättningen präglas av långsiktighet och förutsägbarhet.

Jag förväntar mig, fru talman, att regeringen i god dialog med företrädare för Svenska kyrkan ser allvaret i att den kyrkoantikvariska ersättningen alltför länge har stått stilla. Jag hoppas att regeringen tar del av de underlag som Svenska kyrkan har arbetat fram, som enligt min mening verkar vara en rimlig utgångspunkt för hur den kyrkoantikvariska ersättningen kan öka.

Till sist, fru talman, vill jag säga att det är positivt att regeringen har beslutat att ge Riksantikvarieämbetet i uppdrag att utreda förutsättningarna

för att inrätta ett nationellt kulturskyddsråd där Svenska kyrkan inbjuds att ingå. Vi är flera som har sett och förstått vikten och värdet av att bevara Sveriges kulturarv, inte minst det kyrkliga, efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Det smärta att det ska behövas ett krig i vår närhet för att vi ska förstå värdet av vårt kulturarv. Jag hoppas att regeringen nu inser vikten av vårt kyrkliga kulturarv.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

§ 13 Barriärer mot brott – en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet

Justitieutskottets betänkande 2023/24:JuU31

Barriärer mot brott – en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet (skr. 2023/24:68)
föredrogs.

Anf. 81 ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Ärade kollegor och åhörare! I dag diskuterar vi en av de absolut viktigaste frågorna i det svenska samhället. Detta är ett av de absolut största problemen i samhället och en av de mest prioriterade politiska frågeställningarna, som måste hanteras av såväl det politiska systemet som samhället i dess helhet. Jag talar om nyrekryteringen av barn och ungdomar till kriminalitet.

Regeringen har tagit fram en strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet. Det är en strategi som går igenom de olika processer vi ser på olika nivåer i vårt land för att bekämpa och förebygga brott och som syftar till att stoppa nyrekryteringen av barn och ungdomar till de kriminella gängerna.

Det har varit för lite fokus på det här området i svensk politik. Detta har inte riktigt varit en prioriterad fråga som har samlat hela det politiska systemet. Det har saknats ett helhetsgrepp för att stoppa nyrekryteringen till de kriminella gängerna.

Den förra regeringen, som jag själv satt i, vidtog massor med åtgärder för att öka statens repressiva förmåga. Antalet poliser ökade, två nya polihögskolor byggdes, 80 straff skärptes och polisens befogenheter ökade. Allt detta gjordes därför att staten behövde – och behöver – få en starkare repressiv förmåga för att bekämpa den organiserade kriminaliteten och den växande gängkriminaliteten i vårt samhälle.

Detta kommer dock inte att hjälpa om vi inte stoppar nyrekryteringen till de kriminella gängerna. Vi kan ha hur hårda straff som helst och hur många poliser som helst, men vi kommer att misslyckas med uppdraget om vi inte stoppar nyrekryteringen till gängerna.

Därför är de frågor som berörs i denna strategi helt centrala inte bara i kampen mot gängkriminaliteten utan också för att vi ska kunna upprätthålla den höga graden av tillit i vårt samhälle, för att vi ska kunna upprätthålla den svenska samhällsmodellen och för att vi ska kunna försvara vårt sätt att leva och i slutändan hela det demokratiska systemet.

Det finns flera lovvärda dimensioner som lyfts fram i denna strategi. Från Socialdemokraternas sida välkomnar vi att dessa olika aspekter av det brottsförebyggande arbetet beskrivs på detta sätt. Det finns dock en del som vi saknar.

Det talas väldigt mycket om forskning och beprövad erfarenhet i den här strategin. Politiken för att förebygga brott och stoppa nyrekryteringen av barn och ungdomar till gängen ska baseras på kunskap och inte på politiskt tyckande eller ideologiska konflikter. Den ska baseras på erfarenhet, forskning och de studier som har gjorts, som visar vad som är effektivt när det gäller arbetet med att stoppa nyrekryteringen.

Då är det lite märkligt att en av få aktörer i det svenska samhället som har uppgiften att sprida kunskap och möjliggöra forskning, nämligen Brå, får minskade anslag av denna högerorienterade regering. Det förvånar mig att man i strategin – med rätta – lyfter fram behovet av att fokusera på kunskap och forskning men sedan, när man ska besluta om vilka resurser och förutsättningar forskning och evidensbaserad politik ska ha på detta område, drar ned på den myndighet som är en av få aktörer som har förutsättningar att lägga fram studier och sammanställningar av forskning som möjliggör politikutveckling på detta område. Vi är kritiska till detta.

Det tas en hel del lovvärda initiativ på olika områden i denna strategi, men det mesta ska genomföras av kommuner och regioner. Även detta är Socialdemokraterna kritiska till. Vi har ju precis lagstiftat om kommunernas brottsförebyggande ansvar, och det berörs på ett ganska genomgående sätt i denna strategi. Men kommunerna och regionerna i vårt land, som ska genomföra dessa goda tankar för att stoppa nyrekryteringen till gängen, genomgår riktigt tuffa tider just nu.

När man åker runt och träffar företrädare för kommuner och regioner möter man politiker av olika färger som vittnar om att de måste dra ned på socialtjänsten, minska personaltäteten i skolan och minska på stödpersonalen i skolan. De genomför besparingar på sund fritid för unga, inte minst när det gäller tillgängligheten till idrottsaktiviteter. Då inser man att de lovvärda orden och initiativen i strategin inte är värda så mycket om inte dessa ambitioner möts med nödvändiga resurser.

Därför uppmanar vi regeringen att tänka om och tillföra kommunsektorn de resurser som krävs för att kommunerna ska klara av att på ett mycket effektivt sätt göra det som är nödvändigt för det svenska samhället, nämligen att stoppa nyrekryteringen till gängen.

Anf. 82 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Det är mycket glädjande att höra ledamoten berömma regeringens strategi för att i allt väsentligt vara korrekt. I strategin framhålls en orsaksanalys av brottsligheten, vilket är väldigt betydelsefullt. En verkningsfull politik med rätt åtgärder kräver nämligen först och främst en korrekt orsaksanalys. Det gäller alla politikområden, inte minst kriminalpolitiken. Det kan låta självklart men har länge saknats i svensk politik.

Den förra regeringen, Ardalan Shekarabis regering, försökte åstadkomma ett nationellt brottsförebyggande program i en skrivelse som kallades *Tillsammans mot brott*. Det var ett sammelsurium av diverse åtgärder, men orsaksanalys saknades helt.

Ardalan Shekarabi talar med stor självsäkerhet om vilka åtgärder som behövs och vilka åtgärder som kan utvecklas på olika sätt. Jag vill därför

Anf. 83 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Jag tackar den ärade ledamoten för frågan.

Det som är intressant i svensk politik är att den förra regeringen började understryka behovet av att ha en politik som baseras på kunskap, erfarenhet och inte minst forskning. Mot bakgrund av det togs flera initiativ som handlade om att öka samhällets kapacitet att kunna bedriva och tillgängliggöra forskning om detta.

Häromåret fick vi en utmärkt sammanställning av Brottsförebyggande rådet av brottslighetens och inte minst gängkriminalitetens orsaker. Svenska forskare har i flera forskningsstudier och antologier framställt teorier om varför den svenska gängkriminaliteten har utvecklats som den har gjort under de senaste decennierna. Ur ett socialdemokratiskt perspektiv är det viktigt att utgå från forskningen, och därför har vi också landat i analysen att det inte går att förklara gängkriminaliteten med en enda orsak.

Här har det funnits en låsning mellan svensk höger och vänster, där vänstern traditionellt har betonat de socioekonomiska orsakerna medan högern på senare år endast betonat migrationens effekter. Vår bedömning är att alla orsaker måste inkluderas i en omfattande analys som ger oss verktyg att göra rätt saker.

Det jag tycker är bra med regeringens strategi är att man börjar med behovet av generella insatser. Här går man lite grann emot vissa högerkrafter som ifrågasätter behovet av en generell välfärd. Efter att man har beskrivit de generella åtgärdernas betydelse går man igenom flera stadier av riktade insatser mot de grupper som befinner sig i riskzonen för kriminalitet. Det blir dock tomma ord om kommunerna inte har rätt resurser, det blir tomma ord om psykiatrin måste genomföra rekordstora besparingar på bup och det blir tomma ord om civilsamhället inte har rätt förutsättningar.

Anf. 84 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Jag tror att de som ser debatten på tv eller sitter på läktaren inte blev klokare av detta svar. Den ärade ledamoten Ardalan Shekarabi säger att alla faktorer behöver inkluderas i en omfattande analys – ett svammel som inte ger något som helst rakt svar på frågan. Men det följer en socialdemokratisk tradition där man ofta och gärna inleder förslag och rapporter om brottsförebyggande politik med att brottslighet är komplext. Ja, brottslighet är komplext. Men man kan ändå försöka att förklara vad den beror på.

Jag välkomnar att det åtminstone fanns ett minimum av konkretion i svaret och att Ardalan Shekarabi nämnde migrationen, som är en av flera faktorer som har haft stor påverkan. Migrationen har ju orsakat ett utanförskap och en minskad social stabilitet, vilket har försämrat föräldrars möjlighet att fullgöra sitt föräldraansvar och därmed skolans förutsättningar att upprätthålla ordning och reda och bibringa eleverna sunda värderingar.

Jag ska försöka hjälpa ledamoten att ge ett lite rakare svar på frågan. Ett kortfattat svar på 30 sekunder kunde ha varit: Ja, frågan är komplex, och det finns väldigt många faktorer. Men socioekonomiska faktorer, som de senaste årens debatt uppehållit sig vid, räcker inte som förklaring, utan

ytterst förklaras brottslighet med den enskilde individens moral. Men vi föds inte onda eller goda, utan vår moral och våra värderingar formas under uppväxten. Här påverkar föräldrar, kamrater, skola med mera.

Det var ett försök till ett något mer konkret svar, och du får gärna fylla på.

Anf. 85 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Jag önskar att vi kunde använda de insikter som den ärade ledamoten beskriver till att se till att skolor från Ystad till Kiruna inte behöver göra rekordstora nedskärningar. Jag önskar också att vi då inte behövde möta moderata, sverigedemokratiska och socialdemokratiska kommunalråd som går på knäna för att de på grund av regeringens politik tvingas göra rekordstora besparingar på stödpersonal i skolan. Men tyvärr står Sveriges kommuner inför ännu större besparingar 2025. Vad hjälper då analyser? Det är regeringen som har ansvaret för nedskärningarna.

Låt oss utöka debatten till ett område som sällan diskuteras, nämligen hur psykisk ohälsa skapar förutsättningar för nyrekrytering till kriminalitet. Det är något som ofta diskuteras i Storbritannien och Tyskland, men hur är det i Sverige? Hur ser kötiderna till barn- och ungdomspsykiatri ut när föräldrar vill ta ansvar och hjälpa sina barn som lider av psykisk ohälsa? Är det vanligt med upp till två års väntetid? Ja, det är det. Samhället sviker dessa föräldrar. I ett läge med enorma problem med gängkriminalitet och stora behov i dessa samhällsinstitutioner, är det då rätt att prioritera skattesänkningar i stället för att sköta det offentliga uppgifter, som att se till att skola, sjukvård, socialtjänst och polis fungerar?

Det är denna typ av insikter som den ärade ledamoten behöver ta med sig till sitt parti eftersom man inte klarar av att erkänna att välfärden går på knäna och att regeringens budget är skälet till det.

Anf. 86 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi justitieutskottets betänkande *Barriärer mot brott – en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet*.

I regeringens skrivelse presenteras inriktningen för det brottsförebyggande arbetet inom olika områden för att möta de omfattande utmaningar med kriminalitet och otrygghet som finns i vårt land. Skrivelsen är indelad i fem delar, men låt mig först inleda med ett citat.

”Sveriges stora framsteg är svenska folkets verk. Det Sverige som utvecklat på gott och som vi känner stolthet och tacksamhet över är ett resultat av våra förfäders arbetsinsatser, av deras flit och resonliga samarbetsvilja och naturligtvis av de stora svenskar som trätt fram ur folkdjupet. Fast vi ska inte förhäva oss i nationell självtillräcklighet utan ständigt ha i minnet den stora tacksamhet vi står till vår omvärld varifrån vi fått många värdefulla lån och hämtat många ovärderliga idéer och impulser. Naturligtvis har även Sverige tidigt haft invandrare, som tillfört vårt land yrkesskicklighet och duglighet och även stimulerat vår kultur. Man ska dock komma ihåg att denna invandring har varit begränsad, kostnadsfri och välmotiverad.”

Detta tror jag att många som lyssnar på denna debatt kan hålla med om, och faktum är att detta, något nedkortade, citat kommer från Sverigedemokraternas första partiprogram från 1989.

Varför lyfter jag då fram detta? Jo, för att åtgärder på migrationsområdet är en av de fem delar betänkandet tar upp som behöver hanteras för att motverka kriminalitet och annan brottslighet i Sverige.

Mig veterligen är det första gången som Sverige på regeringsnivå, i den här typen av dokument, lyfter fram migrationspolitiken som en av orsakerna till den ökade kriminaliteten och otryggheten i Sverige.

För vårt parti har det varit en lång resa. Det är en resa som egentligen bara har börjat men som nu på riktigt sätter spår både i svensk lagstiftning och i de strategier Sverige antar för att, som i det här fallet, motverka kriminaliteten i Sverige. Situationen är skapad av politiska beslut men också av avsaknaden av politiska beslut.

De andra fyra delarna handlar om en stark arbetslinje, ökad delaktighet och trygghet i så kallade utsatta områden, åtgärder för stärkt folkhälsa samt förebyggande arbete i skolan. Även här har regeringen kommit fram till balanserade ståndpunkter.

Fru talman! Jag påpekar ofta i debatter om förebyggande arbete mot brott att det största ansvaret för valet av en kriminell livsstil ligger på den enskilda individen. Av alla personer i Sverige som växer upp under tuffa förhållanden med exempelvis trångboddhet, en frånvarande pappa eller föräldrar som saknar arbete är det trots allt få som väljer den kriminella vägen. De flesta tar vara på de möjligheter som Sverige erbjuder. Vi har en utbyggd fritidsverksamhet, föreningslivet är starkt etablerat och vi erbjuder avgiftsfri utbildning upp till universitetsnivå. Det finns helt enkelt inga skäl eller ursäkter att välja den kriminella vägen.

Fru talman! Jag skulle vilja fortsätta prata invandringspolitik och dess konsekvenser för den ökade kriminaliteten i Sverige och egentligen hela Västeuropa. Trenden är inte bara närvarande i Sverige utan påverkar alla västeuropeiska länder som haft en hög invandring från Mellanöstern och Afrika. Den grova kriminaliteten, det ständigt närvarande terrorhotet och att personer från rivaliserande gäng skjuter varandra på öppen gata är direkt kopplat till migrationen. Det är därför vi inte ser detta på samma sätt i länder som Polen, Tjeckien eller Finland. Det är därför vi gång på gång ser i hela Europa hur invandringskritiska partier skördar stora framgångar. Européerna är trötta på den politik som har förts och vill ha förändring.

När dödsskjutningarna nådde sin peak i Sverige 2022, efter åtta år av Socialdemokratiskt styre, sköts 63 personer till döds i Sverige. Det var flest per capita i EU och fler i Södertälje än i London. Det var en ökning med 232 procent på bara åtta år. Vi hamnade inte där för att vi lägger mindre pengar på skolan än andra EU-länder, för det gör vi inte. Vi hamnade inte där för att vi har färre fritidsgårdar än andra EU-länder, för det har vi inte. Vi hamnade inte där för att barn är fattigare i Sverige än i andra EU-länder, för det är de inte. Problemet stavas migration från länder med helt annan kultur och med helt andra värderingar än vi har i Sverige.

Vi hade inte behövt ha det så här, men naiva politiker har med berätt mod låtit det ske. Nu är det upp till Sverigedemokraterna och den nya regeringen att ta ansvar och städa upp det som de andra har ställt till med. Tillsammans med regeringen har vi redan genomfört ett antal straffskärpningar, inte minst kopplade till de grova vapenbrotten där den som går med vapen på offentlig plats nu får spendera fyra år i fängelse. Det blir minst åtta år när dubbla straff för gängkriminella är på plats. Det är stor skillnad jämfört med ett år som var fallet för ett par år sedan.

Vi har gett de brottsbekämpande myndigheterna nya verktyg för att bekämpa brotten. Inte minst är det nu möjligt att avlyssna gängkriminella i preventivt syfte. Man kan utfärda vistelseförbud, och polisen kan inrätta visitationszoner för att komma åt både vapen och narkotika från kriminella. Polisen kommer snart att få möjligheten att beslagta ännu fler ägodelar från kriminella.

Asylinvandringen till Sverige är den lägsta på hela 2000-talet. Inte på ett kvarts sekel har den varit så låg som nu. Jämför man åren 2022 och 2023 ser man att fler personer från Somalia, Afghanistan och Syrien lämnar Sverige än flyttar hit. Vi har alltså en nettominusinvandring från dessa länder vars befolkning i Sverige är högt överrepresenterad vad gäller delaktighet i grov brottslighet. När Socialdemokraterna styrde Sverige var personer från dessa länder den största invandrargruppen. Nu är personer från Indien den största. Det är inte minst personer som arbetar inom Sveriges växande it-sektor. Tvåa och trea på listan är människor från Polen och Tyskland. Det spelar roll vem som styr Sverige.

Fru talman! Det brottsförebyggande arbetet är viktigt för att få ungdomar att inte välja en kriminell livsstil. Det största ansvaret ligger på familjen och individen själv. Men alla delar av samhället behöver göra vad de kan för att ge barn så goda uppväxtvillkor som möjligt, där inte minst förmandet av goda värderingar är fundamentalt.

Anf. 87 FREDRIK KÄRRHOLM (M):

Fru talman! Om en sak är vi alla här inne överens. Vår gemensamma strävan är att man i Sverige ska kunna leva i säkerhet och trygghet utan rädsla för att bli utsatt för brott, oavsett vem man är och var man bor. Vid sidan om att ge brottsoffer upprättelse och tillse att rättvisa skipas är detta också vad regeringens kriminalpolitik syftar till. Den har en tydlig brottsförebyggande ambition.

En av många viktiga brottsförebyggande åtgärder är att låsa in högaktiva förbrytare. Det tål att upprepas att den som sitter inlåst inte kan begå brott och inte heller rekrytera unga till organiserad brottslighet. Att fängsla kriminella kan dock liknas vid att släcka bränder. Vi måste självklart också se till att nya bränder inte uppstår.

Vid sidan av satsningar på rättsväsen och straffrättsliga åtgärder behövs således en effektiv social brottsprevention. Det regeringen förtjänstfullt uträttar på detta område beskrivs i strategin som vi debatterar här i dag, *Barriärer mot brott*.

En verkningsfull politik med rätt åtgärder kräver först och främst en korrekt orsaksanalys. Det kan låta självklart men har länge saknats i svensk politik. Det har genom åren skrivits en enorm flora av strategier, rapporter och förslag om att motverka brottslighet, men försvinnande få av dessa redogör för någon konkret orsaksanalys. Partipolitiska såväl som offentliga dokument inleds ofta med diffusa förklaringar om att brottslighetens orsaker är ”komplexa”, utan närmare förklaring. Den förra regeringens skrivelse *Tillsammans mot brott* är ett exempel på detta. Den saknade helt orsaksanalys. Det är ett genomgående mönster – och ett problem.

När orsaksanalyserna är otydliga eller obefintliga blir åtgärderna sällan ändamålsenliga eller effektiva. Detta är en delförklaring till att flera av de brottsproblem vi har i Sverige eskalerat och hittills inte motarbetats framgångsrikt.

Det är mycket positivt att den moderatledda regeringens strategi som nu presenterats är tydlig med vad brottslighetens orsaker är. Den tar sin utgångspunkt i varför individer begår brott. Självklart är svaret mångfasetterat. Flera faktorer påverkar det. Det finns inte heller någon exakt konsensus i forskarvärlden, utan uppfattningarna om vilka faktorer som väger tyngst varierar.

Strategin klargör att den påstådda kopplingen mellan socioekonomisk bakgrund och brott, som länge betraktats som självklar, inte alls är så självklar. Studier visar att detta samband är svagt. Det konstateras i strategin att andra omständigheter har större förklaringsvärden, till exempel föräldrarnas omsorgsförmåga, umgänge med brottsliga kamrater och den enskildes brist på självkontroll. Individens och omgivningens normer, värderingar och attityder framhålls.

Socialister och socialdemokrater vill gärna låta påskina att det som framför allt krävs för att minska brottsligheten är ett högre skattetryck, en större stat och ekonomisk omfördelning. Det fick vi nyss höra exempel på i replikskiftet som ledamoten Ardalán Shekarabi avslutade med att betona välfärdsstaten. Men om ekonomisk omfördelning och offentligt finansierad välfärdsservice hade varit det mest effektiva för att förebygga brott hade Sverige i dag haft världens lägsta brottslighet.

Fru talman! Låt mig fördjupa denna orsaksanalys något och samtidigt reda ut ett vanligt missförstånd. Det påstås ofta att olika omständigheter orsakar brottslighet när de i själva verket endast samvarierar med brottslighet.

Trångboddhet, utländsk bakgrund, låg socioekonomisk status är exempel på sådant som inte sällan påstås just orsaka brottslighet men som egentligen bara korrelerar, det vill säga samvarierar, med brottslighet och inte utgör de egentliga orsakerna. Korrelation är inte kausalitet.

De flesta som bor trångt, är födda i utlandet, har föräldrar som är födda i utlandet, har låg inkomst eller låg utbildning begår inte några grova brott. Människor begår brott eftersom de väljer att utföra en viss handling.

Det är lyckligtvis sällan en person är direkt tvingad att begå ett brott, och i vårt moderna Sverige händer det i princip aldrig att någon befinner sig i en så svår situation att brott är strikt livsnödvändigt.

En person väljer normalt brott som ett handlingsalternativ bland andra på grund av en specifik motivation, till exempel en frestelse, gruppträck eller provokation. De flesta som lockas eller blir pressade att begå en brottslig handling avstår dock på grund av den egna moralen och de egna värderingarna.

Låt mig ta ett pedagogiskt exempel. Om vi hittar en plånbok med pengar i och ett visitkort kan vi antingen ta pengarna eller lämna tillbaka pengarna. Det enda som avgör om vi gör rätt eller fel är våra egna värderingar.

Somliga kommer att begå brottet, och andra kommer att göra rätt för sig. Det gäller oavsett inkomst, boendesituation, utbildning eller om man har passerat en nationsgräns eller inte. Det avgörande är vår moral. Det är alltså inte tillfället som gör tjuven, som det ofta heter, utan tjuven som gör tillfället. Brott är ytterst en omoralisk handling.

Men vi föds inte onda eller goda, utan vi formas under vår uppväxt. Otillräcklig fostran i hemmet och en brottsaktiv kamratkrets är exempel på sådana omständigheter som påverkar vår lagrelevanta moral och förmåga

att utöva självkontroll. Det är en typ av faktorer som har en mer kausal påverkan.

Vi behöver en politik och ett samhälle som gör att barn får växa upp tryggt och kärleksfullt, får en inneboende tydlig känsla för rätt och fel, och en egen inre motståndskraft mot gängkriminaliteten. Det handlar om en förmåga till självbehärskning, empati och genuin respekt för sina medmänniskor. Det gör stölder såväl som sexualbrott till något otänkbart.

Det handlar inte, som socialisterna och Socialdemokraterna framhåller, bara om resurser. Den svenska skolan har mer pengar per elev än genomsnittet i OECD. I våra mest brottsutsatta områden är skolpengen ännu högre. Det handlar om hur vi bedriver verksamheten och inte främst om hur pengar vi stoppar in i den. Det handlar om att betona föräldraansvaret. Det handlar om konsekvenser.

Fru talman! I linje med denna orsaksanalys stärks och utvecklas nu den sociala brottspreventionen. Regeringens strategi, reformerna och åtgärderna sammanfattas mycket väl i skrivelsens titel, Barriärer mot brott.

Det är tre barriärer, så kallade preventionsnivåer. Den första är ett brett förebyggande arbete. Den andra är att bryta en negativ utveckling tidigt. Den tredje är att kriminella banor som påbörjats måste stoppas.

Fru talman! De allvarliga brottsproblem som Sverige lider av är inte orsakade av någon förbannelse som slumpmässigt drabbat Sverige. De är en konsekvens av en serie politiska misslyckanden. Med rätt politik kan vi rätta till dessa misstag. Det kommer att ta tid, men det går. Denna strategi stakar ut vägen framåt.

Anf. 88 GUDRUN NORDBORG (V):

Fru talman! För mig och Vänsterpartiet är det självklart att det brottsförebyggande arbetet behöver stärkas för att vi ska kunna komma till rätta med kriminalitet och otrygghet i samhället. Jag är därför i princip positiv till att regeringen nu har presenterat en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet. Men jag kan ändå konstatera att min och regeringens syn skiljer sig åt på flera avgörande sätt.

Strategin bygger på Tidöavtalet och visar återigen Sverigedemokraternas stora inflytande på regeringen. Strategin innebär förvisso ett visst komplement till de senaste årens ensidiga prioritering av repressiva åtgärder med straffskärpningar och ökat användande av hemliga tvångsmedel. Det är enligt forskningen inte det som verkligen biter på kriminaliteten.

Det måste givetvis finnas straff. Ska vi följa forskningen är möjligheterna till rehabilitering och återanpassning av dem som har blivit fängslade oerhört viktigt. Men det är ännu viktigare att vi verkligen satsar på den förebyggande verksamheten i bred bemärkelse.

Regeringen arbetar utifrån tre strategier när den lägger upp sitt mönster för hur detta skulle kunna ske. Jag kan tycka att det ligger poänger i att se det så brett strukturellt till att börja med och att sedan mer fokusera på själva problemområdet.

För att verkligen minska brottsligheten och den grova kriminaliteten behöver vi stärka den gemensamma politiska viljan att minska klassklyftorna. De har ökat dramatiskt under senare år. Det visar sig också forskningsmässigt att man i mer jämlika samhällen har färre brott.

Det handlar också om att klyftorna har ökat under senare år under den nuvarande regimen. Det blir glapp. Ökade klyftor ökar risker för att vi ska

skapa tillfällen för brott. Det är inte automatiska samband. Det är nog ingen som påstår att enbart för att du är underprivilegierad så begår du brott. Men riskerna ökar.

Det är här vi behöver begränsa riskerna och förhindra rekrytering av barn och unga till kriminalitet och ytterst till gängkriminaliteten. Det brottsförebyggande arbetet måste börja med en väl utbyggd välfärd för alla, inte minst i politiskt eftersatta områden.

Här gäller det verkligen att man kombinerar ambitionerna som också regeringen tycks ha med tillräckliga resurser i stället för att göra återkommande besparingar på offentlig sektor. Skolan, inklusive förskolan, och fritidsaktiviteter behöver förstärkas, och det med kraft.

Ungdomar måste få möjligheter att utveckla kompetenser, utöva sportaktiviteter, göra kulturella saker och så vidare. Här behövs det ett brett samarbete med civilsamhället och väldigt gärna näringslivet. Det börjar kliva fram och säga: Vi kan erbjuda insatser. Vi kan hjälpa till under sommarloven. Vi kan erbjuda sommarjobb. Det har bland annat skett från Nordea som bank att man vill agera så. Fler borde följa sådana exempel.

Jag har flaggat för att jag inte är helt nöjd med vad regeringen presenterar. Jag är till dels oroad över att vissa av åtgärderna inte innebär lösningar utan kanske till och med riskerar att öka otrygghet och segregation och att begränsa tilliten.

Man lyfter fram vissa positiva saker. Det vill jag först och främst markera. Det handlar om kunskap och att man bygger på forskning. Men gör det då på riktigt.

Man markerar samhällsplaneringen, något som är oerhört viktigt. Vi kan göra som vissa kommuner och hela tiden tänka integration. Man bygger inte enbart hyresrätter eller villor i ett område, utan man ser till att det finns hyresrätter, bostadsrätter, radhus och villor. Då skapar vi möjligheter till en automatisk integration. Det blir en positiv mix.

Regeringen lyfter också fritiden, skola och öppen förskola på ett bra sätt. Men sedan kommer det frågor som man kan fundera över om det måste vara så. I skolan markerar man disciplinära åtgärder. Då kommer det repressiva tillbaka. Arbetslinjen markeras av en misstro mot en inställning som jag inte känner igen bland någon av de invandrare jag känner. Det är många som tvärtom uttrycker en oerhörd glädje över att kunna få en praktikplats eller förstås ännu hellre en anställning. Jag hör i den här gruppen någonting som jag mycket sällan hör en svensk säga: Tänk att jag får börja betala skatt! Man vill bidra.

När det gäller andra aspekter diskuteras i det här betänkandet hembesök. Är det på den besöktes villkor, eller handlar det här om ökad kontroll? Jag misstänker att inslaget av kontroll delvis kommer att upplevas som hotande.

Man pratar om familjecentraler – ja, väldigt gärna! Där handlar det om att man måste locka människor att komma och om att skapa tillit. Många som arbetar med brottsförebyggande arbete, eller socialt arbete över huvud taget, markerar ju att det här inte går att skapa snabbt. Vi måste kontinuerligt finnas nära de här personerna och miljöerna och visa medmänsklighet och skapa tillit.

Föräldraansvar – ja, om det går. Men om det brister måste vi också skapa stöd och inte göra som regeringen nu föreslår, med risk för indragna bidrag och andra repressiva åtgärder.

Jag saknar kanske också en del om avhopparverksamhet som skulle ha kunnat vidareutvecklas i det här. Vänsterpartiet har flera gånger efterlyst nationella program där vi kunde samordna detta och gå in på olika stadier.

Någonting som jag också tycker är märkligt, som varken finns i regeringens texter eller ens med ett ord har nämnts i debatten så här långt, är att den manliga dominansen bland dem som begår brott är så oerhörd. Här finns en risk för att vi låter hyllningar av den aggressiva maskuliniteten få fäste och bli normerande för många unga. Det krävs verkligen att vi fokuserar på detta och inte skapar nya maskulinitets- och machonormer.

Här har inte minst skola och förskola en oerhörd stor betydelse men även familjen är viktig. De barn och pojkar som ser pappa använda våld mot mamma lär sig våld som ett maktmedel. Vi fokuserar på kriminaliteten, och vi måste också hantera kriminalitet när det pågår i familjerna. Om vi kan göra det kan vi också bidra till att våld inte längre föder nytt våld. Våldet får inte eka vidare. Vi måste bromsa det, och vi måste se flera aspekter som orsakar våld och kriminalitet i olika omfattning.

Anf. 89 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Vi har i dag en situation i Sverige där det händer att barn rekryteras av barn till grov organiserad brottslighet och sedan på uppdrag av barn mördar andra barn. Det är groteskt på så många plan, och det är ett stort misslyckande för oss som land.

Det är därför välkommet med en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet, med ett stort fokus just på att förebygga att barn och unga involveras i kriminalitet.

Centerpartiet delar regeringens och utskottets övergripande syn på detta och har inget annat yrkande eller särskilt yttrande. Vi välkomnar skrivelsen. Det betyder dock inte att vi inte anser att det behöver göras mer. Ibland finns det fler dimensioner och aspekter på det här än vad som lyfts i strategin.

Det kan till exempel inte vara så att målet enbart är att unga ska undgå kriminalitet. Borde vi inte ha en vision för att ge barn och unga goda livsvillkor och förutsättningar att skapa fina, utvecklande liv på egen hand? Det kan inte bara handla om att de inte ska bli kriminella.

Med det sagt anser vi att de tre barriärerna som presenteras är bra och lyfter mycket av det som är nödvändigt för att få ned nivåerna av brottslighet.

Centerpartiet ser mycket positivt på att en stark arbetslinje lyfts i en av de första barriärerna. Det är dock något naivt att som enda inkomstkällor nämna lön eller bidrag, när vi vet att det finns en stor svart illegal ekonomi. Vi saknar ambitioner att göra det lättare för unga att tjäna 100 kronor vitt än 100 kronor svart. Regeringen har höjt arbetsgivaravgiften för ungdomar, medan vi i stället anser att den just nu tillfälligt till och med kan tas bort. Vi måste sänka trösklarna för unga in på den legala vita arbetsmarknaden.

Vi ser vidare positivt på att man lyfter fram det arbete som görs i förskolan, skolan och socialtjänsten ute i landets 290 kommuner varje dag, året runt. Vi står upp för kommunernas självbestämmande och beskattningsrätt, men i en tid när Sveriges bnp till exempel i april i år backade och när vi gått igenom en inflations- och kostnadskris som påverkar

pensionsskulder i kommunerna enormt har det slagit mot den kommunala ekonomin. Här måste staten ta sitt ansvar i en extraordinär tid.

Mycket av det som nämns i strategin är lagstyrkt, men en hel del är frivilliga verksamheter riktade till barn och unga – sådant som vi vet är det första man drar ned på i en ekonomiskt kärvtid. Detta kan innebära förlorade årskullar, och är det något vi inte har råd med är det detta.

Centerpartiet delar alltså regeringens fokus i de två första barriärerna när det gäller att förebygga och arbeta proaktivt. Vi instämmer även i den tredje barriären om att stoppa kriminella banor. Men i likhet med andra partier ser vi tyvärr att den avhopparverksamhet som finns är underfinansierad. Den behöver förstärkas, och mer resurser behöver tillföras både polis och andra myndigheter. Det finns statliga medel, men de tog slut under 2023. Regeringen tillförde inga ytterligare resurser till 2024, medan Centerpartiet föreslog en fördubbling av polisens budget för avhopparverksamhet – 75 miljoner kronor.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis lyfta två frågor. Den första är bostadsfrågan och den icke fungerande bostadsmarknaden som inte alls nämns i strategin. Utsatta områden och bostadssegregation nämns, som om det är något för alltid givet. Vi vet att bostaden, området, orten och den sociala omgivningen påverkar oss alla både positivt och negativt, och vi behöver stora reformer för att öka utbudet, tillgängligheten, rörligheten och möjligheten till livsresor.

Bostadsfrågan lyfts lite otippat upp av främst internationella företag som är verksamma i flera olika länder. De förvänas över och besväras av bostadssituationen i Sverige.

Om vi tar tag i bostadsmarknaden skulle det gynna både dem som söker sig bort från kriminalitet eller från risken att bli utsatt för kriminalitet i sitt område och dem som kommer hit för att arbeta inom våra avancerade exportföretag. Det finns i stort sett bara vinnare på att vi tar tag i bostadsmarknaden.

Slutligen vill jag lyfta fram skejtparkerna. I flera olika debatter inom justitieutskottets område har regeringspartierna lyft upp dessa som något negativt och något som kommuner inte ska syssla med. Jag har sökt på ord i strategin, och det står inget om skejtparker i den.

Som tidigare kommunstyrelseordförande i Leksand är jag stolt över den skejtpark som ligger vackert vid Dalälven mellan Japanska parken och kommunens sportanläggningar. Den skejtparken drivs av en lokal förening som heter Leif. När den byggdes finansierades den av staten genom Allmänna arvsfonden, av det lokala näringslivet – en lokal bank och småföretag – av kommunen med ett initialt ekonomiskt stöd och viss drift plus ett stort ideellt arbete.

Den här skejtparken, som oftast är full av barn, unga och vuxna, är sinnebilderna av hur vi tillsammans som samhälle uppfostrar varandra, hjälper varandra och visar på goda alternativ. Den finns där utan trösklar, utan kostnad och utan avgifter.

Till sist: Det är bra med en samlad strategi som sådan. Vi står bakom den. Men vi hoppas att de skarpa förslagen som snart ska landa på riksdagens bord och som ska utgå från strategin, ska präglas av en högre ambition. Strategin är nämligen nödvändig men inte tillräcklig.

Anf. 90 MARTIN MELIN (L):

Fru talman! Jag stod här i kammaren för ett par veckor sedan och sa att lösningen på den våldsvåg som vi just nu befinner oss i, och som vi kanske inte riktigt ser slutet på än, är det brottsförebyggande arbetet. Det står jag fast vid. Men den brottslighet som vi ser i dag – de tusentals nätverkskriminella som smugglar och säljer narkotika, som utövar utpressning, som rånar och mördar och som sysslar med välfärdsbrottslighet och bedrägerier – är ett resultat av att samhället inte har lagt tillräckligt mycket resurser på det brottsförebyggande arbetet. Då menar jag inte förra året, utan jag menar 10–20 år tillbaka.

Vi är många som såg den här utvecklingen komma. Vi såg hur unga män började organisera sig alltmer, hur kriminella började ta över områden, stadsdelar, kvarter och torg, hur maffialiknande strukturer byggdes upp, hur våldet blev allt grövre och hur boende och näringsidkare som klagade eller sa ifrån hotades och tystades. Vi såg att parallellsamhällen fick växa fram. Vi var framför allt många inom socialtjänsten och polisen som såg detta komma.

Tyvännär var det inte många i det här huset som såg det komma. Fönstren i riksdagshuset var stängda, dörrarna var låsta och väggarna var tjocka. Varningsropen från utsidan nådde inte ända in. Det är förvånande. Det fanns nämligen rapporter att ta del av.

Det fanns framför allt bra böcker att läsa i ämnet, som *Svensk maffia* av Lasse Wierup och Matti Larsson, *Familjen* av Johanna Bäckström Lerneby och *Tills alla dör* av Diamant Salihu. Det är böcker som är skrivna av duktiga och drivna journalister, som i princip serverade politikerna problematiken på ett silverfat. Men det är uppenbart att ingen i det här huset läste böckerna. Det brottsförebyggande arbetet lyste med sin frånvaro.

Nu har vi en regering som antligen sätter ned foten och gör något. Då sitter samma politiker i många fall – de som har blundat riktigt hårt – här och menar att det är dålig politik som förs. Då kan man fråga sig vad det är för politik som ska föras i stället. Är det politik som den som varit, som inte anpassats efter hur samhället ändrats och hur brottsligheten utvecklats och ändrats?

Till oppositionen vill jag säga: Lär i stället av den passivitet som under många år genomsyrade svensk politik, framför allt när det kommer till brottsbekämpning och det brottsförebyggande arbetet. Lär om, och gör rätt!

Fru talman! Den brottslighet vi ser pågå i dag kräver att vi har nya lagar, och den kräver nya reformer och ett nytänk inom kriminalpolitiken. Brottsligheten har blivit mer gränsöverskridande och brutalare. Och mycket av kommunikationen mellan kriminella sker i dag digitalt. Då måste lagstiftningen hänga med, så att de brottsbekämpande myndigheterna inte halkar efter.

Men det är en sak att bekämpa den pågående brottsligheten. Det gör polisen med hyfsat stor framgång i dag. Fler än någonsin grips och lagförs för grova brott, och många grova brott förhindras. Uppklaringsprocenten när det kommer till bland annat skjutvapenvåld stiger också. Jag hörde häromdagen att den gått från 15 procent till 85 procent i Uppsala.

Men när det gäller att få stopp på kriminaliteten handlar det om att se till att stoppa eller åtminstone begränsa att unga dras in i kriminalitet. Det är vi alla överens om. Men vi har ett problem. Det är att så länge unga vill

vara med i kriminella nätverk, luras in i kriminella nätverk eller hotas in i kriminella nätverk kommer den typen av brottslighet vi ser i dag inte att minska och definitivt inte att försvinna.

Samhället måste kunna förklara för dessa unga varför ett liv i kriminalitet inte är ett alternativ. Just den meningen är viktig: Ett liv i kriminalitet är inte ett alternativ. Vi måste få de här barnen att inte lockas in i kriminalitet eller att inte vilja bli kriminella. Vi måste se till att en intagen på en anstalt ges möjligheter att hitta, skapa eller utbilda sig till andra alternativ än att fortsätta med kriminalitet. Just ordet alternativ är något vi måste jobba mycket mer med.

Hur gör man då det? Det är faktiskt lite vad skrivelsen vi debatterar i dag handlar om. Förhoppningsvis leder de åtgärder som beskrivs i skrivelsen till just alternativen. Regeringens skrivelse *Barriärer mot brott – en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet* tar upp hur regeringen vill att det brottsförebyggande arbetet bedrivs, inte minst ute i kommunerna.

I skrivelsen pekas det på hur viktigt det är att hela samhället är med. Det handlar om socialtjänsten, skolan, idrottsrörelsen, sjukvården och inte minst föräldrarna. Jag hoppas att vi kommer att prata mycket mer om föräldraansvaret här i kammaren framöver.

En sak som nämns i skrivelsen är att det brottsförebyggande arbetet måste vara långsiktigt. Det är viktigt, och det är helt rätt. Det har visat sig att när myndigheter får jobba långsiktigt kommer ofta resultaten. Korta, snabba projekt fungerar sällan lika bra. Det finns inga snabba, enkla lösningar, framför allt inte när det gäller den brottslighet vi ser i dag.

Fru talman! Jag tänker inte tala mycket mer om skrivelsen i detalj. Jag konstaterar bara att den tar upp viktiga saker. Och det är genomförbara åtgärder som lyfts fram. Med andra ord borde det brottsförebyggande arbetet kunna gå från ord till handling de nästkommande åren, i alla fall om den här regeringen och Liberalerna får fortsätta bestämma.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 16.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 14.48 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 30 maj

SkU11 Inkomstskatt

Punkt 4 (Husavdrag (rut- och rotavdrag))

1. utskottet
2. res. 6 (S)
Votering:
150 för utskottet
91 för res. 6
56 avstod
52 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 1 S, 62 SD, 58 M, 1 C, 16 KD, 12 L
För res. 6: 90 S, 1 -
Avstod: 1 SD, 1 M, 19 V, 20 C, 15 MP
Frånvarande: 15 S, 9 SD, 9 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 7 (Gåvoskatteavdrag)

1. utskottet
2. res. 14 (SD)
Votering:
212 för utskottet
63 för res. 14
21 avstod
53 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 91 S, 58 M, 19 V, 16 KD, 15 MP, 12 L, 1 -
För res. 14: 63 SD
Avstod: 21 C
Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 9 (Medlemsavgifter m.m.)

1. utskottet
2. res. 18 (S, V)
Votering:
164 för utskottet
111 för res. 18
21 avstod
53 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 58 M, 16 KD, 15 MP, 12 L
För res. 18: 91 S, 19 V, 1 -
Avstod: 21 C
Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 12 (Beskattnings av sexuella tjänster)

1. utskottet
2. res. 24 (C, MP)
Votering:
242 för utskottet
54 för res. 24
53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 63 SD, 58 M, 1 V, 16 KD, 12 L, 1 -

För res. 24: 18 V, 21 C, 15 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Håkan Svenneling (V) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 16 (Avdrag för arbetsredskap m.m.)

1. utskottet

2. res. 28 (C)

Votering:

275 för utskottet

21 för res. 28

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 63 SD, 58 M, 19 V, 16 KD, 15 MP, 12 L, 1 -

För res. 28: 21 C

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 19 (Skattereform)

1. utskottet

2. res. 32 (V)

3. res. 34 (MP)

Förberedande votering:

18 för res. 32

16 för res. 34

262 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 32.

Håkan Svenneling (V) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Huvudvotering:

149 för utskottet

19 för res. 32

128 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 58 M, 16 KD, 12 L

För res. 32: 19 V

Avstod: 91 S, 21 C, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU16 Jordbrukspolitik

Punkt 1 (Målsättningar inom den gemensamma jordbrukspolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

231 för utskottet

63 för res. 1

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 58 M, 19 V, 21 C, 16 KD, 15 MP, 12 L, 1 -

För res. 1: 63 SD

Frånvarande: 17 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 2 (Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027)

1. utskottet

2. res. 3 (C)

Votering:

168 för utskottet

21 för res. 3

107 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 58 M, 19 V, 16 KD, 12 L

För res. 3: 21 C

Avstod: 91 S, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 3 (Ett konkurrenskraftigt lantbruk)

1. utskottet

2. res. 5 (S)

Votering:

204 för utskottet

92 för res. 5

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 58 M, 19 V, 21 C, 16 KD, 15 MP, 12 L

För res. 5: 91 S, 1 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 7 (Jordbruksproduktion i ett förändrat klimat)

1. utskottet

2. res. 9 (MP)

Votering:

281 för utskottet

15 för res. 9

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 63 SD, 58 M, 19 V, 21 C, 16 KD, 12 L, 1 -

För res. 9: 15 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 14 (Bekämpningsmedel)

1. utskottet

2. res. 19 (V)

Votering:

214 för utskottet

20 för res. 19

62 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 58 M, 21 C, 16 KD, 15 MP, 12 L, 1 -

För res. 19: 1 SD, 19 V

Avstod: 62 SD

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU17 Cirkulär och giftfri ekonomi och Riksrevisionens rapport om hantering av uttjänta solcellspaneler och vindturbinblad

Punkt 2 (Övergripande åtgärder för en cirkulär och giftfri ekonomi)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

261 för utskottet

19 för res. 1

15 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 63 SD, 58 M, 21 C, 16 KD, 11 L, 1 -

För res. 1: 19 V

Avstod: 15 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 5 L, 1 -

Punkt 6 (Återanvändning och återvinning av textilier)

1. utskottet

2. res. 9 (C)

Votering:

185 för utskottet

21 för res. 9

90 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 S, 63 SD, 58 M, 19 V, 16 KD, 15 MP, 12 L

För res. 9: 21 C

Avstod: 89 S, 1 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Hanna Westerén (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Prot. 2023/24:130
12 juni

Punkt 16 (Handel med avfall)

1. utskottet

2. res. 21 (SD)

Votering:

232 för utskottet

63 för res. 21

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 58 M, 19 V, 21 C, 16 KD, 15 MP, 12 L, 1 -

För res. 21: 63 SD

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 18 (Brottslighet inom avfallsområdet)

1. utskottet

2. res. 23 (MP)

Votering:

281 för utskottet

15 för res. 23

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 63 SD, 58 M, 19 V, 21 C, 16 KD, 12 L, 1 -

För res. 23: 15 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 26 (Översyn av EU:s kemikalielagstiftning)

1. utskottet

2. res. 34 (S, V, MP)

Votering:

170 för utskottet

126 för res. 34

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 58 M, 21 C, 16 KD, 12 L

För res. 34: 91 S, 19 V, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 28 (PFAS och hormonstörande ämnen)

1. utskottet

2. res. 38 (S)

3. res. 39 (V)

Förberedande votering:

93 för res. 38

19 för res. 39

184 avstod

53 frånvarande

Prot. 2023/24:130
12 juni

Kammaren biträdde res. 38.
Huvudvotering:
170 för utskottet
92 för res. 38
34 avstod
53 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 58 M, 21 C, 16 KD, 12 L
För res. 38: 91 S, 1 -
Avstod: 19 V, 15 MP
Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 10 juni

KU21 Behandlingen av riksdagens skrivelser

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU17 Riksrevisionens årsredovisning för 2023

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU23 Kommittéberättelse – kommittéernas verksamhet under 2023

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU24 Tydligare regler för val till Sametinget

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU26 Verksamhetsredogörelser för riksdagens nämnder, m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU9 Strategisk exportkontroll 2023 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Punkt 1 (Regelverket för krigsmaterielexport)

1. utskottet

2. res. 2 (V, MP)

Votering:

198 för utskottet

35 för res. 2

63 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 58 M, 21 C, 16 KD, 12 L

För res. 2: 19 V, 15 MP, 1 -

Avstod: 63 SD

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 2 (Tillämpning av regelverket)

1. utskottet
2. res. 3 (SD)
3. res. 4 (V, MP)

Förberedande votering:

- 65 för res. 3
- 35 för res. 4
- 195 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Adrian Magnusson (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

- 198 för utskottet
- 63 för res. 3
- 35 avstod
- 53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 58 M, 21 C, 16 KD, 12 L

För res. 3: 63 SD

Avstod: 19 V, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU13 Europarådet

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU16 Digitaliserings- och postfrågor*Punkt 6 (Artificiell intelligens)*

1. utskottet
2. res. 10 (SD)
3. res. 11 (V)

Förberedande votering:

- 63 för res. 10
- 19 för res. 11
- 214 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 10.

Huvudvotering:

- 108 för utskottet
- 63 för res. 10
- 124 avstod
- 54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 58 M, 21 C, 16 KD, 12 L

För res. 10: 63 SD

Avstod: 90 S, 19 V, 14 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 4 L, 1 -
Matilda Ernkran (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Annika Hirvonen (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Punkt 7 (Kompetens)

1. utskottet

2. res. 13 (S)

Votering:

204 för utskottet

92 för res. 13

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 58 M, 19 V, 21 C, 16 KD, 15 MP, 12 L

För res. 13: 91 S, 1 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 9 (Tillgång till elektronisk kommunikation)

1. utskottet

2. res. 16 (C)

3. res. 17 (MP)

Förberedande votering:

22 för res. 16

15 för res. 17

258 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 16.

Crister Carlsson (M) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

105 för utskottet

21 för res. 16

169 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 58 M, 19 V, 16 KD, 12 L

För res. 16: 21 C

Avstod: 91 S, 62 SD, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU17 Sjöfartsfrågor

Punkt 2 (En konkurrenskraftig svensk sjöfart)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

102 för utskottet

63 för res. 2

131 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 58 M, 1 C, 16 KD, 15 MP, 12 L

För res. 2: 63 SD

Avstod: 91 S, 19 V, 20 C, 1 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 4 (Farledsavgifter och lotsning)

1. utskottet

2. res. 6 (S)

Votering:

120 för utskottet

93 för res. 6

83 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 58 M, 19 V, 16 KD, 15 MP, 12 L

För res. 6: 91 S, 1 C, 1 -

Avstod: 63 SD, 20 C

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 6 (Främjande av inlands- och kustsjöfarten)

1. utskottet

2. res. 12 (C)

Votering:

193 för utskottet

20 för res. 12

83 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 58 M, 1 C, 16 KD, 15 MP, 12 L, 1 -

För res. 12: 20 C

Avstod: 1 S, 63 SD, 19 V

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Joakim Sandell (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 9 (Om utsläpp av skrubbevatten)

1. utskottet

2. res. 21 (S, V, MP)

Votering:

170 för utskottet

126 för res. 21

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2023/24:130
12 juni

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 58 M, 21 C, 16 KD, 12 L
För res. 21: 91 S, 19 V, 15 MP, 1 -
Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 10 (Gotlandstrafiken)

1. utskottet
2. res. 23 (V)
Votering:
170 för utskottet
19 för res. 23
107 avstod
53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 58 M, 21 C, 16 KD, 12 L
För res. 23: 19 V
Avstod: 91 S, 15 MP, 1 -
Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU19 Flygplatshavarnas kostnader för säkerhetskontroller

1. utskottet
2. res. (MP)
Votering:
281 för utskottet
15 för res.
53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 63 SD, 58 M, 19 V, 21 C, 16 KD, 12 L, 1 -
För res.: 15 MP
Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU21 Vårändringsbudget för 2024

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Ett nytt integrationspolitiskt mål)

1. utskottet
2. res. (MP)
Votering:
265 för utskottet
15 för res.
16 avstod

53 frånvarande
 Kammaren biföll utskottets förslag.
 Partivis fördelning av rösterna:
 För utskottet: 91 S, 63 SD, 58 M, 3 V, 21 C, 16 KD, 12 L, 1 -
 För res.: 15 MP
 Avstod: 16 V
 Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -
 Isabell Mixter, Gudrun Nordborg och Ciczie Weidby (alla V) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

NU18 Riksrevisionens rapport om styrningen av Business Sweden

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU19 Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher

Punkt 2 (Företagsfrämjande åtgärder)

1. utskottet
2. res. 3 (MP)

Votering:

149 för utskottet
 15 för res. 3
 131 avstod
 54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 58 M, 16 KD, 12 L
 För res. 3: 15 MP
 Avstod: 90 S, 19 V, 21 C, 1 -
 Frånvarande: 16 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 3 (Immaterialrättsliga åtgärder)

1. utskottet
2. res. 4 (S)
3. res. 5 (V, MP)

Förberedande votering:

92 för res. 4
 34 för res. 5
 170 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

150 för utskottet
 92 för res. 4
 54 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 58 M, 1 C, 16 KD, 12 L
 För res. 4: 91 S, 1 -
 Avstod: 19 V, 20 C, 15 MP
 Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 7 (Främjande av spel och dataspelsbranschen)

1. utskottet

2. res. 13 (C)

Votering:

259 för utskottet

21 för res. 13

15 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 63 SD, 58 M, 19 V, 16 KD, 12 L, 1 -

För res. 13: 21 C

Avstod: 15 MP

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU13 Stöd till personer med funktionsnedsättning

Punkt 3 (Huvudmannaskapsutredningen)

1. utskottet

2. res. 5 (S, C, MP)

Votering:

151 för utskottet

145 för res. 5

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 63 SD, 58 M, 1 V, 16 KD, 12 L

För res. 5: 90 S, 18 V, 21 C, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Lotta Johnsson Fornarve (V) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 4 (Rätten till personlig assistans)

1. utskottet

2. res. 7 (MP)

Votering:

261 för utskottet

15 för res. 7

20 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 63 SD, 58 M, 19 V, 1 C, 16 KD, 12 L, 1 -

För res. 7: 15 MP

Avstod: 20 C

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 6 (Insatsen ledsagning)

1. utskottet

2. res. 9 (M, KD, L)
Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Prot. 2023/24:130
12 juni

Punkt 7 (Uppräkning av assistansersättning)

1. utskottet

2. res. 10 (M, KD, L)

Votering:

210 för utskottet

84 för res. 10

1 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 63 SD, 19 V, 21 C, 15 MP, 1 L

För res. 10: 57 M, 16 KD, 11 L

Avstod: 1 M

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 2 -

Ida Drougge (M) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 8 (Daglig verksamhet)

1. utskottet

2. res. 11 (V)

Votering:

277 för utskottet

19 för res. 11

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 63 SD, 58 M, 21 C, 16 KD, 15 MP, 12 L, 1 -

För res. 11: 19 V

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 14 (Tolktjänstutredningen)

1. utskottet

2. res. 15 (S, V, C, MP)

Votering:

149 för utskottet

147 för res. 15

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 58 M, 16 KD, 12 L

För res. 15: 91 S, 19 V, 21 C, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 16 (Bilstöd)

1. utskottet

2. res. 17 (SD)

Votering:

233 för utskottet

63 för res. 17
53 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 91 S, 58 M, 19 V, 21 C, 16 KD, 15 MP, 12 L, 1 -
För res. 17: 63 SD
Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU19 Socialtjänstens ansvar för våldsutsatta m.m.

Punkt 5 (Förebyggande arbete och stöd)

1. utskottet

2. res. 6 (S)

3. res. 7 (V)

4. res. 8 (C)

Förberedande votering 1:

19 för res. 7

21 för res. 8

256 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 8.

Förberedande votering 2:

94 för res. 6

21 för res. 8

181 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Katarina Tolgfors (M) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

149 för utskottet

92 för res. 6

55 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 58 M, 16 KD, 12 L

För res. 6: 91 S, 1 -

Avstod: 19 V, 21 C, 15 MP

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 7 (Våld mot barn)

1. utskottet

2. res. 11 (SD)

3. res. 13 (MP)

Förberedande votering:

63 för res. 11

15 för res. 13

218 avstod

53 frånvarande
Kammaren biträdde res. 11.
Huvudvotering:
198 för utskottet
64 för res. 11
34 avstod
53 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 58 M, 21 C, 16 KD, 12 L, 1 -
För res. 11: 1 S, 63 SD
Avstod: 19 V, 15 MP
Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -
Erik Ezelius (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU11 Det kyrkliga kulturarvet

Punkt 1 (Dokumentation av det kyrkliga kulturarvet)

1. utskottet
2. res. 2 (V, C, MP)

Votering:

177 för utskottet
55 för res. 2
64 avstod
53 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 58 M, 16 KD, 12 L, 1 -
För res. 2: 1 S, 19 V, 20 C, 15 MP
Avstod: 63 SD, 1 C
Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Punkt 2 (Det kyrkliga kulturarvet)

1. utskottet
2. res. 3 (S, MP)
3. res. 4 (SD)

Förberedande votering:
107 för res. 3
63 för res. 4
126 avstod
53 frånvarande
Kammaren biträdde res. 3.
Huvudvotering:
128 för utskottet
106 för res. 3
62 avstod
53 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2023/24:130
12 juni

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 2 S, 58 M, 19 V, 21 C, 16 KD, 12 L
För res. 3: 89 S, 1 SD, 15 MP, 1 -
Avstod: 62 SD
Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -
Isak From och Helén Pettersson (båda S) anmälde att de avsett att rösta nej
men markerats ha röstat ja.

Punkt 5 (Det kyrkliga kulturarvet och klimatförändringarna)

1. utskottet

2. res. 7 (C)

Votering:

274 för utskottet

21 för res. 7

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 63 SD, 58 M, 19 V, 16 KD, 15 MP, 12 L, 1 -

För res. 7: 21 C

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 10 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 4 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU31 Barriärer mot brott – en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 17 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Motioner

med anledning av prop. 2023/24:142 EU:s nya utsläppshandelssystem för fossila bränslen

2023/24:2905 av Rickard Nordin (C)

2023/24:2906 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S)

2023/24:2907 av Elin Söderberg m.fl. (MP)

§ 18 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 11 juni

2023/24:809 Djurhållares rättssäkerhet

av Staffan Eklöf (SD)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2023/24:810 Säkerhetsprövning

§ 19 Anmälan om fråga för skriftligt svar

Följande fråga för skriftligt svar hade framställts:

den 11 juni

2023/24:973 Politisk aktivism på statens museer

av *Björn Söder* (SD)
till kulturminister *Parisa Liljestrand* (M)

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 16.38.

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till och med § 10 anf. 29 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 72 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 13.48 och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen.....	1
§ 3 Avsägelse	1
§ 4 Anmälan om granskningsrapport	1
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 6 Ärenden för bordläggning	1
§ 7 Vårändringsbudget för 2024.....	1
Finansutskottets betänkande 2023/24:FiU21	1
Anf. 1 EDWARD RIEDL (M)	1
Anf. 2 JANINE ALM ERICSON (MP)	1
(Beslut fattades under § 16.)	2
§ 8 Riksrevisionens rapport om styrningen av Business	
Sweden	2
Näringsutskottets betänkande 2023/24:NU18	2
(Beslut fattades under § 16.)	2
§ 9 Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher	2
Näringsutskottets betänkande 2023/24:NU19	2
Anf. 3 JOHNNY SVEDIN (SD)	2
Anf. 4 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	2
Anf. 5 MATS GREEN (M)	4
Anf. 6 LORENA DELGADO VARAS (V)	4
Anf. 7 LILI ANDRÉ (KD).....	5
Anf. 8 ELISABETH THAND RINGQVIST (C)	6
Anf. 9 LOUISE EKLUND (L).....	7
Anf. 10 ELIN SÖDERBERG (MP)	8
Anf. 11 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	8
Anf. 12 KRISTINA AXÉN OLIN (M)	10
(Beslut fattades under § 16.)	10
§ 10 Stöd till personer med funktionsnedsättning	10
Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU13	10
Anf. 13 KARIN SUNDIN (S).....	10
Anf. 14 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD).....	11
Anf. 15 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	13
Anf. 16 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD) replik.....	13
Anf. 17 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	13
Anf. 18 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD) replik.....	13
Anf. 19 MALIN HÖGLUND (M).....	14
Anf. 20 KARIN SUNDIN (S) replik.....	14
Anf. 21 MALIN HÖGLUND (M) replik	15
Anf. 22 KARIN SUNDIN (S) replik.....	15
Anf. 23 MALIN HÖGLUND (M) replik	15
Anf. 24 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	15
Anf. 25 MALIN HÖGLUND (M) replik	15
Anf. 26 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	15
Anf. 27 MALIN HÖGLUND (M) replik	16
Anf. 28 NADJA AWAD (V).....	16
Anf. 29 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	17

Anf. 30 DAN HOVSKÄR (KD).....	18
Anf. 31 KARIN SUNDIN (S) replik	19
Anf. 32 DAN HOVSKÄR (KD) replik	19
Anf. 33 KARIN SUNDIN (S) replik	19
Anf. 34 DAN HOVSKÄR (KD) replik	19
Anf. 35 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	19
Anf. 36 DAN HOVSKÄR (KD) replik	20
Anf. 37 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	20
Anf. 38 DAN HOVSKÄR (KD) replik	20
Anf. 39 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik	20
Anf. 40 DAN HOVSKÄR (KD) replik	20
Anf. 41 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik	20
Anf. 42 DAN HOVSKÄR (KD) replik	21
Anf. 43 ULRIKA WESTERLUND (MP)	21
Anf. 44 MALIN DANIELSSON (L).....	22
Anf. 45 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	23
Anf. 46 MALIN DANIELSSON (L) replik	24
Anf. 47 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	24
Anf. 48 MALIN DANIELSSON (L) replik	24
Anf. 49 KARIN SUNDIN (S) replik	24
Anf. 50 MALIN DANIELSSON (L) replik	25
Anf. 51 KARIN SUNDIN (S) replik	25
Anf. 52 MALIN DANIELSSON (L) replik	25
(Beslut fattades under § 16.).....	25
§ 11 Socialtjänstens ansvar för våldsutsatta m.m.	25
Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU19	25
Anf. 53 MALIN HÖGLUND (M).....	25
Anf. 54 MAJ KARLSSON (V) replik	26
Anf. 55 MALIN HÖGLUND (M) replik.....	26
Anf. 56 MAJ KARLSSON (V) replik	26
Anf. 57 MALIN HÖGLUND (M) replik.....	26
Anf. 58 HELENA VILHELMSSON (C) replik	26
Anf. 59 MALIN HÖGLUND (M) replik.....	27
Anf. 60 HELENA VILHELMSSON (C) replik	27
Anf. 61 MALIN HÖGLUND (M) replik.....	27
Anf. 62 GUSTAF LANTZ (S)	27
Anf. 63 CAMILLA RINALDO MILLER (KD).....	28
Anf. 64 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	29
Anf. 65 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	29
Anf. 66 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	29
Anf. 67 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	30
Anf. 68 MONA OLIN (SD)	30
Anf. 69 MAJ KARLSSON (V)	31
Anf. 70 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	32
Anf. 71 ULRIKA WESTERLUND (MP)	33
Anf. 72 HELENA VILHELMSSON (C).....	34
(Beslut fattades under § 16.).....	34
§ 12 Det kyrkliga kulturarvet	34
Kulturutskottets betänkande 2023/24:KrU11	34
Anf. 73 KRISTINA AXÉN OLIN (M).....	34
Anf. 74 MATS BERGLUND (MP).....	35

Anf. 75 ROLAND UTBULT (KD).....	36
Anf. 76 LOUISE THUNSTRÖM (S).....	37
Anf. 77 ROBERT HANNAH (L).....	38
Anf. 78 RUNAR FILPER (SD).....	38
Anf. 79 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	39
Anf. 80 CATARINA DEREMAR (C)	40
(Beslut fattades under § 16.)	40
§ 13 Barriärer mot brott – en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet	40
Justitieutskottets betänkande 2023/24:JuU31.....	40
Anf. 81 ARDALAN SHEKARABI (S)	40
Anf. 82 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik	41
Anf. 83 ARDALAN SHEKARABI (S) replik	41
Anf. 84 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik	42
Anf. 85 ARDALAN SHEKARABI (S) replik	42
Anf. 86 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD)	42
Anf. 87 FREDRIK KÄRRHOLM (M).....	43
Anf. 88 GUDRUN NORDBORG (V).....	44
Anf. 89 ULRIKA LILJEBERG (C)	46
Anf. 90 MARTIN MELIN (L)	46
(Beslut fattades under § 16.)	47
Ajournering.....	47
Återupptaget sammanträde.....	47
§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 30 maj	47
SKU11 Inkomstskatt	47
MJU16 Jordbrukspolitik.....	48
MJU17 Cirkulär och giftfri ekonomi och Riksrevisionens rapport om hantering av utjänta solcellspaneler och vindturbinblad	49
§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 10 juni.....	50
KU21 Behandlingen av riksdagens skrivelser.....	50
KU17 Riksrevisionens årsredovisning för 2023.....	50
KU23 Kommittéberättelse – kommittéernas verksamhet under 2023.....	50
KU24 Tydligare regler för val till Sametinget	50
KU26 Verksamhetsredogörelser för riksdagens nämnder, m.m.	50
UU9 Strategisk exportkontroll 2023 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.....	50
UU13 Europarådet	51
TU16 Digitaliserings- och postfrågor.....	51
TU17 Sjöfartsfrågor	51
TU19 Flygplatshavarnas kostnader för säkerhetskontroller	52
§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	52
FiU21 Vårändringsbudget för 2024	52
NU18 Riksrevisionens rapport om styrningen av Business Sweden	52
NU19 Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher	52

SoU13 Stöd till personer med funktionsnedsättning	53	Prot. 2023/24:130
SoU19 Socialtjänstens ansvar för våldsutsatta m.m.	54	12 juni
KrU11 Det kyrkliga kulturarvet	54	-----
JuU31 Barriärer mot brott – en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet	55	
§ 17 Bordläggning.....	55	
§ 18 Anmälan om interpellationer.....	55	
§ 19 Anmälan om fråga för skriftligt svar	55	
§ 20 Kammaren åtskildes kl. 16.38.....	55	